Húsvét régen és MA

A Herman Ottó Múzeum
által 2021-ben meghirdetett
pályázat pályamunkái

Herman Ottó Múzeum
Miskolc, 2022

IMPRESSZUM

Húsvét régen és ma. A Herman Ottó Múzeum által 2021-ben meghirdetett pályázat pályamunkái [PDF]

ISBN 978-615-5525-39-1

KIADÓ: Herman Ottó Múzeum
FELELŐS KIADÓ: Dr. Szolyák Péter múzeumigazgató
SZERKESZTŐK: Dr. Bodnár Mónika – Szabó-Sári Anikó

Miskolc, 2022

HERMAN OTTÓ MÚZEUM

Köszöntő

Dr. Bodnár Mónika

2020 és 2021 húsvétja sok mindenben más volt, mint az előző évek ünnepe. A koronavírus minden tervet átírt, az élet minden területén változások történtek. Mi, muzeológusok is igyekeztünk az új feltételekhez, lehetőségekhez alkalmazkodni. Mivel múzeumlátogató közönségünkkel kiállításokon és egyéb rendezvényeken sem találkozhattunk, igyekeztünk elsajátítani a virtuális kapcsolatépítést, az online térben való mozgást. Ennek eredményeként az ünnepre készülődve 2020-ban összegyűjtöttük és a hozzájuk kapcsolódó adatokkal, fotókkal együtt közzétettük a néprajzi gyűjteményben fellelhető legszebb, legkifejezőbb húsvéti tárgyakat. Gyűjteményünk közel kétszáz darab hímestojást őriz, de számos egyéb olyan tárggyal is rendelkezünk, melyek az ünnephez kapcsolódnak, mint például szentképek, fotók, kereplő, ételszenteléshez használatos szövött textíliák, a húsvéti locsolkodás kellékei stb. Ezek közül gyűjtöttünk össze jó néhány darabot, s tettük nyilvánossá, bárki által hozzáférhetővé. Ez a tárgyegyüttes jelenleg 162 tárgyat mutat be, s ezen a linken érhető el.

Porcelán pieta a Herman Ottó Múzeum gyűjteményéből (HOM_NT_94.9.4.)

De nemcsak egyenként, önmagukban mutattuk be a tárgyakat, egy virtuális kiállítással is igyekeztünk megörvendeztetni „látogatóinkat”. A *Húsvét napjára, piros hajnalára… Húsvéti népszokások és a népi vallásosság hagyományai Északkelet-Magyarországon* című kiállítás kontextusba helyezi ezeket a tárgyakat. A kiállítás ezen a linken érhető el.

2021-ben ugyanebben a helyzetben voltunk, s szerettünk volna valami újjal előrukkolni. Így született meg az ötlet, hogy hirdessünk húsvéti pályázatot. Eredetileg kifejezetten szöveges, néprajzi pályázatban gondolkodtunk, de később tágítottuk a kört. Egyrészt magát az írás kategóriát is kibővítettük, nemcsak néprajzi leírásokat, de irodalmi alkotásokat (novellát, verset) is fogadtunk, továbbá írásokon kívül fotókat és képzőművészeti alkotásokat is vártunk. Mindhárom kategóriában felnőtt és ifjúsági korcsoportban lehetett pályázni.

Köszöntő

A meghirdetett pályázat számunkra is meglepő eredménnyel járt. A rendelkezésre álló 4 hét leforgása alatt összesen 46 pályamunka érkezett Magyarország különböző térségeiből, sőt országhatáron túlról is. Az ifjúsági korcsoportot tekintve ugyan szerény volt a részvétel, kategóriánként egy-egy pályamunkát kaptunk, a felnőtteknek viszont kiírásunk rendesen megmozgatta a fantáziáját! Legkedveltebbnek az írás kategória bizonyult 27 pályamunkával, ezt követte a fotó 13, majd a képzőművészeti kategória 3 beérkezett pályamunkával.

A legjobbnak, legötletesebbnek ítélt pályamunkák szerzői, alkotói könyvjutalomban részesültek, valamint múzeumlátogatáson és ásatási látogatáson vehettek részt. Viszont olyan sok értékes mű született, hogy arra az elhatározásra jutottunk, hogy egy online kiadványban mindegyiket közzétesszük. S erre nem is találhattunk volna jobb alkalmat, mint az idei HÚSVÉTot.

Fogadják tőlünk szeretettel ezt a kiadványt!

Dr. Bodnár Mónika
muzeológus, a Néprajzi Tár vezetője,
a *Húsvét régen és ma* pályázat egyik ötletgazdája

Tartalom

7 *Labancz Eszter Csenge:* Két világ
8 *Agócs Attila:* Húsvét régen és ma
10 *Juhos Viktor:* Változások
11 *Harka Sára:* Ha meggyünnek a pulyák Húsvétra
20 *Torma Szabina:* Hagymástojás
21 *Dr. Kóczi Rozália:* Omnia mutantur, nihil interit
28 *Ábrahám Kitti:* Rendkívüli húsvét
29 *Kovács Ádám Máté:* Hús/v/ék
31 *Juhász Judit:* Húsvéti hangulatú táskadísz
32 *Seres Zsuzsanna:* A mi húsvéti ünnepünk
36 *Arnót Község Önkormányzata:* Az arnóti tojásfa
42 *Szabó Edit:* Falusi húsvét
46 *Köteles Ágoston:* Az utolsó hagyományos öntözködés Tornaújfaluban
47 *Kovács László:* Az én húsvétom régen és ma
55 *Juhász János:* A keresztfa tövében
56 *Nagy Mária:* A böjt és húsvéti szokások
61 *Tóth Krisztina:* Locsolókra várva
62 *Szabó Anasztázia:* Húsvét régen és ma
64 *Papp Mária:* A Húsvét Örök
65 *Balázs Zsófia:* Húsvéti napsütés
69 *Boros Károlyné:* Húsvét faluhelyen
75 *Kovács Gáborné:* Életem húsvétjai
79 *Nagy-Timák Barbara:* Én így várom a locsolkodókat
80 *Gyenes Lilla:* Gyerekkorom ünnepei. Családom húsvéti szokásainak változása 17 év alatt

Tartalom

88 *Székely Edit:* Generációk
89 *Kelemen Bata Mária:* Húsvéti emlékek
92 *Radics Richárd:* Nyuszi
93 *Pálovics János:* Múlt és jelen húsvétjai a családunkban
97 *Thurn Eszter:* Tojásfestés
98 *Répássy Olívia:* Húsvéti családi szokások régen és ma Gaál-Répássyéknál
102 *Kovács Mercédesz:* Kavalkád
103 *Szabó Levente:* Húsvét régen és ma a Szabó családnál
107 *Tóth Nóra:* Tojások
110 *Révész Ágnes:* Húsvéti szokásaink két generáció szemével
112 *Orr Emma Ida:* Hímes tojás, virágtojás
113 *Lugosi BaBett:* Mindennapi Húsvétunkat add meg nekünk ma...
121 *Szabó Henrietta:* Húsvéti reggeli
122 *Szabó Veronika:* Tessék harapni!
130 *Héjja Árpád:* Ételszentelés
133 *Fodor Flóra:* Húsvéti határkerülés Nyárádremetén
137 *Seres Zsuzsanna:* Hölgy – Húsvét – Sok tojás
138 *Bóka Dominika:* Húsvét régen és ma
140 *Sári Edina:* Húsvét
146 *Szabó Ferencné Tóth Ildikó:* Húsvéti ünnepek emlékei
155 *Szabó-Sári Anikó:* Tojásírás papírra
156 *Nemes Krisztina:* Tojásmadár
159 *Bencsik Márta:* Húsvét volt

Két világ

Labancz Eszter Csenge

Húsvét régen és ma

Agócs Attila

Egy dolog állandó a Húsvétban: az, hogy mozgalmas! Ezért is mozgóünnep. Mozog a dátuma, és mozognak az emberek. Egyrészt bármikor lehet március 22. és április 25. között, másrészt ekkor modernkori népvándorlás indul a hervadozó rokoni kapcsolatok kölnivízzel történő újraélesztésére. A mozgalmasság első oka a Holddal magyarázható, a második pedig a véralkoholszint szinten tartásának elemi szükségletével.

Húsvétvasárnap a tavaszi nap-éj egyenlőséget (márc. 21.) követő első holdtölte utáni első vasárnap. Ilyenkor a hímek is költenek. Egyrészt idétlen locsolóverseket, másrészt tekintélyes összegeket az italboltokban, hogy ők se hervadjanak el. (Amitől aztán mégis elhervadnak Húsvéthétfő délutánra...) A nőstények pedig sikongatnak, tiltakoznak, de végül tojást adnak a hímeknek, némi alkohol kíséretében. A sonka csak ürügy az asztalon, hogy jobban csússzon a pálesz. Sem nagyapám, sem pedig apukám nem volt hívő, így sokáig fel sem tűnt, hogy ez a Kádár-rendszer alatt kiherélt ünnep vallási jelleggel bírna Salgótarjánban. De szerettem, mert sok pénzt hozott a konyhára.

Ilyenkor a hímek is költenek. Egyrészt idétlen locsolóverseket, másrészt tekintélyes összegeket az italboltokban.

Ötven évvel ezelőtt, a gyerekkoromban, még nagyon készültem a Húsvétra. Fürdés, fodrász, szép ruha. Megérte, mert ez volt az év anyagilag leggyümölcsözőbb ünnepe. Aránylag csekély befektetéssel – egy kölnisüveggel, ami évekre elég volt, ha az ember takarékosan bánt vele – hatalmas haszonra lehetett szert tenni. Minden szakrális ráhangoltság nélkül arra gyúrtam, hogy minél alaposabban feltöltsem a zsebpénz-tartalékaimat. Ezért is jártuk végig – először apukámmal, aztán már csak az unokatesómmal – a rokonokat és a szomszédokat. Elmondtam a verset, aztán kasszíroztam. Tiszta üzlet volt: mint egy modern kori színész, aki haknizni jár. Nem túl emelkedett, viszont annál eredményesebb. És még nagymamám öreg barátnéi is boldogok voltak, hogy nem hervadnak el.

Ez volt az év anyagilag **leggyümölcsözőbb** ünnepe.

Apuval azért nem volt olyan hatékony, mert mindenütt beszélgetni, enni-inni kellett. Én gyorsan leküldtem a málnaszörpöm, de ő többször és többfélét volt kénytelen inni a rámenős kínálgatásnak köszönhetően, és ez soká tartott. Meg nem is kérette magát. Egy darabig bírtam, süteményekbe fojtva bánatom, de aztán már csak unatkoztam. Úgyhogy nyolcéves koromtól az unokatesómmal mentem, ami megnövelte a látogatásszámot, de csökkentette valamelyest az egy vers-per-főre jutó bevételt. Ugyanis kettőnk közt oszlott meg a locsolkodókra szánt büdzsé. De még így is megérte. A duett mindig nagyobb sikert aratott, mint a szóló.

A feleségem Kazáron nőtt fel, ahol a hagyományok arra kötelezték a falu ifjait, hogy a lányokat nem városi ficsúrok módjára kölnivel, hanem egy vödör vízzel locsolják meg. Ha ügyesek voltak, akkor a kútra is kivonszolták a látszólag tiltakozó menyecskéket, hogy könnyebb legyen utántölteni. A lányok kapósságát az mutatta, hogy hány kan hány vödör vízzel próbálta meg őket a nap folyamán megöntözni. Senki sem aggódott a tüdőgyulladás miatt, mert akkor még örülni lehetett az életnek.

...a húsvéti büdzsét inkább magukra költötték egy wellnesshotelben.

Az idő előrehaladtával már nem jártam el az osztálytársnőkhöz, mert a szüleik is zavarban voltak, meg én is. Ahhoz már „öreg” voltam, hogy pénzt adjanak, de ahhoz meg még túl fiatal, hogy leüljenek velem pálinkázni. Így hát maradt az egyre szűkülő rokonság. Ekkor kezdődött a divat, hogy egyre többen menekültek el otthonról a rámenős locsolkodók elől, és a húsvéti büdzsét inkább magukra költötték egy wellnesshotelben. Én sem bántam a változásokat, meg amikor már apuka lettem, a fiam sem. Nem volt az a verselős típus.

Mostanra már csak a feleségemet, a lányaimat locsolom meg a *„Zúg a traktor, szánt az eke...”* kezdetű örökbecsű rigmus kíséretében, amitől már a falra másznak. Harminc éve ugyanaz. Unják! Nem értem, miért. Szerintem fontosak a hagyományok! :)

Változások

Juhos Viktor

A húsvét napjainkban
már nem olyan, mint régen,
de gyermekkoromból
van sok szép emlékem.

Az asszonyok, a lányok
készülődve várták
a szép tavasz ünnepét,
Jézus feltámadását.

A hagyományt tisztelve
locsolkodni mentünk.
Minden háznál vártak,
az ajtó nyitva állt előttünk.

A locsolkodás előtt
verseket is mondtunk,
szép, kézzel festett tojást
ajándékba kaptunk.

Megváltozott a világ.
Megöregedtem csendben.
A hagyományt folytatom,
de csak családi körben.

A vírus óta szinte
sehova nem járok.
Csak online locsolhatok,
de megértik a lányok.

Ha meggyünnek a pulyák Húsvétra

Harka Sára

2007. Húsvét

A Nyugati Pályaudvaron felcihelődtünk a vonatra, hogy az öreg szerelvény egy szürkemarha hipersebességével – hétórás út az átszállásokkal és lerobbanásokkal együtt – Apánk szülőfalujáig repítsen bennünket. Mint minden évben. Elképzelhetetlen volt, hogy máshol töltsük az ünnepet: számunkra a Húsvét Szamossályit jelentette.

Sötétedésre értünk célba. Amint levetettük a lábunkat Szamossályi porhanyós földjén, Apánk sályi akcentusra váltott, ezen mindig összemosolyogtunk a tesókkal. Olyanokat mondott, hogy: *Csenáld megfele! Hova megyen? Feloltom a lámpát. Leszedtük az ómát. Leöltözöm a ruhámat. Hun gyütt be ez a rauka?*

A kép 2017 Húsvétján készült Szamossályiban. A fotón négy generáció látható: a dédnagypapám (Papó), a nagymamám (Sályimama), az apukám és én.

A nagymamám, Sályimama forró tyúkhúslevessel várt minket: ezzel fogadta a hazatérőket mindig, mióta az eszemet tudom. Míg Sályimama sürgött-forgott körülöttünk, addig Sályipapa csak ült és meghatott csendben nézte, ahogy kanalazunk. Olyan jutalom volt a nagymamám levese, amiért megérte a félnapos szenvedés a fülledt, levegőtlen vonatkocsikban. A mama levese sárgább volt minden levesnél, az udvarán kapirgált tyúkjának húsa puhább volt minden húsnál. Semmihez sem hasonlítható, szamossályi íze volt. Amíg hűlt, az öcsémmel a zsírfoltokat számláltuk a tetején, akárcsak a Mátyás királyos mesében. Viháncoló fintorgással egymás tányérjába adogattuk a csirke lábát, míg legnagyobb megdöbbenésünkre az akkor óvodás kishúgunk felmarkolta, és megette.

Másnap a nagyszüleim a *kokas* első kukorékolására keltek, kiengedték a csirkéket az ólból, kivettek egy adag tengerit a góréból, hogy dara legyen belőle, és lucernát téptek a disznónak. Mire mi kikászálódtunk az ágyból, minden ház körüli munkát elláttak, a reggeli istentiszteletet is megjárták, az ebéd is rotyogott már a tűzön, és addigra legalább öt rokon vagy szomszéd járt a konyhában egy kupica *pályinkáért*. Csak a tojások összeszedése maradt el reggel, azt direkt hagyták nekünk.

Csirkék Húsvétja a nagyszobában

Húsvéti szokásunk volt, hogy a kishúgommal minden évben becsempésztünk pár szelídebb baromfit a házba, hadd legyen nekik is ünnep. A legnagyobb áhítattal szemléltük, ahogy a csirkék zavartan kapirgásztak a nagyszoba szőnyegén. Persze csak addig tartott a móka, míg Sályipapa meg nem látta, oszt mogyoróvesszővel fenyegett minket.

Délután átmentünk a dédiékhez tojást festeni. Ezt a nagymamám úgy mondta: *átmegyen dédiNÉL*. Az utcákon sétálva mindenki köszönt, itt mindenki ismert mindenkit. És egytől-egyig ugyanazt a kérdést tették fel a nagymamámnak:

– *Meggyüttek* a pulyák?

Mire Sályimama büszkén válaszolta:

– Bezony, *meggyütt* a Laci négy pulyája.

Dédiéknél több csirke volt, így több begyűjteni való tojás is, amikért versenyezhettünk a tesókkal. Volt ott egy csípős *kokas*, amivel nem voltunk jó barátságban: vagy mi kergettük őt, vagy ő minket. Dédipapó, az én déd-

nagypapám ereje teljében volt: dolgozott a kertben, gondozta az állatokat és fiatalokat megszégyenítő fürgeséggel szüretelte az *ómát*. Mindennap megitta a kupica *pályinkáját*, sokat mesélt a régi korokról, szüntelen mosolygott és *danolt* is nekünk. Papó nemcsak fizikailag, de szellemileg is a topon volt, például név szerint fel tudta sorolni a falunak mind a hétszáz lakóját.

Szamossályiban minden épület ugyanolyan egyszintes, parasztház jellegű, egymásba nyíló szobákkal. A dédiék belső szobájában mindig ment a tévé, rajta a három fogható csatorna valamelyike. Az apró konyhában ilyentájt már nagyban dolgoztak a falu asszonyai: Dédimama vezetésével készítették a hímes tojást másnapra. A tojásokra leveleket, fűszernövényeket simítottak, és harisnyába kötözték: így főzték meg a hagymahéjas vízben. *Osztán* mikor lehámozták róla a harisnyát, a rákötött levél alatt megmaradt a tojás eredeti színe, így *gyönyörűszíp* levél formák rajzolódtak ki a vöröslő tojásokon. Ezt *berzselésnek* hívják, és annyira egyszerű volt, hogy mi is boldogultunk a művelettel.

Berzselt tojások (forrás: wikipedia.hu)

Míg a sályi asszonyok belevetették magukat a húsvéti előkészületekbe – ez körülbelül három tonna sütemény elkészítését takarta – mi sétáltunk a Holt-Szamos partján. A víz felszínéről békalencsét halásztunk, és letört gyékényekkel kardoztunk.

– Gyerekkoromban a víz olyan tiszta volt, hogy fürödni jártunk ide – mesélte Apánk.

Mindig szerettem a környék csendjét és nyugalmát, a természet közelségét. A gyümölcsfákra mászni, a veteményesben szaladgálni, a kukorica-

földeken bújócskázni és elveszni, napraforgót tépni és kikaparni belőle a még puha magot. Nem volt számítógép, hát elfoglaltuk magunkat mással. Gyakran láttunk fácánokat és őzeket, sünt, fülesbaglyot és mezei nyulat (ha húsvétit nem is). Apa egyszer egy hiúzzal is találkozott. A kishúgom meg elmondása szerint látott a kukoricásban három farkast verekedni egy oroszlánnal, de ennek a valóságtartalmáért én nem vállalok felelősséget.

Ám Szamossályiban sem volt minden idilli. Voltak rossz hírű családok, akik bekéredzkedtek a konyhádba egy pohár vízért, s ellopták a húsvéti sonkát az asztalról. S ha okosabb voltál és csak a kertedbe engedted őket, akkor a ruháidat kapták le a szárítókötélről.

...bekéredzkedtek a konyhádba egy pohár vízért, s ellopták a húsvéti sonkát az asztalról.

Vagy ha azt mondom, a falubeliek előszeretettel pletykálkodtak, azt úgy értsd, hogy ha este kimentél a pottyantósra, akkor másnap az egész falu arról beszélt, hogy *„ment a hasa az íjjel, a nagyannya biztos romlott ítellel etette őtet”*. Egyik tavasszal megtörtént, hogy Juci néném húzott egy nagyot az ásványvizes üvegből, amiben Sályimama a pálinkát tartotta. Szegény rosszul is lett a víznek hitt nedűtől, *oszt* a délutánt a konyhában fekve töltötte. Másnap már az a hír járta, hogy Juci a munkaidejében *rószegeskedik*.

Pedig Juci a falu szíve-lelke és összetartója, és egyáltalán nem volt részeges, ám akadtak olyanok is Szamossályiban. A falu kocsmája sosem szenvedett hiányt szomjasabbnál szomjasabb látogatókból, és olyanokat is láttunk, akik az ivót elhagyva az útmenti árokba dőlve tértek pihenésre, hogy kialudják a borgőzt, avagy *pályinkagőzt*. Ez pedig húsvét táján sem volt máshogy, csak hogy teljes legyen az ünnepi hangulat.

A falu közepén volt a kisbolt, ott lehetett mindent, illetve semmit kapni – árukészlettől függően. Gyerekként sokat jártam oda, és mindig bosszantott, hogy az árak jóval magasabbak voltak a budapestieknél. Igazságtalannak tartottam, hogy itt nagyrészt idősek laknak, akik a szerény nyugdíjukból élnek, és mégis többet *köllött* fizetniük az élelmiszerért, mint egy nagyvá-

rosban. A húsvéti fogások is nagyban függtek a kisbolt felszereltségétől, de Sályiban még a semmiből is fenséges lakomákat voltak képesek összehozni. A bolt közvetlenül a kocsma mellett állt, és kitalálhatjátok, melyikbe mentek a *jányok* és melyikbe a *jegények*.

Másnap, Húsvéthétfőn Sályimama a legszebb abroszt terítette, és várta a vendégeket házi sütemények *seregível*. Az én feladatom lett volna, hogy ott maradok és kiszolgálom a locsolókat festett tojással és kedves mosollyal. Ez nem tudom, milyen lett volna, mert sosem maradtam. Minden évben a család férfi tagjaival tartottam a locsolkodásra, ami rokonlátogató körútként is szolgált. Ezt páran furcsának tartották, de én nem tűrhettem, hogy csak a fiútesóim zsebeljenek be némi *költőpízt*, míg én otthon maradok! A kishúgom is hasonló véleményen volt, így együtt mentünk mindnyájan locsolkodni. Legalább megkönnyítettük a falubeli férfiak dolgát, hiszen fel sem kellett állniuk a *sezlonyról* ahhoz, hogy meglocsoljanak bennünket.

...a legszebb abroszt terítette, és várta a vendégeket...

A locsolkodás hagyománya Szamossályiban erősen megmaradt mint elengedhetetlen része a Húsvétnak. Itt valóban kölnit fogtak az urak, és tettek róla, hogy a *jányok* el ne hervadjanak. Apám igyekezett jó sályi legény módjára minden háznál maga által költött, humoros – néhol már zavarbaejtő – locsolkodóversekkel elkápráztatni az asszonyokat és lányokat. A bátyám és az öcsém csak félénken motyogott valamit, és az engedély megadása után gyorsan spricceltek egy párat a Sályimamától kölcsönzött pacsulikból.

A locsolkodók jutalma sütemény és kóla volt, *kaula*, ahogy ők mondták. *Kaula* volt minden, ami üdítő: a Fanta például *sárga kaula*. Minden rokonnál és barátnál leültünk egy rövid – vagy hosszúra nyúló, ha apukámon múlott – beszélgetésre. Apa ilyenkor igazán kivirult, amiért otthon lehet, a nagycsaládja körében.

A legjobb sütemény Juciéknál járt, ahol Kati mami házi kürtőskaláccsal – omlós, puha tésztát és cukros-diós bevonatot képzelj el – és még legalább

háromféle süteménnyel várt minket. Kati mami – a dédnagymamám testvére – és az ő lánya, Juci ugyanolyan energiabombák voltak: állandóan sürögtek-forogtak, dolgoztak, egy percre sem tudtak leülni. Húsvétkor meg pláne, akkor bőven akadt tennivaló. Szerettünk náluk lenni: a nagyszájú Juci történetein nevetni, miközben Kati mami kürtőskalácsát csipegetjük. Az udvarban sok galambfészek volt, *oszt* az onnét kiröpülő madarak örökösen a háztetőn sorakoztak. A disznóvágásokat is mindig Juciéknál tartották, bár azt nem Húsvét tájékán. *Osztán* a csirkék, kacsák, disznók mellett volt két kutya is, akiket lehetett dögönyözni. A kishúgom ezért is szeretett annyira Juciékhoz járni, mert ott a kutya bejöhetett a házba, felmászhatott a pamlagra, és bármivel szabadott etetni. A bátyám meg azért, mert náluk volt a falu egyetlen működő számítógépe. Talán már értitek, miért volt olyan jó Juciéknál lenni.

...kürtőskaláccsal és még legalább háromféle sütemménnyel várt bennünket.

Mielőtt visszaindultunk Sályimamához, Kati mami felpakolt minket kürtőskaláccsal és egy adag házi csigatésztával. Az ő öreg keze gyúrta a legjobb csigatésztát, a környező falukból mind a *csudájára* jártak, és rendeltek tőle az ünnepi húslevesbe.

Azt gondoltuk, hogy az egész napos falatozás után egy morzsát sem bírunk enni, de Sályimama töltött káposztával várt minket, *oszt* ember legyen a talpán, aki arra nemet *kípes* mondani. Elengedhetetlen része volt ez is a Húsvétnak Szamossályiban. Mindig rendeztünk tojástörő versenyt is, mikor egy-egy díszes főtt tojást felmarkolva igyekeztünk töréseket ejteni a másik fél tojásán. Mindig kikaptam, amíg rá nem *gyüttem*, hogy a kemény sarkával *köll* ütni, onnantól verhetetlen voltam. Hah! Persze több tojást eltörtünk, mint amennyit megettünk volna... hát ilyenek ezek a pulyák!

Nem maradt el a húsvéti sonka – Juciék disznójából –, a tormakrém és a foszlós kalács sem. *Osztán* ezeket házi linzer és diós sütemény vagy rakott túrós követte. A nap végére legalább huszonötféle süteményt ettem, és legalább huszonötféle kölnitől illatozott a fejem búbja. Hát ilyen volt egy igazi Húsvét Szamossályiban.

2021. Húsvét

Idén az Apukámhoz ugrunk át Húsvétra: csak az öcsém, a férjem és én. A húgom Svájcban ragadt a korlátozások miatt, a bátyám a doktori disszertációját írja. A nagymamám nem vonatozhat fel hozzánk az életét kockáztatva, ahogy mi sem mehetünk őhozzá. Egyedül tölti a Húsvétot. Mindnyájunkon kissé nyomott hangulat uralkodik. Mégis mit ér a Húsvét Sályimama töltött káposztája nélkül?

> Mégis mit ér a Húsvét Sályimama töltött káposztája nélkül?

Apukám milánóit készít, és desszertnek Milka csokit eszünk mint tradicionális magyar húsvéti lakoma. Nem is érezzük igazi Húsvétnak. A legtöbb, amit tehettünk, hogy mind odagyűlünk a számítógép elé, és felhívjuk Sályimamát Skype-on.

– Nagyon ügyesen tudod használni a laptopot! – Dicsérem meg Sályimamát, mire erre némiképp rácáfolva válaszolja:

– Mit *mondol*, Becsesem? Nem hallak. *Hun köll* emelni a hangerőt?

A hangerőt nem sikerül állítania, úgyhogy inkább mi ordítunk a mikrofonba, hogy biztosan halljon.

– Hogy telik a Húsvét?

– Voltam *máma* a temetőben, virágot vittem Sályipapa sírjára meg Dédimamáéra. Juci *gyütt*, hozott át sonkát. Idén életemben először, hogy nem sütöttem süteményt – meséli bánatosan. – Nem bírom emelni a karomat. De igaz, nincs is kinek sütni.

Aztán mutatja, hogy mennyire nem bírja emelni a karját. Csak a másik kezével megragadva tudja felemelni, a saját izmából nem. Egy pillanatig szótlanul ülünk, erre nincs mit mondani. Összeszorul a szívem, ahogy látom, milyen megtört lett az én nagymamám.

– Olyan *jau* titeket így együtt látni: hat unokámból hármat – mondja Sályimama, és elcsuklik a hangja, a szemébe könnyek szöknek.

Apukámmal aggódva pillantunk egymásra: Sályimama félrebeszél?

– Öt unokád van, Mama – mondja Apukám a négy gyerekére és az egy unokatesónkra célozva.

– Nekem *mán* Dani is az unokám – utal Sályimama a férjemre. Akkor megnyugszunk, hogy a mamának nagyon is a helyén van az esze, ahogy a szíve is.

– Hát Dédipapó hogy van? – kérdezzük.

– Jól van *a'*! Papó most ásta fel a kertet. Minden nap *elmegyen* a kocsmába.

– Nálatok nyitva van a kocsma? Itt minden vendéglátóhely zárva van.

– Zárva van *a'*, csak Papó *bemegyen* hátulról. Törzsvendég, őt nem lehet kizavarni. Megissza a napi *pályinkáját, osztán megyen* haza dolgozni.

Ezen felnevetünk. Papó olyan számomra, mint egy szuperhős. Büszke vagyok az én kilencvenhat éves, szuper erőben lévő, *danolós* dédpapámra.

– Ő is *megyen* oltásra? – kérdezi Apa.

Ezen mosolygok, már megint elővette a szamossályi akcentusát.

– Ááá, Papó nem. Próbáltuk rábeszélni *őtet*, de nem, ő nem. Hiába mondjuk neki a vírust, csak legyint *a'*. Azt mondja, menne *mán* Dédimami mellé.

– És te mikor kapod?

– Jövő hétre *híttak* be a második adagra. Ilyen papírt kaptam, ni!

Előkotorja az igazolást, amit kapott, és mutatja nekünk. De annyira lent tartja, hogy nem látszik a kamerában.

– Lassan lecseng a vírus, már nem sokat kell kibírni – mondom. – Már látszik a fény az alagút végén, Sályimama!

– Ha *víge,* majd *jösztök* hozzám végre vagy én megyek *tinálatok*!

– Így lesz, Sályimama! Mi is nagyon várjuk. Nem is az igazi a Húsvét nélküled.

A mama már búcsúzna el, mikor az öcsém megszólal:

– Várj, Sályimama, még lenne egy kérdésem! Hát szabad-e locsolni?

Az öcsém felkapja a saját parfümjét, és a képernyőre irányítva lespricceli vele a mamát. Sályimama végre felkacag, és a kezét is összecsapja.

– Na, most *mán* el nem hervadok – szipogja, aztán elbúcsúzunk.

Elszoruló torokkal nyomom ki a videóhívást. Jó volt hallani a mama hangját, ugyanakkor fájdalmas is volt így látni őt: letörten, magányosan. Legalább azt jó tudni, hogy a falubeliek összetartanak és gondoskodnak egymásról.

Ha véget ér a járvány, akkor bepótolunk majd mindent! Újra összejön az egész család! Addig is maradnak a telefon- és videóhívások. Aztán arra gondolok, hogy megvan az előnye az online locsolkodásnak is: így legalább senki sem bánja, hogy Sályimama egy férfi Old Spice kölnivel lett megöntözve.

Hagymástojás

Torma Szabina

Nálunk még hagyomány a tavaszi zöld növénykékkel díszített, hagymalével festett tojásdíszítés. Itt, a Felvidéken, Gömörországban próbáljuk ezt a szép szokást megtartani, gyerekeinknek átadni.

Omnia mutantur, nihil interit

Dr. Kóczi Rozália

Omnia mutantur, nihil interit.
(Minden változik, nem pusztul el semmi.)
Ovidius

Dolgozatomban először történeti áttekintést adok a húsvétról, majd szólok régi családi húsvétjainkról, majd a mai ünneplésről.

A Magyar Néprajzi Lexikonban olvashatunk az ünnep lényegéről:

„Az ünnep különleges időszak (vallásetnológiai szemszögből nézve „szent idő"), mikor a közösség a megszokottól eltérő módon viselkedik, ünnepi szokásokat hajt végre, más előírásokat és tilalmakat tart be, mint hétköznapokon."

Életünk hétköznapok és ünnepek állandó körforgásában telik, a téli, tavaszi ünnepkörök meghatározzák életünk ritmusát, teendőinket, a felkészülést az ünnepekre és azok megélését.

Húsvét ünnepe nagyon misztikus ünnep a természet megújhodásának idején. Már az időpontja is ezt mutatja: nem köthető egy meghatározott naphoz. Mozgóünnep, minden évben más időpontra esik: a tavaszi napéj egyenlőséget követő első holdtölte utáni vasárnapra. Nagyon sok ember nem tudja, hányadán is álljon húsvét ünnepével. Az még felfogható az emberi értelemmel, hogy a karácsonyt Jézus születésének emlékére ünnepeljük, a nagypéntek pedig a halálának az évfordulója. Feltámadása viszont nehezebben értelmezhető. Az emberek nagy része szinte fél a húsvéti bibliai történet hallatán, mert annyira szokatlan és rendkívüli. Fél, mert rengeteg kétely nyomja a lelkét: valóban megtörtént? Valóban így volt? Jézus mindenkiért meghalt? Értem, érted is feltámadott? Egyáltalán mit jelent az, hogy feltámadni? Tud élővé válni az, aki meghalt? Nem tudjuk, mit higgyünk és egyáltalán higgyünk-e valamit. Nem mindig érezzük a dolgok igazi súlyát. Szeretnénk hinni, hogy minden úgy történt,

Egyáltalán mit jelent az, hogy feltámadni? **Tud élővé** válni az, aki meghalt?

ahogy a Szentírás írja, de a húsvét igazi üzenetét kevesen érzik át, és még kevesebben teszik sajátjukká.

Marad helyette a tavasz ünnepe, a természet megújulása felett érzett öröm, a sok-sok zöld, a locsolkodás, a hímes tojás, a nyúl meg a bárány és a finom húsvéti ételek. Nincs is ezzel semmi baj, hiszen minden húsvéti népszokásnak megvan a maga értelme és lényege, legyen az bokrétázás, zöldágazás, locsolkodás, tojásgyűjtés, tojásfestés vagy tojáskeresés.

A hagyományok által talán könnyebbé, elfogadhatóbbá válik a húsvét misztériuma. A gond akkor kezdődik, ha mindezek üres formasággá válnak: ha a húsvéti bárányról csak a báránysült jut eszünkbe, és nem gondolunk az első húsvét ünneplésére, arra az áldozati bárányra, melynek vérével Egyiptomban megjelölték a zsidók házait, és a halál angyala így elkerülte azokat.

A locsolkodás szokása is arra utal vissza, hogy az ősegyházban húsvét hajnalán volt az újonnan megtértek megkeresztelése. A víz ugyanis a megtisztulást jelzi testi, lelki értelemben egyaránt.

Lássunk a húsvéti feldíszített zöld lombok, barkaágak mögé, vegyük észre bennük a Jeruzsálembe bevonuló Jézus lába elé vetett gallyakat, pálmaágakat. Ha húsvéti asztali díszt készítünk barkából, gondoljunk a pálmaágakra, melyek Jeruzsálemtől északabbra már az éghajlati viszonyok miatt már nem lelhetők fel, ezért barkával helyettesítjük azokat.

Lássunk a húsvéti feldíszített zöld lombok, barkaágak mögé...

Amikor húsvétkor a pirosra festett tojásban gyönyörködünk, gondoljunk Jézus kiontott vérére, ami benne van az úrvacsorai szentségben is, hiszen a bor Jézus vérének, a kenyér pedig a testének a jelképe.

A természet megújulása, a csodálatos tavaszi kép méltó kerete a húsvéti ünnepnek. A természet újjászületésében viszont a krisztusi feltámadás csodája rejlik, az élet győzelme a halál fölött.

A hagyományok szépek, követni kell, benne kell élni, hogy generációkat köthessenek össze, hogy külső keretet adjanak az ünnepeknek.

De az igazi húsvétot mindenkinek a saját fejében, a szívével és a lelkével kell megélnie. A feltámadás reménysége mindenkit személyesen kell, hogy megérintsen, mert amíg ez meg nem történik, csak üres díszek maradnak a gyönyörű népszokások.

...az igazi húsvétot mindenkinek a saját fejében, a szívével és a lelkével kell megélnie.

Ha ez megtörténik, és nem csak húsvétkor történik meg, nyugodtan festhetjük a piros tojásokat, fogadhatjuk a locsolókat, díszíthetjük lakásunkat a húsvéti dekorációkkal. Mert ha húsvét üzenetét beengedjük a lelkünkbe, hatalmas mélységeket és magaslatokat élhetünk meg általa. Az embernek ugyanis el kell merülnie a nagypénteki szenvedésben ahhoz, hogy megértse a húsvét rendkívüliségét. A feltámadásból visszatekintve nyerhet ugyanis értelmet a szenvedés és a nagypéntek is.

Mint ahogy Sík Sándor írta *Keresztút* című versének *XI. állomás: Jézust a keresztre szegezik* szakaszában:

„Akkor tudod meg, mi a kereszt és ki az
Úr, a nagy kereszten, ha mellette függsz
áldozatul.
Az áldozatban ott megoldatik minden titok:
Ott, akkor Isten, a nagy Hallgató,
Felelni fog.
Ott akkor: »Istenem, én Istenem!«
kiálthatom.”

A mi családunkban húsvét ünnepe a fentiekben leírtak mellett új csodával is bővült: 69 esztendővel ezelőtt húsvét ünnepe április 13-ára esett, és ezen a napon a legnagyobb húsvéti ajándék én voltam a családban. Édesapám sietve ment a falu bábájáért, de mire megérkeztek, én már megszülettem;

a bába megfürdetett, édesapám pedig meglocsolta édesanyámat is, engem is illatos kölnivízzel. Ezt követően minden évben édesapám volt az első locsolóm, egészen haláláig. Nagyszüleim megyaszói tornácos házába hozott engem a gólya, ahol az udvaron állt egy kerekes kút. Nagyapám sokszor megtréfált bennünket húsvét másodnapján: vödörrel vizet húzott a kútból, és megpróbálta ránk löttyinteni. Ha sikerült a locsolás, sikongva szaladtunk be átöltözni a házba. Az asztalon már várt a húsvéti kalács és a sonka. Az ünnep illata lengte körül a szobát: a kemencében sütött kalácsnak és a saját nevelésű disznóból készült sonkának nem volt párja a világon! Minden ínycsiklandozó finomság, ami az ünnepi asztalon volt, a saját gazdaságból került ki: a tej a kalácshoz, a hús és a tojás a sonkás tálhoz, az újhagyma, a petrezselyem zöldje a tál díszítéséhez. A vázában illatozó nárciszokat és jácintokat is a ház körüli virágoskertben szedtük. Alig vártuk, hogy elköltsük az ünnepi ebédet, ami általában húsleves volt csigatésztával, amit nagymamám sodort az úgynevezett csigacsinálón, és második fogásként bárányasült volt burgonya körettel. Nem volt könnyű megfelelő időpontot találni az ebédhez, mert napközben egymásnak adták a kilincset a locsolók. A rokonoknak íratlan szabály volt meglocsolni a szűkebb-tágabb család nőtagjait, és ez a szomszédoknak is ajánlatos volt.

...vödörrel vizet húzott a kútból, és megpróbálta ránk löttyinteni.

Kedves volt a kisebb legények locsolkodása, akik ünnepi öltönyükben, zakójuk zsebébe virágot tűzve jöttek locsolkodni. Húsvéti versikével tiszteltték meg a lányokat és az asszonyokat. Máig is emlékszem az egyik ilyen locsolóversre, olyan sokszor hallottam egykoron.

„Én kis kertész legény vagyok,
öntözködni járogatok.
Szépen kérem az anyját,
adja elő a lányát,
hadd öntsem meg a haját!
Boldog húsvéti ünnepeket kívánok!”

Egy másik pedig így szólt:

„Zöld erdőben jártam,
piros tojást láttam,
bárány húzta rengő kocsin,
mindjárt ideszálltam.
Nesze hát rózsavíz,
gyöngyöm-gyöngyvirágom!
Hol a tojás, piros tojás?
Tarisznyámba várom!”

Meg is kapták érte a kisfiúk a piros tojást vagy valamilyen más színre festett tojást, és megkínáltuk őket süteménnyel és málnaszörppel.

A rokon gyerekek pénzt is kaptak a nagymamáktól, nagynéniktől, keresztanyáktól a hímes tojások mellé. Ezeket a tojásokat nem mesterséges tojásfestő színezékkel festettük az 1950-es években, hanem természetes, a kertben termett zöldségek levével: a hagyma levébe áztatva sárga, a cékla levébe áztatva piros tojást kaptunk.

A hagyma levébe áztatva sárga, a cékla levébe áztatva piros tojást kaptunk.

Hagyománya volt a faluban a tojásgyűjtésnek, ahogy akkor mondtuk: tojásszedésnek. Mi, kisebb lányok, fogtuk kis kosárkánkat, és elindultunk a faluba a rokonokhoz, jó ismerősökhöz, szomszédokhoz tojást szedni. Szívesen adtak is nekünk, és mi ezeket a tojásokat festettük meg, díszítettük ki. Egy növényi levelet, kis virágszirmot rászorítottunk a tojásra, harisnyát húztunk rá, és így tettük bele a hagymahéjból főzött lébe vagy a céklafőzetbe. A festett tojásokon a növény alatti rész fehér maradt, így keletkezett rajta a minta. A hímes tojásokat szalonnabőrrel bedörzsöltük, és ettől szép fényesek lettek.

A nagyobb fiúk is kaptak tojást, a szívünkhöz legközelebb állók a legszebb tojásokat kapták.

Ők többnyire a következő verssel jöttek öntözködni. (Megyaszón a locsolkodás szó helyett inkább az öntözködés szót használták az emberek.) A *Megyaszó anno* közösségi oldalon olvasható verset a nagyobb legények mondták öntözködéskor:

„Gyászol a Golgota, sötét az ég alja,
Jézus, az ártatlan megfeszítve, halva.
De harmadnapra, midőn hasad fel a hajnal,
örömhírt hoz a Mennyei Angyal.
Holtak közt az élőt miért keresitek?
Feltámadott Jézus és az örök élet.
Bízzunk hát Istenben, mennyei Atyánkban,
hoz még szebb Húsvétot szeretett hazánkra.
Szívemből kívánom!
Szabad-e locsolni?
Keljetek fel, lányok,
cifra nyoszolyából,
Adjatok pár hímes tojást
a ládafiából!”

A hímes tojásokat később, a hatvanas években már felváltották a boltban kapható csokitojások, csokoládéfigurák, a nyuszi, a bárányka, a kiscsibe. Édesanyám, aki boltvezető volt a faluban, sok ilyen figurát árult. Emlékszem a hatalmas, szép színes papírba csomagolt tojásra is, ami azonban nem csokoládéból, hanem melaszból készült. Nagyon szép volt, színes szalaggal átkötve, de az íze már korántsem volt ennyire finom.

> Emlékszem a hatalmas, szép színes papírba csomagolt tojásra...

Ahogy telt az idő, elszállt a gyermekkor annak minden varázsával együtt, megfogyatkoztak a locsolkodók is szülőfalumban. A rokon fiúk, közeli ismerősök még eljöttek a 60-as, 70-es években is öntözködni, de csapatokba verődött kisebb és nagyobb legényekkel már csak elvétve lehetett találkozni. A régi osztálytársak még eljárogattak ugyan öntözködni, de már nem

tudtunk versenyezni a lányokkal, hogy kinek hány locsolkodója volt, mert mindenkinek nagyon kevés volt. Az iskolában viszont tovább élt a locsolkodás hagyománya: a fiúk – leegyszerűsítve teendőiket – az osztályban, kollektíve locsoltak meg bennünket és a tanárnőket. Ezt később, tanárként is tapasztaltam: fiú tanítványaim és -kollégáim is meglocsoltak, ha nem is éppen húsvét másodnapján. Felsőzsolcán a 70-es évek végén, kezdő tanár koromban még egy egész cigánybanda is megtisztelt vérpezsdítő cigányzenével húsvét ünnepére. Egyik tanítványom ugyanis zenész cigány családból származott. Elvárták és meg is kapták a megvendégelést, bort, süteményt és egy pár bankót.

Ha nyomokban is, de élnek még a hagyományok, csak más térbe és más időbe helyeződtek át. Az emberek zárkózottabbak, bizalmatlanabbak lettek, már nem is szeretik, ha egy nagyobb csapat bemegy a lakásukba, nem áll nyitva az ajtajuk mindenki előtt, mint hajdanán nagyszüleimé, szüleimé Megyaszón. Azt azonban nem hiszem, hogy kiüresedett volna az ünnep tartalma és annak formája. Unokáim ma is áhítattal hallgatják Jézus feltámadásának történetét, készítik az ünnepi asztali kompozíciókat, festik a hímes tojásokat és segítenek az ünnepi sütés-főzésben otthon. A hímeseknek való tojásokat pedig ők maguk hozzák ki a dédnagymamájuk udvarán álló tyúkólból. Én pedig szívesen olvasom nekik a húsvéti történeteket, mesélek nekik arról, hogyan ünnepeltük régen a húsvétot. Azt sem bánom azonban, ha ők kirándulni mennek húsvét ünnepén, mert annak üzenetét a kirándulás során is megtalálhatják, például Tarcalon az Áldó Krisztus szobornál vagy pedig az utak mentén álló Krisztuskeresztek tövében.

Rendkívüli húsvét

Ábrahám Kitti

A vírus miatt idén elmaradt a családi közös húsvéti ebéd, ezért egy alternatív módot kellett kitalálnunk. A 2021-es húsvétot kirándulással, fotózással töltöttem a Balaton környékén. A fenti kép Veszprémfajszon készült.

Hús/v/ék

Kovács Ádám Máté

A Húsvét ünnepére idén már február 17-től elkezdtem a lelki felkészülést, ugyanis eldöntöttem, hogy végigcsinálom a 40 napos böjtöt. A dánieli böjtöt választottam, ami zöldségek, gyümölcsök fogyasztását jelentette ez idő alatt.

A testi változás természetes velejáróján túl Lélekben nagyon sokat erősödtem, naponta töltöttem időt Istennel és az Ő Igéjével. A vallásos mázt sikerült levetkőzni, és ráébredtem arra, mit jelent hinni... hinni az Istenben... ezáltal pedig hinni a bennem élő Lélekben. Bocsánatot kértem azoktól az emberektől, akiket valaha, valamikor megbántottam, de kimaradt e fontos momentum, ugyanis a bocsánatkérés nélküli megbocsátás engem még nem szabadít fel a bűneim alól. Szeretném felhívni a figyelmet arra, hogy nem volt könnyű, ugyanis a saját magamnak tartott tükörbe kellett belenéznem, ami sok esetben nagyon berepedezett. De ennek a lelki útnak a végére elmondhatom, hogy egy új ember mosolyog vissza rám. Ezzel a csodálatos utazással vette kezdetét 2021-ben a Húsvét ünnepe, családom és párom maximális támogatásával.

Következhetett a környezetünk, hogy a lelkünkben lévő rend körülöttünk is látszódjon. Már húsvét hetén útjára indult a nagytakarítás, mert tudtuk azt, hogy nagypéntektől sütés-főzés veszi kezdetét. Igaz, ebben nekem nem sok szerepem van, ugyanis Anya koordinál mindent, Apa pedig a keze alá dolgozik. Kicsi a konyhánk, ők ketten is alig férnek el benne, ezt el kell fogadnom. Sütés és főzés tekintetében a

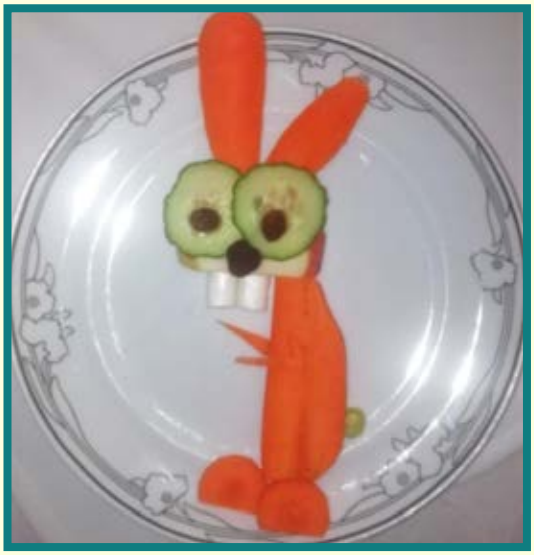

konzervatív vonalat képviseli a családunk: Húsvétvasárnap palócleves, vörösboros nyúlpörkölt, desszertként pedig répatorta került az ebédlőasztalra, húsvéthétfőn pedig vendégváró finomságok: főtt tarja és sonka, fasírt tojással, tormával, pirosarannyal és friss fonott kaláccsal. A családban lévő egyetlen unokának pedig egy nyuszit készítettünk répából, uborkából, hagymából és mazsolából.

Szűk családi körben ápoljuk tovább a hagyományt.

A locsolkodásra nyíló tér egyre inkább szűkül. Ez annak köszönhető, hogy a nagyszülők és a szülők által ápolt kapcsolatok elhalálozás vagy elköltözés miatt megszűntek, így szűk családi körben ápoljuk tovább a hagyományt. Költőként minden alkalomra saját alkotást írok, idén a következő verset szavaltam el családunk hölgy tagjainak:

Virágszálak

Beléptem Hozzátok kölnivel a kezemben,
Fogadjátok szeretettel locsolóversem:
Szeretném most elmondani az összes Hölgynek,
Szép virágszálai vagytok ennek a földnek.
A mai nap szeretnék a kertészetek lenni,
Minden virágszálat egyenként öntözni.
Hervadást elkerülni, mert most egy a lényeg:
Adjunk hálát a Teremtés Istenének
Azért, mert ismét eljött a Húsvét napja,
Minden férfi kölnijét a kezébe kapja,
Kinéz magának egy szép Virágszálat,
És úgy megöntözi, hogy soha el nem szárad.
A végére már csak egy kérdésem maradt.
Szerintem tudjátok: Locsolni szabad?

Húsvéti hangulatú táskadísz

Juhász Judit

A húsvéti hangulatú táskadísz 3 fő részéből áll.

1. A munka fő motívumát képviselő, borókából kézzel faragott tulipán jellegzetes virága a húsvéti időszaknak. Győrújbaráton, abban az utcában, ahol életem legtöbb húsvétja telt, nemcsak szüleim elsőkertjében, hanem szinte minden ház előtt tulipánok köszöntik a feltámadás ünnepét. A tulipán ősmagyar népművészeti jelkép, amely nem csak a hímzésben, festésben, hanem faragott motívumként is évszázadok óta jelen van a magyar népművészetben, egyes vélemények szerint a legősibb virágmotívumunk.

2. A tulipán mellett ovális alakú rétegelt lemezen, pirográf technikával égetve szerepel a szintén tulipán szimbólumokat is hordozó húsvéti hímestojás, amely a mai napig része a locsolkodásnak.

3. A tulipán másik oldalán hímzőfonalból készült fonás ad színt a táskadísznek, amely piros-fehér-zöld mintájával követi a magyar zászló színeit, bár a színválasztás mögött ennél mélyebb okok húzódnak. A piros szín a húsvéti tojás jellegzetes pirosát hordozza, mely Krisztus vérét jelképezi, míg a fehér szín a Húsvét, a feltámadás színe, a zöld pedig a tavasszal beköszöntő új életé, a megújuló természeté.

A táskadísz hordozza ősmagyarságunk egyik legrégebbi szimbólumát, magán viseli a kétezer éves keresztény vallás jellegzetes színeit és a magyar locsolkodás hagyományának lényeges kellékét. A dísz fonása és faragása kézzel készült, azonban az égetett tojásminta már modern pirográffal került felvitelre egy szintén újkori faárura, a rétegelt lemezre; fém szerelvényeit is a modern kor technikája alkotta. Mintája fiatalos, kiegyensúlyozott, elsősorban női motívumra (tulipán) alapoz, színárnyalataiban a világos fa dominál, amelyet „feldob” a háromszínű fonat. A táskadísz nőknek készült, elsősorban a hasonló, több részből álló, modern táskadíszeket kedvelő fiatalabb generációknak.

A mi húsvéti ünnepünk

Seres Zsuzsanna

A húsvét különösen kedves ünnep a számomra: ilyenkor már kinyílnak a tulipánok és a jácint a kertben, minden zöldell, rügyezik, tavaszi évszak veszi kezdetét, ráadásul egy napra a nyúl is szép, színes tojásokat tojik...

Húsvétunk és szokásaink gyermekkoromra nyúlnak vissza. Édesanyám és nagymamám is megőrizte a hagyományokat, így én is. Mindketten katolikus családban nőttek fel. Művészi beállítottságúak voltak, városi lányként szerettek tojást festeni, díszíteni.

Édesanyám elmondása szerint a tojás jellegzetes húsvéti szimbólum. Eredetileg csak pirosra festve, később minden más színű és díszítésű tojásokat kaptak a locsolók. Az első tojást Fabergé aranyműves készítette III. Sándor orosz cár megbízásából, aki 1885 húsvétján különleges húsvéti ajándékkal, drága ékszerekkel kirakott dísztojással lepte meg feleségét, Marija Fjodorovnát. Az első Fabergé-tojás még egy kívülről egyszerű, fehér zománcréteggel fedett tojás volt, ám kinyitáskor színarany sárgája tűnt elő. A cárné annyira megszerette a tárgyat, hogy a cár Fabergét udvari ékszerésszé nevezte ki. Azt a feladatot kapta, hogy minden húsvétra egy új tojást készítsen a cárnának. Minden tojásnak egyedinek kellet lennie és egy meglepetést tartalmaznia. Minden tojásban egy rubinszemű aranytyúkot helyeztek el, s annak belsejében a cári korona miniatűr gyémántmásolata rejtőzött. Ez a hagyomány folytatódott. Később gyémántot, ezüstöt, aranyt, rubint, smaragdot és egyéb nemes anyagokat is felhasználtak készítésükhöz. Ma a Fabergé-tojások jelentős műértéket képviselnek, s az ortodox húsvét egyik jelképévé váltak Oroszországban.

> ...a cár Fabergét udvari ékszerésszé nevezte ki.

A 40 napos böjtöt betartani semmi gondot nem okozott, mert akkoriban egy héten egyszer került hús az asztalra, náluk valamelyik hétvégi napon. Egészségesen étkeztek, a gyümölcsöt, zöldséget a közeli piacról szerezték be, a kenyeret otthon sütötték. Minden vasárnap együtt ment a család templomba, húsvétkor sem volt ez másképp. Anyai nagyapám asztalosmesterként dolgozott rendkívül sokat, de az ünnepeken mindig összegyűlt a család, rokonság.

Édesanyámék 16 éves korától sokszor költöztek Miskolcon, úgyhogy mindig sok locsolójuk volt, osztálytársak, szomszédok, sok-sok udvarló akadt, így sosem hervadtak el. Egyszerre 5-6 fiú jelent meg, csapatban jártak, mert egyenként szégyelltek a lányos házhoz menni. Változatosan, szép verseket szavaltak, ibolyaillattal locsolkodtak, mert a kölni drága volt, ezért az ibolyavirágot vízben áztatták. Kisember fiának nem futotta drága kölnikre. Gyűjtögették a szebbnél szebb tojásokat, nagy kedvenc a piros hímes tojás volt, és egymással versenyeztek, ki tud többet szerezni, és gyakran fogadtak is. A kiszemelt hölgy zöld ágat kapott ajándékba. Ilyet kapott édesanyám is édesapámtól, aki falun nőtt fel. Ő azt mesélte, hogy régen néhány vidéken a locsolkodás mellett a lányokat meg is veszszőzték, általában fűzfavesszőből font ostorral, hogy egész évben elkerülje őket a betegség.

...mert a kölni drága volt, ezért az ibolyavirágot vízben áztatták.

Húsvétkor édes likőr, főtt sonka, torma, tojás, kalács került az ünnepi asztalra, ebéd után pedig kávé és aprósütemények következtek. Nagymama jó kézügyessége már fiatalon megmutatkozott, gyönyörű tojásokat készített édesanyámmal. Nagyi is a dédnagymamámtól tanulta a húsvéti fortélyokat, aki természetes anyagokat használt a színezéshez: lila- és vöröshagymát, cékla levét, dió zöld héját. Sokféle mintás tojás is készült. Megtalálható volt a kalocsai vagy a matyó hímzéses, tulipános, fenyőágas, rózsás vagy almás stb. Szalonna bőrével bekentük, hogy szép fényes legyen.

Az egyik legemlékezetesebb húsvétom gyermekkoromhoz kötődik, amikor a testvérem osztálytársa, Tamás, eljött hozzánk locsolkodni, és a következőket szavalta: *„Zöld a fenyő, zöld a páfrány, meglocsollak házisárkány!”*. Anya felkapta a pöttöm gyereket, és megpuszilgatta. A mai napig emlékszünk rá. Van egy másik locsolkodóvers is, amit máig szintén ismerünk: *„Zöld erdőben jártam, kék ibolyát láttam, el akart hervadni, szabad-e locsolni?”*.

Mi még tartjuk a régi szokást, a mai napig együtt szoktam készíteni a húsvéti tojásokat édesanyámmal és húgommal tojásfestékkel, vagy matricát ragasztunk rá, a barkát kis színes műanyag tojásokkal díszítem. Egymás

ötleteit is átvesszük a lakás és a bejárati ajtó dekorálásában. Gyűjtünk még új gondolatokat az internetről és könyvekből.

Vasárnaponként – így húsvétkor is – édesapámmal reformátusként istentiszteletre járunk. Családunk a katolikus vallás szerint betartja a 40 napos böjtöt, de édesapám mint református vallású fontosnak tartja a családunk belső, lelki felkészülését is a húsvétra és minden ünnepre. Ilyenkor szánunk a legtöbb időt arra, hogy beszélgessünk, egymás gondolatát meghallgassuk és odafigyeljünk egymásra. Én húsvéti népdalokat adok elő hegedűn játszva, énekelve.

Ma már elképzelhetetlen a locsolkodás csokitojás nélkül, talán most már az idősebbek is jobban szeretik. Nálunk a csokitojás, csokinyuszi, csokibárány, csokityúk és -csirke is megtalálható, de vannak főtt festett tojásaink is, melyeket nem fújunk ki.

Régen édesanyáméknál fekete szoknya, fehér blúz viselete volt a szokás, mostanában az „elegáns” ruhában megegyezünk.

A szűk rokonság, barátok, szomszédok járnak hozzánk locsolkodni finom kölnikkel. Az ünnepi asztalra a főtt sonka, tojás, torma, kalács mellett sós falatkák, franciasaláta, húsleves, aszalt szilvával töltött pulyka burgonyakrokettel és csokis sütemény kerül. Az italok közül Hubertus és gyümölcslevek, saját készítésű koktélok.

Ha kevés a locsolkodó, szívesen megyünk el a húgommal és családjával kirándulni, wellnesshétvégére, vagy étteremben múlatjuk az időt. Pár éve a családdal meglátogattuk Mezőkövesdet, ahol tojásmúzeumok is működnek kisvállalkozásban. Rengeteg gyönyörű míves tojással találkoztunk, vásároltunk porcelánból készültet is.

A húgom kertes házban él, kislánya gyakran rajzol nyuszikat; még csak 2 éves, és nagyon szereti, ha tojások után kutathat, úgyhogy gyakran elrejtjük náluk a kertben azokat. Mindig sikoltozik, ha megtalálja, és boldogan ugrándozik.

A szomszédainkkal tojásfát állítottunk a panelházunk előtti kiskertbe, színes tojásokkal díszítettük fel a fák ágait és a bokrokat. Ez a szokás Németországból indult sok évszázaddal ezelőtt, de a német befolyással rendelkező országokban is elterjedt, így itthon is hagyománnyá vált.

A vírushelyzet miatt fogyatkozott a locsolkodóink száma, de megtartottuk idén is, aztán egy jó nagyot kirándultunk a Bükkbe.

Az arnóti tojásfa

Arnót Község Önkormányzata

Az Arnóti Községi Önkormányzat – dr. Üveges István polgármester vezetésével – nagyon fontosnak tartja a hagyományok továbbvitelét és az egyes feledésbe merült szokások felelevenítését településünkön, hiszen ezek az események mindig közösségépítő erővel is bírnak.

Ezek közül az egyik legjelentősebb ünnepkör a Húsvét, ami köztudottan a keresztények legnagyobb ünnepe. Községi szintű településünk nevezetes arról, hogy itt – Borsod-Abaúj-Zemplén megyében egyedülálló módon – négy történelmi egyház felekezete is megtalálható (evangélikus, református, római katolikus és görögkatolikus), s így a Húsvét a hívek körében hosszú idő óta méltó módon kerül megünneplésre.

A kisebb gyerekek korukból kifolyólag még nem tudják a húsvét egyházi jelentőségét teljesen megérteni, átélni, de polgármester úr fontosnak tartotta, hogy őket is bevonja ennek a csodálatos ünnepnek a méltó módon való megünneplésébe. Ezért az ő ötlete nyomán (2015-ben első alkalommal, és azóta minden évben) Arnóton, a Posta előtti téren felállításra kerül egy szép nagy, díszes tojásfa.

A tojásfa állításának megszervezésébe a lakosság jelentős része bekapcsolódik, ugyanis az óvodások és az általános iskola alsó tagozatos diákjai műsorral készülnek, melyre az óvónők és a pedagógusok a szülők, nagyszülők támogatásával készítik fel a gyerekeket. A műsor végén a gyerekek közösen feldíszítik a tojásfát azokkal a díszekkel, melyeket szintén ők készítettek el az óvodában és az iskolában.

A tojásfa állítására mindig sokan kíváncsiak, településünk lakói örömmel vesznek részt minden hagyományőrző eseményen nézőként, de akár segítőként is, így természetesen a tojásfa állításában is.

Évről évre újabb és újabb gyerekek és felnőttek kapcsolódnak be a tojásfa díszeinek elkészítésébe és a műsorban való részvételbe, mely természetesen minden évben más, s így mindig megújult műsorral tudnak a közönség elé állni.

A tavalyi évben és az idén is – a járványügyi helyzetre való tekintettel – sajnos rendhagyó módon, műsor és közönség nélkül került sor a tojásfa felállítására, s csak az óvónők készítették a díszeket.

A tojásfa állításához hasonlóan minden évben májusfát is állítunk.

Bízunk benne, hogy jövőre már ismételten műsorral és széles közönség előtt tudjuk felállítani az arnóti tojásfát.

Falusi húsvét

Szabó Edit

Kis Borsod megyei faluból, Berzékről származom. Születésem idején még éltek a régi földbirtokosok, szüleim az egyik családnál kaptak lakást. Ám a nagyságos asszonynak nagyon tetszett ez a kicsi lány, és mindenáron hozzá akart jutni.

Szüleim így nagy nehezen vettek egy kicsi nádfedeles szoba-konyhát, aminek volt portája is. Közös kút a szomszéddal a mezsgyében. Itt nőttem fel én, később öcsém született. Ide kötnek a gyermekkori élmények.

Szüleim házassága vegyes vallású volt: édesapám, később öcsém lett római katolikus, míg édesanyám után én is református vallású. Falunkban három templomba jártak az emberek misékre.

Gyermekkoromban igazából keveset tudtam a vallásról, hiszen az 1960-as években nem volt egyházi befolyás semmilyen téren. Édesanyám azért gondoskodott arról, hogy lánya a konfirmációt letegye. Apám olyan helyen dolgozott és olyan műszakban, hogy a vallás szinte szóba sem kerülhetett.

Azért a Karácsony és Húsvét ünnepét mindig megtartottuk. Édesanyám segített, hogy színes tojást főzzünk hagymalevélben, mivel a csokoládé elég drága mulatság volt ajándékként a fiúknak.

> ...a csokoládé elég drága mulatság volt ajándékként a fiúknak...

Még a tavalyi télről megmaradt sonkadarabokat jó puhára főztük (a leve megmaradt későbbre a levesekbe, de a töltött káposztába is jutott belőle). Ebből készült a Húsvéti tányér, melyen felkarikázott tojások, savanyú uborka és sült töltelék egészítette ki a sonkadarabokat. Lehetett benne korai retek is, mely a kertben termett. Ezzel kínáltuk a szomszéd és rokon férfi locsolkodókat, mert az illem ezt kívánta. Utána egy-két pohár borocska, mert ez volt a házak táján teremve, mellette persze a pogácsa és egy kis sütemény. Nagyon szerettük mind a szalagárés töltött kockákat, melynek készítését édesanyámtól én is ellestem.

A kisebb gyerekek örömmel készülődtek, és szinte minden házba mentek locsolkodni Húsvét hétfőjén. Nemcsak rokonokhoz, barátokhoz, hanem ahol tudták, hogy van lány! Ment az öcsém is.

Annyit már tudtam édesanyámtól, hogy a színes tojásokat nekik adjuk, és mellé a régebben már gyűjtögetett aprópénzből 50 fillért vagy 1-2 forintot. Nagy pénz volt még a mi időnkben ez!

Ekkor történt, hogy megkérdeztem édesanyámat, miért nem mehetek én is locsolkódni, hiszen minden húsvéti verset fejből tudtam. Nevetve válaszolta, hogy a lányokat azért kell meglocsolni, hogy magasra nőjenek. Elszontyolodtam, de egyszer sikerült az öcsém után menni. Örömmel gyűjtöttem össze az ajándékba kapott tojásokat, és egy pár darab csokoládé is jutott kis szatyromba. Otthon izgatottan számolgattuk a kapott aprópénzeket, mit is lehet majd kapni értük. Ám mindig a szülők kezébe került, mert ők tudták okosan beosztani.

Lassan növögettem, jöttek a nagyobb fiúk, aztán szép lassan elmaradoztak, csak a barátok és az öcsém ismerősei látogattak meg.

Felnőtt férjhez mentem a szomszéd községbe, Bőcsre, mely református vallású volt, mint a párom. Hasonló szokást tapasztaltam a Húsvét napjain. Annyiban változott, hogy első napját a templomi misén és az úrvacsora vételén együtt éltük át. Családunk lassan két gyerekkel bővült.

A locsolkodás maradt, a barátok és rokonok meglátogatták egymás családját, kölnit kaptak a lányok és asszonyok. Nem volt vízzel öntögetés minálunk, nem volt szokásban. Egymás vendégül látása, ünnepi köszöntése és a megvendégelés, az együttlét családok között a Húsvét alkalmából volt az ünnepünk.

> Egymás vendégül látása, ünnepi köszöntése és a megvendégelés, az együttlét volt az ünnepünk.

Amíg férjem élt – hirtelen halt meg fiatalon – addig a fiunkkal együtt jártak locsolkodni az ismerős barátokhoz, illetve

rokonokhoz; én, az asszony és a nő, pedig vendégül láttam a hozzánk betérő hasonló férfiakat, gyerekeket. Ebben az időben már a pénz is jelentősebb szerephez jutott, mert a rokonok így tartották illőnek a gyerekek jutalmazását a szép versekért – mert ugye az kötelező volt!

Békességben, szépen teltek a Húsvéti ünnep napjai.

Lassan nőttek a gyerekek, és a fiam barátaival már nem nagyon jártak locsolkódni Húsvét másnapján. Helyette összegyűltek az udvarunkon jó páran, ki ezt hozott, ki azt, és nekiálltak bográcsozni, közben jót beszélgettek, szórakoztak. Hiába volt elkészítve a húsvéti menü, az általuk kalákában készült étel jobban ízlett. Jól érezték magukat együtt a fiúk, legények!

...nekiálltak bográcsozni, közben jót beszélgettek, szórakoztak...

Ahogy telt az idő, a régi barátok sem jártak már locsolkódni, csak a közvetlen rokonsághoz. A ma világában szinte teljesen megszűnt ez a szokás. Igaz, közrejátszott a Covid19-járvány is.

2020–2021-ben szinte magunkban ünnepeltük a Húsvétot. Sajnos ez a fertőzés, illetve járvány még azt a lehetőséget sem adta meg, hogy templomba mehessünk! Betiltották az istentiszteletek, misék megtartását. A legszűkebb család is egyedül maradt az ünnepeken!

Az emberekre kivetített óvatosság és félelem eltüntette az ünnepek jelentőségét minden téren, hiszen már a Karácsony is ennek jegyében telt el. A szeretet ünnepe sem a családok eseménye volt, hiszen a félelem bennük élt.

Ezek után az a véleményem, hogy a fiatalabb korosztály már nem fogja ünnepnek tartani ezeket a jeles napokat! A kicsi és nagyobb gyerekek leszoknak a locsolkodás eseményéről, hiszen több éve nem gyakorolhatták, és nem hiszem, hogy a szüleik visszatérnek ezzel a szokással.

Megyénkben a régi hagyományok megtartása is elmaradt, ami korábban ünnepi jelenség volt. Sok látogató szerette megismerni ezeket, de a többéves kihagyás csökkenti a jelentőségét.

A világ változásával, illetve a fokozódó modernizációval, újabb betegségek létrejöttével lassan feledőbe mennek ezek a régi szép emlékek is, hiszen az élniakarás az elsődleges tényező az emberek szemében.

Szentkép a Herman Ottó Múzeum gyűjteményéből (HOM_NT_98.1.27.)

Gyűjtés helye: *Tard*

Leírás: *A feltámadt Krisztus. Színes nyomat, rézfóliás díszítéssel, üveg alatt, keretben. A dél-borsodi matyó népcsoport (Mezőkövesd, Tard, Szentistván) körében, és a Bükkalja római katolikus falvaiban divatos „rezes kép”. A tömegesen előállított olajnyomatokat ezzel a jellegzetes papírkivágással, rézfóliás díszítő technikával szegélyezték, így igazítva a szentképeket a helyi ízléshez.*

Anyag: *papír, fa, üveg, réz*

Technika: *olajnyomat*

Méretek: *54 × 43 cm*

Az utolsó hagyományos öntözködés Újfaluban

Köteles Ágoston

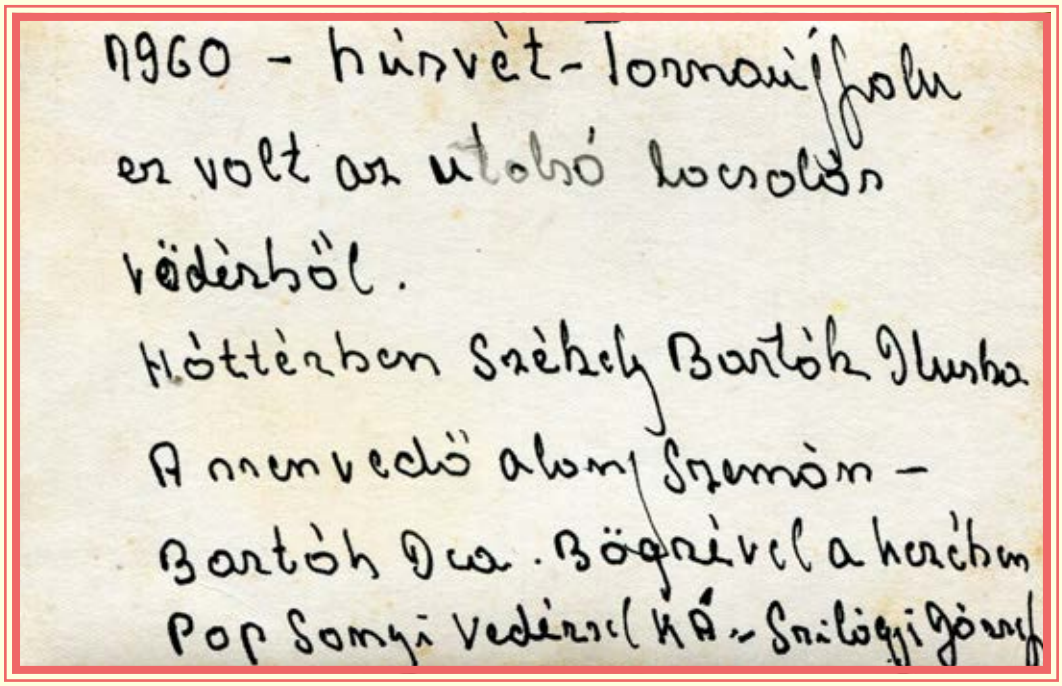

Így öntözködtek Tornaújfaluban.

A felvétel 1960-ban készült, az öntözködő fiúk 20 évesek, a hervadó virág 18 éves, háttérben az édesanya.

Balról: Köteles Ágoston (sz. 1940) vödörrel, Szilágyi József (sz. 1940), Szemán-Bartók Ica (sz. 1942), Pap Sándor (sz. 1940) bögrével, a háttérben Szemán-Bartók szül. Székely Iluska néni.

Az én húsvétom régen és ma

Kovács László

Előszó

A húsvéti ünnepkörben többször beszélgettünk a feleségemmel azokról a régi szokásokról, melyek a múlt század közepén divatban voltak, és végigtekintettük, hogyan változtak az elmúlt időben. Magam 78 éves ember vagyok, Szentsimonban, egy kis községben éltem le életem nagy részét, és részese voltam azoknak a szokásoknak, amivel ezt a nagy ünnepet megültük. Nagy örömömre szolgál, hogy a korábbi és jelenlegi szokásokról írhatok.

A nagyhét és húsvét eseményei régen és ma

A nagyhetet megelőző hét a takarítás időszaka volt. Édesanyám kitakarította a lakást, lemosta az ablakokat és az ajtókat, szóval rendet csinált. Édesapámék, a család többi férfi tagja az udvar és az istálló takarításával volt elfoglalva. Nekünk, gyerekeknek, az volt a feladatunk, hogy a virágvasárnapi barkaszentelésre hozzunk a határból barkát.

A húsvéti ünnepkör eseményeit megelőzik a nagyhét jelentős napjai. Virágvasárnapnak, Nagycsütörtöknek, Nagypénteknek, Nagyszombatnak és Húsvétnak a szokásaira így emlékszem vissza.

Virágvasárnapon a misén a falu jó hangú férfi tagjai elénekelték a Passiót. A mise után a pap megszentelte a barkákat, majd a hívek barkával a kezükben körmenetben vettek részt.

A nagyhét első napjaiban a családoknál csendesség volt, mindenki nagy várakozással élte át ezt az időszakot. Ha megoldható volt, akkor a mezőgazdasági tevékenységet sem folytatták szüleim. Nagyszerdán édesanyám megsütötte a kemencében a húsvéti mákos kürtöt és a túrós lepényt. Ebben az időben ez volt az ünnepi sütemény.

> ...csendesség volt, mindenki nagy várakozással élte meg **ezt az időszakot.**

Nagycsütörtökön már nem végeztek komolyabb munkát a felnőttek. Akkor még délelőtt misére mentünk, ezen a szertartáson emlékeztünk meg az oltáriszentség rendeléséről. A mise végén a pap elvégezte az oltárfosztást: az oltáriszentséget a tabernákulumból elvitte, a sekrestyébe helyezte. A mise során a harangok megszólaltak, majd ezután a feltámadási ünnepig elhallgattak. A harangot a korpitáló-szerkezet helyettesítette. Ez egy lábakon álló faláda, melyen egy forgótengelyre erősített henger van; a hengeren kis tüskék, melyek a forgatás során ütköznek a ládán lévő lécekkel; ezeken kis kalapácsok találhatók, azok ütköznek a láda tetejével, és ez adja hangot.

A korpitáló-szerkezet felülnézetből

A korpitálásról így ír Bálint Sándor a *Karácsony, húsvét, pünkösd* című könyvének 212. oldalán: *"E napokban a szertartásra való hívogatásnak, jeladásnak (...) ősi módja Hangonyban, Szentsimonban a korpitálás."*

A csengők helyett pedig kereplőket használtak. Az orgona is elhallgatott, és csak a feltámadási szertartás során szólalt meg. Ezt követően szentségimádást tartottak egészen reggelig. Miután szüleimmel hazajöttük a miséről, a családban csendben emlékeztünk Krisztus kínszenvedésére. Ma már a Nagycsütörtöki szertartást este tartják, hasonló liturgikus cselekményekkel.

Nagypénteken a család a csonka misén vett részt. A misén elhangzott a passiójáték, amit a község jó hangú férfi tagjai adtak elő. A templomban elhelyezték a halott Krisztusnak szobrát, amit a hívek egész nap és szombaton is látogattak.

Nagypéntek szigorú böjtnap volt, ekkor savanyúlevest (káposztalevest) és mákos tésztát főzött az édesanyám. Reggelre és estére csak egy pohár tej és egy szelet kenyér volt feltálalva.

Feleségem református vallású. Náluk a Nagypéntek nagy ünnep. Ennek előkészítése jegyében bűnbánati hetet tartottak. Húsvét vasárnapján Úrvacsorát vettek a hívek.

Nagyszombaton édesanyám elkészítette másnapra a sonkát. Mi ebben az időben mindig vágtunk disznót, így hát nem kellett a boltba menni sonkáért. (Azt hiszem, ennek beszerzése az 50-es években nem kis nehézségbe ütközött volna.) Este a család együtt ment el a Feltámadási szentmisére és az azt követő körmenetre. Miután hazajöttünk, megkóstoltuk a sonkát, Édesanyám nagyon sokszor füstölt húsból kocsonyát is főzött. Ez is az asztalra került.

...mindig vágtunk disznót, így hát nem kellett boltba menni sonkáért.

Húsvét vasárnapján a család együtt ment a templomba misére. Ebből néha édesapám kimaradt, mert mint kazánkovács részt vett a gyárban az *iventáláson* (időszakos karbantartás másnéven). A húsvéti ebéd az 50-es évek elején a saját háztartásban megtermelt tyúkból készült húsleves volt, másodiknak csirkepörköltet szolgált fel édesanyám, és ha lehetett fél kg sertéshúst venni (ez 52-53-ban nagy nehezen ment), akkor a saját savanyított káposzta felhasználásával töltött káposzta is került az asztalra.

1957 húsvétján hozta el bemutatni bátyám majdani feleségét, Etelkét Egerből. Ekkor jelent meg néhány kötet a Tarzan sorozatból, ezt hozták ajándékba nekünk gyerekeknek.

A húsvéti egyházi szokások is megváltoztak az idő múlásával. A feltámadási körmenetet mostanában nem tartják templomunkban, mivel a papunk 5 helységben szolgál. A falunkban nem volt szokás az ételszentelés.

Még egy emlékem van 1960-ból: április 11-én született meg a bátyám fia, nagyhét első napja volt. Éppen a kertben ásóztam, amikor a postás hozta a táviratot, melyben értesültünk az új jövevényről. A család engem bízott meg, hogy menjek el Egerbe, látogassam meg a bátyámékat és hozzak hírt az első unoka érkezéséről.

A 60-as években rendszeresesen eljött hozzánk látogatóba a bátyám és a családja. Ekkor már Ózdon laktak, így hol Ők jöttek hozzánk látogatóba, hol mi mentünk el hozzájuk. A szentmisét még ekkor is rendszeresen látogattuk családostól. Miután katonának bevonultam, majd leszereltem, a templomba járást abbahagytam.

Az öcsém is megnősült, és ők is mindig eljöttek látogatóba az ünnepre. Ekkor már szüleim velünk laktak az új lakásban, így hát a nejem feladata volt a vendégek ellátása. Még ekkor is vágtunk disznót, és a hátsó sonkát húsvétkor főztük meg.

Húsvétvasárnap este a faluban bál volt. Amikor elértem a 16 éves kort, én is rendszeresen jártam a húsvéti bálba. Ez előtt egy tánctanfolyamon vettem rész, így már tudtam táncolni. A bál este 8-9 között kezdődött és 4 óráig tartott. A lányok azonban már 2 óra körül elmentek haza vagy a kísérő fiúval, vagy az édesanyjukkal. Mi, a többiek ott maradtunk a kultúrotthonban, majd hajnalban elindultunk locsolkodni. Erről majd később írok.

Húsvétvasárnap este a faluban bál volt, majd hajnalban elindultunk locsolkodni.

Ahogy öregedtem, egyre inkább szükségét éreztem, hogy ismét templomba járjak, ezért aztán rendszeres templomba járó lettem minden vasár- és ünnepnapon, így húsvétkor is. Mivel a feleségem református vallású, mindketten részt veszünk mindkét vallás ünnepi istentiszteletein.

A gyermekeink elkerültek tőlünk, ezért vagy mi látogatjuk meg őket, vagy ők jönnek hozzánk. Sajnos sem tavaly, sem az idén nem tudtunk személyesen találkozni, csak telefonon keresztül tartottuk a kapcsolatot. A húsvéti szertartásokon is csak interneten, illetve a TV-n keresztül vettünk részt.

Húsvéthétfő különleges alkalom volt a kisfiúk, de a felnőtt férfiak számára is. Bár a szokások az idő múlásával nagyot változtak, de úgy érzem, szükséges leírnom azokat a változásokat, amik az elmúlt 70 év során bekövetkeztek életünkben.

Nagyon kis fiú voltam, úgy a 40-es évek végén, amikor először mentem el egyedül locsolkodni. Szüleim már előre beszerezték a szükséges rózsavizet, kölnit; megtaníttatták velem a locsolóverset; felhívták a figyelmemet, hogy ha bemegyek valamelyik házba, tisztességesen köszönjek: *„dicsértessék a Jézus Krisztus”*, és miután köszöntem, mondjam el a locsolóverset, majd kérdezzem meg a lány szüleit, szabad-e a kislányt meglocsolni. Már napokkal előtte összeírtam, hogy kihez megyek locsolkodni. A névsorban a rokonok lányai voltak az első helyen, majd az iskolatársak, osztálytársak, végül a közeli szomszédok lánygyermekei következtek.

Már napokkal előtte összeírtam, hogy kihez megyek locsolkodni.

A locsolásért mindenütt adtak egy-két forintot, de a legnagyobb pénzérme, amit az egyik rokon lány meglocsolásáért kaptam, egy ezüst Kossuth-címeres 5 Ft-os volt, aminek az értéke mai viszonyok között 2000-5000 Ft között lehet. Az életem során még egy alkalommal találkoztam ezzel a pénzérmével, de sajnos valahogyan elvesztettem.

A locsolókat a házigazda sült kolbásszal, fasírozottal és süteménnyel kínálta meg, de olyan eset is előfordult, hogy kiskorúnak szeszes italt is adtak, és az attól berúgott. Ilyen esetnek én is tanúja voltam, az egyik rokon gyermek a locsolás végére teljesen elázott.

Nagyobb korunkban a bál után összefogtunk, és elindultunk locsolkodni. Kora hajnal volt, a bálból hazatérő lányok még jóformán el sem aludtak. A locsolkodást a falu végén, Szurdok-tetőn kezdtük. A lányos szülők már előre eldugták a vizes vödröt, de ha nem volt nagyon hideg, akkor bizony előkerült a vödör, és azzal öntöttük meg a lányokat. Szegényeknek többször is át kellett öltözni, mert a locsolók több csapatban jártak. Aztán természetesen a kölnivíz is sorra került. A házigazda a locsolókat megkínálta borral, pálinkával, majd az asztalhoz ültette őket. A gazdaasszony már előre megterítette az asztalt, volt ott minden jó: kolbász, fasírozott, kirántott hús és mindenféle édesség. Kis ideig élveztük a vendéglátást, majd tovább-

A lányos szülők már előre eldugták a vizes vödröt...

mentünk a következő házhoz. Ezzel töltöttük a délelőttöt. (Délután a nagybátyáméknál locsolkodtam. Ők Ózdon laktak, biciklivel mentem hozzájuk.) Amikor a locsolkodó csapat tagjai lassan megnősültek, ez a szokásuk elmaradt. Azt hiszem, hogy a mi nemzedékünk volt az utolsó csapat, akik csoportosan jártak locsolkodni.

Miután megnősültem, a sógorommal – aki Miskolcon lakott, de Húsvétra hazajött – autóval jártuk be a nejem rokonságát. Ekkor jártam először apósom testvéreinél. Közülük az egyik testvér a Pörköldénél lévő, azóta lebontott munkáslakásban élt, míg a másik a Béke telepen lakott. Ezenkívül rendszeresen meglocsoltam a Táblában élő komaaszonyomat, amíg élt. Laci komám is mindig meglocsolta a nejemet, motorbiciklivel jött el hozzánk.

Új színfolt lett a húsvéti locsolkodásban, mikor megszületett kislányunk, és kiköltöztünk Szentsimonba, a szülőfalumba. Ekkor már iskoláskorú volt, és nagy izgalommal várta a locsolókat. A rokonságból rendszeresen megjelentek a locsolkodók, és az osztálytársak is el-eljöttek. Ők kora délelőtt járták az ismerősöket, rokonokat. Miután elmondták a locsolóverset, a nejem süteménnyel és üdítővel kínálta őket, és pénzt adott nekik. Érdekességként el kell mondanom, hogy a fiam csak kiskorában, pár évig járt locsolkodni.

...süteménnyel és **üdítővel kínálta őket, és** pénzt adott nekik.

Amikor a lányom gimnazista lett, a nagyobb fiúk rendszeresen jöttek locsolkodni. Egyik alkalommal egy osztálytársnője is nálunk volt húsvét hétfőjén, és izgalommal várták együtt a locsolkodókat. Ekkor már néhány cigány család is letelepedett a községben, akiknek a gyermekei már kora reggel csöngettek. Nekik pénzt adtunk, és elküldtük őket.

Amikor a lányom férjhez ment és a vőm is ideköltözött, majd megszülettek unokáink, új szokást vezettek be. A kertben több helyen eldugták a csokitojásokat, -nyulakat, könyveket. Ezek megtalálása volt a feladata a két lány-

unokámnak. A gyerekek nagyon élvezték a keresést, és örömujjongással fogadták, ha megtaláltak egy eldugott tárgyat. Az eldugott ajándékok keresése több éven keresztül volt kellemes húsvéti szórakozása a családnak.

Az unokáim is festettek hímes tojásokat, és azt is adták a locsolóknak. A kislányokat meglocsolták az ismerősök, barátok és azok gyermekei. Miután a lányomék elköltöztek Szentsimonból, ez a szokás elmaradt.

Amikor Húsvétkor családi összejövetelre került sor, a család férfi tagjai mindig meglocsolták a hölgyeket. Nagyon érdekes volt az idei húsvét, amikor Gergő fiam és két unokám ezzel a verssel köszöntötte a feleségemet, a nagymamájukat:

„Karanténban kuksolunk,
Locsolkodni nem tudunk.
Ne várjon ránk a sok lány,
Meglocsolunk online.
Szabad locsolni?”

Szólnom kell még a munkahelyi locsolkodásról. Húsvét utáni első munkanapon a férfi munkatársak verssel köszöntötték a hölgyeket, és meglocsolták őket. A hölgyek sokszor tiltakoztak ugyan a locsolás ellen, de csokitojással jutalmazták a locsolót.

...tiltakoztak ugyan a locsolás ellen, de csokitojással jutalmazták a locsolót.

Még egy érdekes szokásról kell beszámolnom. Szentsimonban Húsvét keddjén a hölgyek locsolták le vízzel azokat a férfiakat, akikkel találkoztak. Ez a szokás mára megszűnt, mint az a másik szokás is, hogy az önkéntes tűzoltók a szerkocsival végigmentek a falun, és aki az útjukba került, lelocsolták.

A húsvéti ünnepkör elmúltával megkezdődött a megszokott élet a faluban.

Utószó

Most, hogy az elkészített anyagot átolvastam, jó érzéssel gondoltam az elmúlt időre, ugyanakkor sajnálkozom azon is, hogy a régi szokások egy része feledésbe megy, kimegy a divatból. Társadalmunk anyagiassá vált és nem érdeklődik múltunk iránt. Ezért szolgál örömömre, hogy a húsvéti élményeimet leírhattam és azt közreadhattam. Remélem, aki elolvassa írásomat, megismeri azokat a szokásokat, melyek életem részét képezték.

Türelemüveg a Herman Ottó Múzeum gyűjteményéből (HOM_NT_2012.1.1.)

Gyűjtés helye: *Miskolc-Görömböly*

Leírás: *A magyar népi türelemüvegek többsége vallásos témájú, Krisztus keresztáldozatát jeleníti meg. Hengeres, rövid nyakú üvegpalackban fából faragott kompozíció, közepén kettős kereszt, rajta papírból kivágott korpusz. A felső keresztfán egy-egy madár ül, mögötte kakas. Az alsó keresztfán oltáriszentség, két kis szentkép. A kereszt előtt két templomi zászló, és egy kéttornyú templom magas, karcsú tornyokkal. A kereszt mögött harangláb, egy harangozó emberrel. A kereszten és körülötte Krisztus szenvedésének eszközei (arma Christi) láthatók: a szögek, kalapács, létra, korbács, bárd, ásó. A kereszt szárán ceruzával írott, halvány szöveg: Emlékül Édesanyámnak, Görömböly. Készítette ifj. Dulai Ferencz, Görömböly, 1942. XII. 20.*

Anyag: *üveg, fa*

Technika: *faragás*

A keresztfa tövében

Juhász János

Húsvétkor Jézus Krisztus Kereszthalálára és Feltámadására emlékezünk.

Nagypénteken szigorú böjtöt tartottunk, nagyszombaton elmaradhatatlan a feltámadási körmenet. Húsvétvasárnap a Szentmisére érkezve a köszönés: „Feltámadt Krisztus!”, amire a válasz: „Valóban feltámadt!” Gyerekkoromban Húsvéthétfőn az osztálytársakat, rokonokat meglocsoltuk, amiért hímes tojásokat kaptunk.

A jelenlegi időben a virtuális locsolkodás került előtérbe.

(Bekecs)

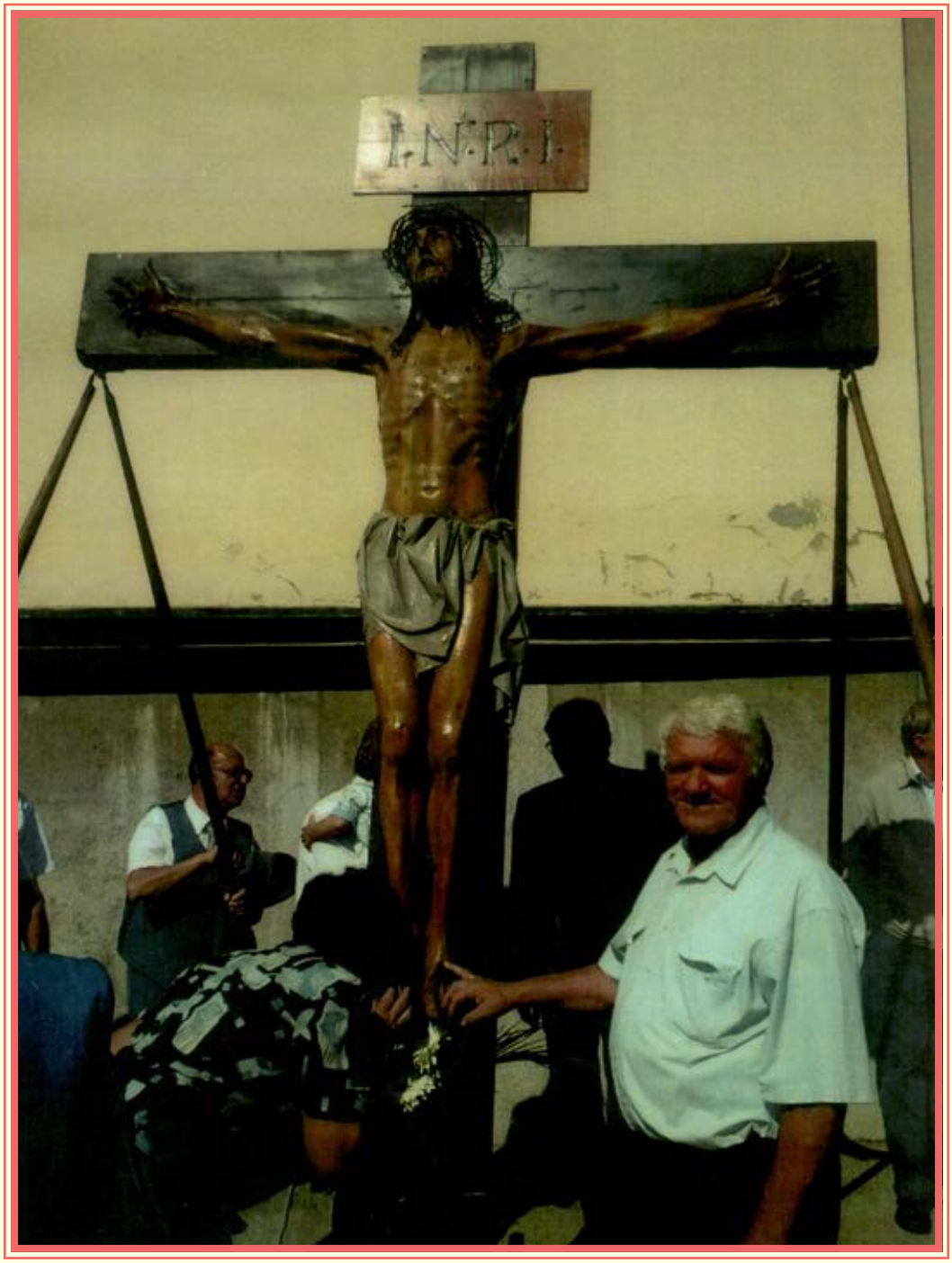

A böjt és húsvéti szokások

Nagy Mária

A húsvét a karácsony mellett a legnagyobb keresztény ünnep. A mai felgyorsult világunkban az ünnep elveszíti igazi mibenlétét. Sokak számára csak munkaszüneti napot jelent, egy-két szokáselem megmaradt, de az igazi háttérismeret és magának az ünnepnek az igazi jelentősége eltörpül. Régen az idősebb generáció sok esetben vallásánál fogva is mind ruházatával, mind hitével megtisztelte az ünnepet. Magyarországon számottevő németség él, akik sok esetben példaképül szolgáltak a többi nemzetiség számára is. Az évszázados együttélésből adódóan egymástól sok szokást átvettek, sok esetben egyes elemek kiegyenlítődtek. Elsősorban a németséget érintő böjti és húsvéti tradíciókat szeretném röviden bemutatni.

A húsvéthoz szorosan kötődik a böjt. Ma ezt már egyáltalán nem tartják be, és nem is ismeri a mai generáció ennek a jelentőségét. A böjt hamvazószerdán kezdődik és nagyszombaton ér véget. A 4. évszázadban a böjti időszakot 40 napra nyújtották ki. A 40-es számnak a bibliában is szimbolikus jelentése volt. Mózes 40 napot töltött Sina hegyén és Jézus böjtölt a sivatagban. A böjti időszak alatt nem lehetett állati eredetű ételeket, húst és édességet fogyasztani. A böjthöz tartozott, hogy a zsíros edényeket alaposan el kellett mosni, vagy csak a böjt alatt használatos edényt vették elő. A leves nagy szerepet kapott. Népszerű volt a cibereleves. A szegényebbek víz- vagy tejlevest ettek. Tipikus böjti ételek voltak a burgonya, bab, savanyú káposzta, kukorica és aszalt gyümölcsök. Kukoricalisztből mamaligát főztek tejjel. 1966 óta a legszigorúbb szabályok hamvazószerdára és a nagyhétre estek. Ezenkívül tilos volt a hangos, vidám szórakozás, minden nyilvános ünnepély húsvéthétfőig.

...tilos volt a hangos, vidám szórakozás, minden nyilvános ünnepély...

Mindezeket ma már csodálkozva hallgatják az emberek, mert általában nem is tartják, és nem is ismerik a régi hagyományokat. Az idő múlásával a 40 napos böjt időtartama fokozatosan csökkent. Először csak a nagyhétre korlátozódott, majd később a nagypéntek vált a legszigorúbb böjti nappá. Jelenleg a lakosság többsége ezen a napon is a megszokott módon táplálkozik, kivételt képeznek azok a személyek, akik vallási felekezetüknél fogva

tartják a böjtöt. Régen a böjtnek nemcsak vallási, hanem gazdasági okai is voltak. Ősszel és télen az emberek feltöltötték mindenféle jóval a kamrájukat, és ha nem tartották volna be a böjtöt, akkor nem maradt volna elegendő élelmiszer a nehéz munkaidőszakra (betakarítás). A böjt alatti 5. vasárnap a „fekete vasárnap". Eleken és Almáskamaráson ezen a napon – főleg az idősebb asszonyok – fekete ruhát viseltek, és így mentek a templomba.

Mit jelent manapság a húsvét? Már egy jó hónappal az ünnep beköszönte előtt megjelennek a húsvéthoz kötődő édességek, csokinyulak, -bárányok, -tojások az üzletekben. Az emberek bőségesen bevásárolnak. Az a szokás még megmaradt, hogy füstölt húsokat, illetve sonkát fogyasztanak, és sok helyen már kevésbé divat a nagy előkészület, az otthoni sütés, ehelyett mindent a boltban vagy cukrászdában vásárolnak meg.

Utánagondol-e valaki annak, hogy miért éppen a nyúl vagy a tojás a húsvét szimbóluma? Mi köze a nyúlnak a tojáshoz? Én azt gondolom, hogy a köztudatba már igencsak régen bekerültek ezek a jelképek, így megszokássá váltak anélkül, hogy valaki az eredetével foglalkozna. A tojás a termékenység és a növekedés ősi jelképe. A tojásból új élet fejlődik. A húsvéthoz hozzátartozott a főtt tojások megfestése is. Régen hagymahéjjal festették a tojásokat, majd szalonnabőrkével bekenték, hogy szép fényes legyen. Például a piros szín a szeretet, az erő, az életöröm, a vér és – húsvéthoz kötődően – Jézus áldozati halálának a jelképe. A zöld a reményt, a tavaszt és a harmóniát jelképezi, a sárga a napot és a fényt. A narancs az erő és a kitartás színe. A nyúl egy német szócsere következtében került a köztudatba. A középkorban ünnepekkor a lakosságnak adományokat kellett beszolgáltatnia a földesúrnak. Ez tartalmazott tojást és szárnyast, többek között gyöngytyúkot, melynek német jelentése Haselhuhn. A nyúl német neve: Hase. Ebből a félreértésből lett a nyúl, mint az élénkség jelképe a húsvét jellegzetes alakja.

...a piros szín a szeretet, az **erő, az életöröm, a vér és Jé**zus áldozati halálának a jelképe.

A húsvét ünnepköréhez a nagyhét kapcsolódik erőteljesen, mely a testi és lelki megtisztulás ideje. A húsvét előtti utolsó vasárnap virágvasárnap. Ezen a napon hívők sokasága ment a templomba és vitt barkaágat, mely kor és nem szerint különböző méretű volt. A templomban ezt megszentelték, és kijövet megérintették az emberek egymást a barkaággal, otthon az állatokat is. Mindenütt barkát helyeztek el, mert megelőző gyógyítóerőt tulajdonítottak neki.

A nagyheti első jeles nap a nagycsütörtök. Ezen a napon a harangok Rómába mennek. Gyakran előfordult, hogy falvakban a fiúk fából készült kereplővel helyettesítették a harangokat. Ezen a napon még nem ehettek húst, ezért is nevezték a németek ezt a napot zöldcsütörtöknek. Ezen a napon vetették el a virág- és az uborkamagokat. Eleken zöldcsütörtökön jött a nyúl, és tojást hozott. A gyerekek fészket készítettek neki, sőt egy darab sonkát is tettek a fészekbe. Szintén eleki gyűjtésből adódik, hogy a fiúk régebben ezen a napon mentek locsolni, és a kapott főtt tojásokkal játszottak. Ez volt a „betörőjáték". Az egyik gyerek egy tojást, a másik egy érmét tart a kezében, és a tojással el kellett találni az érmét.

Nagypéntek volt a gyász és a legszigorúbb böjt napja. Ekkor nem volt szabad dolgozni a földeken, mert ez Jézus halálának a napja. Nem volt szabad kitrágyázni és tüzet rakni. A nagyhét utolsó három napján – emlékezve Jézus halálára – eloltották a gyertyákat, és a feltámadási körmenet után gyújtották meg újra. A lányok és az asszonyok korán kimentek mezítláb a harmatos fűbe, hogy frissek és egészségesek maradjanak. Egyes helyeken az is előfordult, hogy a gazda egy almát annyi szeletre vágott, ahány patás állat volt. Mindegyik kapott egy cikket, hogy egészséges maradjon.

A lányok és asszonyok korán kimentek mezítláb a harmatos fűbe...

Nagyszombaton jöttek vissza a harangok, és ekkor volt a feltámadási körmenet. Eleken vitték a „hússzobrocskát" is, ami azt jelképezte, hogy a mise után szabad újra húst enni. Ezen a napon főzték meg a sonkát és a levében a tojásokat. A miséről hazamenve mindenki megkóstolhatta a sonkát, tehát újra ehetett húst.

Manapság csak az idősebb nemzedék jár a templomba, meg talán néhány hittant tanuló gyerek. A mai modern eszközökkel rendelkező gyereket kevésbé érdekli a húsvét jeles napjainak háttérismerete, még talán abban a formában sem, ha a nagyszülő mesélne az ő gyerekkori húsvétjairól. Más generáció és más értékrend. Sok család a húsvéti hosszú hétvégén elmegy egy wellness-szállodába, és mindenféle előkészülettől megkíméli magát.

Húsvétvasárnap a templomi mise állt a középpontban. Korán keltek fel az emberek, imádkoztak, elmentek a temetőbe, hogy a kálváriaút állomásain egy imát mondjanak. A 20. század 20-as éveihez fűződik, hogy gyakori volt ételt, sonkát, tojást vinni a templomba, hogy megszenteltessék. Délután rokonlátogatóba mentek a családok. Manapság a gyerekes családok a kertjükben csokitojásokat, -nyulakat és egyéb édességet rejtenek el, és a gyerekeknek meg kell keresniük.

Húsvéthétfőn a locsolkodásé volt a főszerep. Manapság a gyerekek csak a szűk családi- és baráti körbe mennek locsolni az apukával. Általában elmondanak egy rövid locsolóverset, és kölnivel locsolnak. A rokonok vendégül látják őket, csokitojást és pénzt kapnak. Manapság lassan kezd kimenni a locsolás a divatból, sokan ezen a napon nem is tartózkodnak otthon, hanem kirándulni mennek.

Almáskamaráson a II. világháború végéig nem volt szokásban a locsolkodás, ezt a magyaroktól vették át. Korábban vízzel locsoltak. Előfordult, hogy a legények csoportban mentek. Két legény megkapta a lányt a karjánál, és a harmadik kútvízzel locsolta vödörből. Ez veszélyes is lehetett, mert a lány tüdőgyulladást is kaphatott. Minden alkalommal a lánynak át kellett öltöznie, és a kiterített ruhák számából következtettek a locsolók számára.

...a kiterített ruhák számából következtettek a locsolók számára.

Almáskamaráson a legények egy kocsi elé befogtak egy kecskét. A kecskének nevet adtak, és a kocsin volt egy hordó. A fiúk elmentek locsolkodni, ahol megkínálták őket, a kapott bort a hordóba öntötték, és

este bálozás közben elfogyasztották. Akkoriban rózsavízzel vagy szappanlével locsoltak, mert ez volt a legolcsóbb, de nyárfa barkájából is készítettek locsolóvizet.

Almáskamaráson és Eleken először csak a gyerekek jártak locsolkodni. Hat-hétévesen csak a rokonokhoz mentek, majd a kitelepítést követően (1946) a felnőttek is elmentek locsolni. A szlovákoknál volt divatban pl. Tótkomlóson, hogy a húsvéthétfőt követő kedden az asszonyok mentek locsolni.

A leírtakból kitűnik, hogy a régebbi nemzedék sokkal nagyobb mértékben őrizte és ápolta a hagyományait, talán abból is adódott, hogy nem volt olyan sokrétű szórakozási lehetőségük, és nem állt modern technikai eszköz a rendelkezésükre. Az egyes generációk elengedhetetlen feladata hagyományaik feltárása, intenzív ápolása és átörökítése abból a szempontból kiindulva, hogy a jelen a múltból és a jövő a jelenből táplálkozik.

„A hagyomány nem a hamu őrzése, hanem a láng továbbadása.”
Morus Tamás

Locsolókra várva

Tóth Krisztina

Borbély Sára és Bíborka

Húsvét régen és ma

Szabó Anasztázia

Ha Húsvétra gondolok, gyermekkorom jut eszembe, amikor még a világ körforgása is más volt. Az emberek jobban szerették s tisztelték egymást, nem volt megkülönböztetés, mások megalázása s előítéleteket gyártó emberek sem. A mindennapok békességben s harmonikusan teltek, különösen az ünnepnapok.

Gyermekként Nagyszombaton édesanyámmal tojást festettünk, mindig az adott divatnak megfelelően, s szépen kiöltözve, fonott hajjal vártam a fiúkat, kik utcáról-utcára járva meglocsoltak illatos kölnijükkel minden nőt és kisleányt. A locsolkodás után járó hímes tojásnak sokkal jobban örültek, mint esetleg a pénznek, s miután megkóstolták anyukám oly finomra készült süteményeit, még hatalmasabb örömmel tértek haza.

> ...szépen kiöltözve, fonott hajjal vártam a fiúkat...

A böjtölés, a templomba járás is hagyomány volt ekkoriban s a családdal együtt töltött idő, melyek felejthetetlen élménnyé szülték ki magukat, ám mára már csak emlékek maradtak csupán. Hiszen 15-20 évvel ezelőtt még más volt az emberek hozzáállása is, s a világ sem volt gonosz. Mára már minden más, a 21. századi rohanó életritmus felborította az addigi megszokott életünket, felnőttünk, s monotonná vált a világban betöltött helyünk. Borzasztónak találom, hogy nincs időnk egymásra, sőt még saját magunkra sem, így az ünnepek sem olyan meghittek, mint régen voltak, pedig méltón kellene tekintenünk rájuk.

Mára a húsvéti hagyományokból nem sok maradt, a fiúk nem járnak locsolkodni, csak a szűk családi körön belül, s nem járunk templomba sem, helyette otthonunkban imádkozunk Megváltónk felé. Egyetlen dolog, mely máig s talán az idők végezetéig köztudatban marad és felkerül az asztalra: a jól megszokott húsvéti ínyencségek, ilyen a sonka és a sárgatúró s a számtalan, finomabbnál-finomabb sütemény, ám ez mind kevés, ha a szeretet és a nyugalom köddé vált.

Szépek voltak azok az igazi húsvéti ünnepek, amikor izgatottan vártam, vajon hány fiú fog meglocsolni, s majd az iskolában büszkén mesélhetem élményeimet. Mostanra azonban minden eltűnt, ami addig csodálatos volt; szívesebben megy el az ember kirándulni, rengeteg pénzt költeni ahelyett, hogy a családjával több időt töltsön, mely megfizethetetlen.

Egyetlen mondanivalóm lenne a világnak: élj, de ne felelőtlenül, szeress, de csak nyitott szemmel, s ünnepelj, ahogyan kellene, nemesen, szívedben csenddel, s boldog ember leszel.

Ne a megterített asztal legyen a lényeg ezeken a gyönyörű napokon, csakis a minőségi, családdal együtt töltött idő.

Szentelőkendő a Herman Ottó Múzeum gyűjteményéből (HOM_NT_2006.1.30.)

Gyűjtés helye: *Szirmabesenyő*

Leírás: *Hímzett, ünnepi kosárkendő, a húsvéti ételszenteléskor (pászkaszenteléskor) a szentelni vitt ételeket: sonkát, tojást, kalácsot, bort tartalmazó kosár letakarására használták. Tiszta pamutos vászonból készült, két szélén vékony azsúrozott csíkkal, laposöltéses és száröltéses díszítéssel. Előnyomott mintás, masnis, színes virágcsokros és búzakalászos koszorúban a feltámadt Krisztus alakja templomi zászlóval. Felirata: Feltámadt Krisztus.*

Anyag: *pamutvászon*

Technika: *hímzés*

Méretek: *54 × 80 cm*

A Húsvét Örök

Papp Mária

Régen, mikor még kislány voltam,
Izgatottan ébredtem Húsvét reggelén.
Vidám, tavaszi dalokat daloltam,
S a fiúkat ünnepi ruhába' vártam én.

Az első, ki meglocsolt, édesapám volt,
Szódavizet öntözött reám,
Menekültem volna, de utánam szólt;
– *Nehogy elhervadjon ez a szép leány!*

Aztán sorban jöttek a locsolók.
Büszkén harsongták a szép verseket!
Piros tojást kaptak, sütiből kóstolót,
S így gyűjtögették az apró kincseket.

Ó, a piros tojás! Mily lelkesedve vártam,
Hogy édesanyámmal együtt fessük!
S mikor már több tucat volt a tálban,
Az írókával díszíthessük!

Teltek az évek. Lassan felnőttem.
A szép gyermekkor emlékké fakult.
Elrepült az idő, anya lettem közben,
De gyermekeim szemében újjáéled a múlt.

S bár sokat változott azóta a világ,
Sok szép szokás merült feledésbe,
Lelkem mégis hangtalan kiált
Egy békés, szebb jövőt remélve!

Mert a Világ most be van zárva,
Félelem és bizonytalanság ül a szemekben!
Harcot vívunk, s a csodára várva
Otthol Ünnepelünk, szépen, csendben.

S bár a szomszéd, jóbarát nem jöhet most
Gyönyörű lányaimat meglocsolni,
Főtt sonka, piros tojás, Ünnepi koszt
Segít e szép hagyományt megőrizni!

Mert idén már a lányaimmal együtt
Festettük a piros tojást,
S szívünk legmélyén Bízzuk, Hisszük,
Hogy jön még a vérző Világra Áldás!

Húsvéti napsütés

Balázs Zsófia

Idén minden másképp alakult. Semmi sem úgy történt, ahogy terveztük. Pedig régen milyen jó is volt. Emlékszem, kislánykoromban karácsony után mindig a húsvétot vártam a legjobban. Vallásos család voltunk, de nem annyira, hogy húsvét előtt 40 napig böjt legyen, vagy hogy minden vasárnap templomba menjünk. De tartottuk a vallást. 7-8 éves lehettem, második osztályos, amikor a húsvét történetéről kezdtünk beszélgetni. Nemcsak otthon, az iskolában is. Sosem olyan istenkép volt előttem, hogy Isten egy nagy, erőteljes, büntető Isten lenne, inkább koromnak megfelelően először úgy képzeltem el Őt, mint egy öreg bácsi, aki ül egy felhőn és vigyáz ránk. Ha valaki bántani akarna minket, arra villámot szór, és megvéd a bajoktól. Húsvét tájékán pedig azt ünnepeljük, hogy az Ő fia, aki karácsonykor született, feltámad. Nem teljesen értettem a halál mibenlétét, így a feltámadást sem, de azt tudtam, hogy ilyenkor annak van az ünnepe, hogy az apukája mellé felül a felhőre.

A húsvét nálunk arról szólt, hogy összejön a nagycsalád. Édesanyámmal tojást festettünk, amit mindig nagyon élveztem. Varázslatos volt, főleg úgy, hogy tudtam, ezt sokan már nem csinálják. Anyukám elmesélte, hogy falun ez volt a szokás, és bár ő is Miskolc-városi kislány volt, szeretett kézműveskedni, így ez megmaradt. Aztán persze nem maradhatott ki a főzés, a tojástöltés, a sonkaszelés. Anyukám arra is mindig nagy hangsúlyt fektetett, hogy az ünnepi asztalon lévő ételek és italok dekoratívak legyenek, így mindig formázott valamit egy kis paradicsomból vagy uborkából. Nagyon szerettem a töltött tojásait is, ami sokszor egy kiscsibére hasonlított.

A húsvéthétfő úgy indult, hogy reggel apa meg a két öcsém meglocsolt minket, édesanyámat és engem, majd átmentek a szomszéd nénihez. Míg ők odaát voltak, hozzánk lányokhoz megérkeztek nagypapámék, nagybá-

tyámmal. Aztán mikor ők elmentek, a fiúk pedig visszaértek a szomszédból, mind útra keltünk. Mondhatni ez furcsa szokásunk volt, hisz édesanyám és én maradhattunk volna otthon is és várhattuk volna a család többi locsolkodni vágyó tagját, de mi mind együtt mentünk. Először távolabbi rokonokhoz, például nagymamám unokatestvéréhez a Kiliánba. Anya nagyon jó kapcsolatot ápolt vele, mi is szerettük a testvéreimmel. Hiába voltam lány, mindig kaptam én is valami édességet, olykor pénzt is. Aztán jöttek a közelebbi rokonok, például nagy-nagybátyánk és a párja, a Deszkatemetőnél. Ott is mindig tele volt az asztal jobbnál-jobb finomságokkal, és itt sem maradt el a locsolásért – esetemben a kíséretért – járó csokoládé.

Aztán nagyiékhoz mentünk, ahol a kedvenc aznapi szokásunk volt a tojásvadászat. Nagypapám húsvét előtt sosem nyírt füvet, nem véletlenül. Szerencsés helyen laktak, a Hejőpark Miskolcnak mindig csendes, nyugodt környéke volt. Papa kiszámolta, ha épp még egy hétig tolja a már egyébként esedékes fűnyírást, húsvétra jó nagy lesz a zöld. Fontos volt, hisz nagymamánk ebbe a jó nagyra megnőtt fűbe dugdosta el az apró csokitojásokat. Az nyert, aki a legtöbbet megtalálta. Na persze nyeremény valójában nem volt, de ez hajtott minket. Érdekes, hogy évről évre mindig megvolt a húsvéti tojáskeresés, és mindig volt egy tojás, amit nem találtunk meg. Az az egy tojás a fűnyírás alkalmával bukkant elő, és olyankor hívott minket nagypapánk, mi pedig nagyokat nevettünk a telefonba, hogy jól eldugta a nyuszti azt az egyet.

> Az az egy tojás a **fűnyírás alkalmával bukkant elő...**

Mikor már nagyobb voltam, olyan 13-14 éves, a húsvétnak megértettem a vallási vonatkozását is. Ekkoriban már állandó szokásunk volt, hogy karácsonykor és húsvétkor elmentünk templomba, Úrvacsorát vettünk, és így is ünnepeltük Krisztus mennybemenetelét és feltámadását. Természetesen az otthoni hagyományok nem változtak sokat, csak annyit, hogy a testvéreim már hosszú, rímes locsolóversekkel leptek meg minket, és bár még együtt jártunk a családhoz, már csak jelképesen kaptam egy tábla csokoládét.

Volt egy igazán különleges húsvétom, amikor otthon vártam a locsolókat. Több barátom volt már, köztük sok fiú. Páran már a hétfői nap előtt beszéltek velem, és kérték, maradjak otthon, mert szeretnének eljönni hozzánk és meglocsolni. Természetesen extra nagy készülődésbe fogtunk Anyukámmal, több tojás, több sonka, több édesség került az asztalra. Minden fiúnak külön-külön vettem tojást, néhányat festettem is. Nagyon örültem, hogy a fiúk csak miattam megtesznek egy ilyen nagy utat, hogy villamosra szállnak és kijönnek Diósgyőrbe. Aztán húsvéthétfőn, kora délután csengettek. Három fiú várt odakint rám, én pedig jó lányka módjára kimentem. Amint kiléptem az ajtón, ketten mellém pattantak, a két kezem megfogták, majd a harmadik elkezdett jéghideg szódával lelocsolni. Locsolni? Ömlött rám a víz. Aztán mikor sikerült kiszabadulnom a szorításból, megkergettek a ház körül, és végül 4 liter szódát kaptam a nyakamba. Csurom vizes voltam, de olyan jókedvünk lett, hogy a mai napig az egyik legkedvesebb húsvéti emlékem. Aztán a három csirkefogó bejött hozzánk, kaptak az alapos locsolásért szép kis tojásokat, és megvendégeltük őket. Az egész bérház a csodájára járt, hogy a földszinti lányt milyen hagyományos módon locsolták meg a legények.

...megkergettek a ház körül, és végül 4 liter szódát kaptam a nyakamba.

Végzős lehettem a gimnáziumban, 18 éves, amikor már csak egy legény jött házhoz locsolni. A barátom nem volt olyan régimódi vagy hagyományőrző, hogy szódával locsoljon meg, de akkor valahogy nem is bántam. A húsvét átalakult. Megmaradt a vasárnapi Istentisztelet, az ünnepi asztal terítettsége, de már nem jártam a testvéreimmel a családhoz. Nagyszüleinkhez én is mentem, de csak késő délután. Otthon voltam egész nap Édesanyámmal, és vártuk a locsolókat. Most már hozzánk jött a család, hozzánk jöttek a férfiak, és háznál locsoltak meg minket. A rokonság kicsi fiúgyerekei is meglátogattak minket, jókat nevettünk és csodáltuk a kicsiket, milyen ügyesen megtanulták a verset. Később aztán, mikor a család elment, jött a párom, és mentünk az ő családjához. A fiúk-férfiak ott is meglocsoltak, majd összeültünk. Jó volt csak úgy együtt lenni. Beszélgettünk, ettünk, it-

tunk. Élveztük a napsütést, ami ritkaságnak számított húsvétkor, mert a legtöbb alkalommal ilyenkor még borús, rossz idő volt. Nap végére, mikor megjártuk már az egész családot, fáradtan és kölnitől „illatozva” estem az ágyba.

Hogy is tudnám most elképzelni? Vasárnap templomba mennénk, hétfőn otthon várnánk a családot, a gyerekeket, a locsolókat. Délután lemennénk a nagyszülőkhöz, beszélgetnénk, jókat ennénk, innánk is kicsit. De nem így történt az idei húsvét. Idén nem mentünk vasárnap Istentiszteletre, és tudtuk, nem jön hétfőn nagy család. Most le lett nyírva a fű, nem volt a kicsiknek tojásvadászat. De festettem tojást! Festettem a két öcsémnek, festettem az édesapámnak, a nagypapámnak, nagybátyámnak, páromnak. Többet festettem, hátha jön valaki. Ez a szokásom megmaradt, így 21 évesen is. Szeretek húsvétra tojást festeni, és idén különleges, kifújt tojást készítettem. Gondosan készültem, már majdnem egy hónappal hamarabb. Minden reggelinél, ha tojásrántottát csináltam, kifújtam a tojásokat és eltettem őket. Így húsvét előtt majdnem 20 tojásom volt. Mindet megfestettem.

Idén a kertben voltunk a nagyszülőknél, mi, a szűk család. Kivittük az ünnepi asztalt, ami most sem szenvedett hiányt. Tavaszi ruhát lehetett felvenni, hétágra sütött a nap. Ünnep volt. Mi, a család leültünk az asztalhoz, és imádkoztunk. Hálásak voltunk. Nem láthattuk a nagy és népes családunkat, nem ölelhettük a gyerekeket és nem hallgathattuk a szép verseiket. De együtt voltunk. Hálát adtunk. Hálát adtunk a napért, a melegért, az egészségért, a családért. Boldogak voltunk, hogy tudjuk, bár egymástól távol vagyunk, mindenki rendben van. Koccintottunk a szépre, az életre. Előrenéztünk. Beszélgettünk arról, mi lesz jövőre. Arról, hova megyünk kirándulni, nyaralni. Milyen jó lesz, ha a család, a nagy-nagy család újra együtt lesz, ha bővül a létszám, ha újra hajat kell mosni húsvéthétfőn este. Nem volt ez a húsvét másabb, mint eddig. Ugyan olyan volt, mint mindegyik. Ünnepeltük az Urat, szerettük egymást, és hálásak voltunk a szép napért.

Koccintottunk a szépre, az életre. **Előrenéztünk.**

Húsvét faluhelyen

Boros Károlyné

Keresztút

Keresztút

Nagypénteki liturgia

Locsolkodás

Tojásfadíszítés

Húsvéti utcakép

Húsvéti utcakép

Életem húsvétjai

Kovács Gáborné

Visszafelé pereg az idő, egészen az 1960-as évek elejéig. Akkor olyan tíz-tizenegy éves lányka lehettem. Húsvét előtt két-három héttel már érezhető volt az ünnepre való készülődés. Édesanyám leszedte a függönyöket, kimosta őket, majd kiterítette az udvarra száradni. Megpucolta az ablakokat, majd visszarakta a frissen vasalt függönyöket. Másikra nem tellett. Két fiútestvérem le-fel járkálva tanulta a verset, mert vers nélkül menni locsolkodni, azt nem lehetett. Virtuskodtak egymással, ki mond hosszabb verset vagy szebbet, azt a fiút jobban becsben tartották a lányok.

Előkerültek a kölnisüvegek, bár inkább szagos víz volt abban, mint kölni. Lassan közeledett a nagy nap. Édesanyám beáztatta a házi füstölt sonkát, amit Karácsony óta a padláson dugdosott. Összeszedte a tojásokat, s megfőzte őket keményre. Tízet, húszat? Nem tudom, de volt egy szakajtóval. Leültünk megfesteni, csak úgy kézzel, színes ceruzával. Ha már megkopott a hegye, a nyelvünkkel kicsit megnyálaztuk, hogy jobban fogjon.

Pár nappal előbb kenyérsütés volt. Befűtötték a kemencét, ebben sültek a bélesek is, túróval, lekvárral, dióval. Krémes süteményeket akkoriban nem sütöttek. Mifelénk a kalács sem volt szokás. Református vallásúak vagyunk, nálunk böjtöt nem tartottak. Igaz, hét közben máskor sem került hús az asztalra, csak vasárnap. Szegény világ volt az. Hegymeg apró falucska Borsod megye csücskén, ott laktunk akkor, ott töltöttem gyermekkorom első 13 évét.

Eljött Húsvét első napja. Reggeli után előkerültek az ünneplőruhák, a férfinépnek öltöny, csizma, a lányoknak, asszonyoknak a legszebb ruhájuk. Édesanyám befonta a derékig érő hajamat, masnival koszorúba kötötte, és indultunk a délelőtti istentiszteletre. Az úr asztala szépen megterítve az ünnepi alkalomra. A felnőttek és azok a fiatalok, akik már konfirmáltak, részesülhettek az úrvacsora kegyelmében. A református énekek nagyon szépek és szívhez szólóak, mai napig nagyon szeretem, ahogy a templomban énekli a gyülekezet.

> Édesanyám befonta a derékig érő hajamat, masnival koszorúba kötötte...

Későbbi életem során is megtartottam ezt a szokást gyermekeimmel, majd unokáimmal kiegészülve. Édesanyám korán kelt, hogy mire menni kell, a húsleves elkészüljön. A töltött káposztát már előző nap megfőzte, jó nagy fazékkal. Templomból kijövet az emberek még megálltak egymással beszélgetni. Azután következett az ebéd, majd mi, gyerekek, a szokásos módon töltöttük az időt. Alig vártuk a másnap reggelt, az igazi Húsvétot.

Édesanyám sorba állított, így ellenőrizte a ruhánkat, a hajunkat, majd a két fiút ellátva jó tanácsokkal, útjukra engedte. Elkészítette a kínálótálat. Szeletelt főtt sonka, tojás cikkekre vágva, savanyú uborka, kenyér és torma. Nem bolti, házilag készített, jó csípős, amibe ha valaki nagyon beleszippantott, bizony törölgethette a szemét. Előkerült a szakajtó a hímesekkel, és vártuk a locsolkodókat. Kis faluban minden fiú elment a lányos házakhoz, jöttek hozzánk is sokan.

Locsolkodás
A kép 1961-ben készült Hegymeg községben. A lányok viselete: rakott szoknya, kardigán, félcipő, a hosszú haj masnival felkötve. A fiúkon: nadrág, zakó és akkori jellegzetes viselet, a svájci sapka.

Versmondás után kaptak hímes tojást és Édesanyámtól néhány fillért. Bizony, ez akkor nagy dolog volt. Ha rokon gyerek jött, annak kicsivel többet adtak. Megkínáltuk őket süteménnyel, kellemes húsvéti ünnepeket kívántak, és mentek egy házzal odébb. A nap végén a fiúk boldogan számolgatták, ki mennyi pénzt kapott.

A nagyobb legények megkérték a lányt, hogy nyújtsa előre a kezét, arra locsoljanak egy kis vizet. De vigyázni kellett, mert a huncutabbja egy hirtelen mozdulattal a lány arcába loccsintotta az egész bögrével.

Volt ebből nagy nevetés, visongás és persze a lányoknak átöltözés. A férfiemberek csapatostól jártak. Őket megkínálták étellel, itallal. Néhol to-

vább időztek, s amikor a hangulat emelkedettebb lett, nótázásba fogtak. Sokszor késő estébe nyúlt a mulatozás.

A lányok, asszonyok Húsvét hétfőjén nem járkálhattak az utcán, mert akit elkaptak a legények, kapott vizet nem bögrével, de vödörrel. Na de eljött a másnap, a kedd, amikor ugye a férfiak az előző napi mulatság után kicsit kótyagos reggelre ébredtek, és nem elég korán. Amelyik menyecske ügyes volt, az felemelte a takarót, és aláöntött egy bádog hideg vizet. Kiugrott erre a legény az ágyból, és volt kergetőzés, nevetés.

Amelyik menyecske ügyes volt, az felemelte a takarót, és aláöntött egy bádog hideg vizet.

Tizenhárom éves voltam, amikor a családunk Miskolcra költözött. Kertvárosi részre, kicsit falusias környezetbe. A Húsvét ünnepi szokásait itt is megtartottuk. Változás talán csak abban volt, hogy a vízzel való locsolkodás helyett teret hódított a kölni. Igazi tojást is festettünk, de ekkor már inkább csokifigurákat adtak a lányok, ennek a fiúk jobban örültek. Itt már többnyire csak a család tagjai jártak egymáshoz locsolkodni, esetleg jó barát vagy jó szomszéd.

Nagypénteken kimegyünk a temetőre. Hegymegen nyugszanak anyai nagyszüleim, Tomoron az apaiak, Egerben férjem rokonai, így ez a nap utazással és megemlékezéssel telik. Miskolcon szülők sírjához megyünk letenni a kegyelet virágait. Ez is az ünnepünk fontos része.

Nagyon kedves új szokás a gyerekeknek a tojáskeresés. A fűben elrejtek több tucat apró csokitojást, családunk (keresztfiam, unokahúgom) apró gyermekei önfeledten keresgélnek és gyűjtögetnek. Ha esős az idő, akkor előző este szedek egy kis kosár füvet, és a garázsban fészkeket építek, abba dugdosom a tojásokat. Az öröm és az élmény akkor is maradandó. Ez nálunk már hagyománnyá alakult, akkor kezdtük el, amikor az unokák kicsik voltak, azután akkora sikere lett, hogy folytattuk.

Lassan kikopott a versmondás is. Telt az idő, gyermekeim születtek, majd unokáim. Húsvét előtt mi most is nagytakarítunk, ez olyan tavaszi megtisztulás. Főzünk sonkát és tojást, de már mindkettőt a boltban vesszük. Készül a hímes tojás is, lányunokám ügyes keze által. Az ünnep első napján templomba megyünk, úrvacsorázunk s lelkileg feltöltődünk. Húsvét hétfőjén mindenki ünneplőbe öltözik.

Jönnek locsolkodni a testvéreim, az unokáim, már csak ők maradtak. Édességet és pénzt kapnak, ameddig diákok és nincs keresetük. A kínálkozás olyan, mint régen. Tálra rendezzük a felszeletelt füstölt sonkát, főtt tojást vagy töltöttet; franciasaláta, kalács vagy kenyér jár mellé. És persze torma, már nem a kertből, hanem a boltból. Megsütöm a kedvenc süteményeket, és elmaradhatatlan a reggel frissen sült pogácsa.

Délután összejön az egész család, csatlakoznak a nők is, élvezzük egymás társaságát, beszélgetünk, nosztalgiázunk, gyönyörködünk az ifjú nemzedékben. Felemlegetjük a gyerekkori Húsvétokat, annak szépségeit. Békességben és szeretetben töltjük az ünnepet, együtt.

Én így várom a locsolkodókat

Nagy-Timák Barbara

Nagy Norina
(5 éves)

Gyerekkorom ünnepei

Családom húsvéti szokásainak változása 17 év alatt • Gyenes Lilla

Nekem mit jelent a húsvét? Nehéz lenne megfogalmazni. Sok-sok gondolkodás után arra jutottam, hogy a legfőbb ok erre az, hogy a húsvét nem egy kézzelfogható dolog, nem lehet csak úgy félvállról, néhány szóval összefoglalni. Nem is kérdés, hogy minden egyes család máshogy ünnepel, mindenkinek megvannak a saját hagyományai, de úgy gondolom, egy bizonyos család – egy bizonyos ember – sem írhatja le pár egyszerű mondatban, mit is jelent számára a katolikus egyház legnagyobb ünnepe.

„A húsvét a kereszténység legnagyobb ünnepe, a Krisztus-központú kalendárium központi főünnepe. Az Újszövetség szerint Jézus – pénteki keresztre feszítése után – a harmadik napon, vasárnap feltámadt. Kereszthálálával nem szabadította meg a világot a szenvedéstől, de megváltotta minden ember bűnét, feltámadásával pedig győzelmet aratott a halál felett.” – írja az internet egyik legnevesebb világenciklopédiája.

Azt hiszem, ennél sikeresebben nem is lehetne összefoglalni, hogy mit nem jelent számomra a húsvét. A szüleim nem vallásosak, így tehát – otthon legalábbis – én és a húgom sem ebben a szellemben nevelkedtünk, ezért az ünnepkör eredeti, keresztény szokásai nem tettek ránk nagy benyomást gyerekkorunkban. De akkor mégis mi tett?

Sok gondolkodás után arra jutottam, hogy egy ünnepet nem lehet néhány egyszerű jelzővel felcímkézni. Legfőképpen azért nem, mert egy élmény jelentősége (legyen szó akár ünnepről vagy akármi másról) minden egyes évben, sőt akár minden egyes felidézéskor változik. Nem hasonlítható egy konkrét tárgyhoz, aminek tulajdonságait néhány egyszerű objektív mondatban összefoglalhatjuk, mert nem tudnék két egyforma húsvétot felidézni, és biztos vagyok benne, hogy ezzel a legtöbb család így van.

> Nem tudnék két egyforma húsvétot felidézni…

Ha azonban meghallom ezt a szót: *húsvét*, önkéntelenül is széles vigyorra húzódik szám, ahogy megjelenik előttem egy kép anyukámról, ahogy háromféle (természetesen sok-sok réteges, krémes-habos, pudinggal leön-

tött) sütemény készítése közben, tejszínhabbal pöttyözött konyhai kötényben rohangál gyerekei szekrényei között egy tiszta, lyukmentes harisnya megtalálásának reményében, hogy legalább egyik gyerekét újra ünnepi öltözetbe tudja bújtatni, mire megjönnek a locsolkodók. Mindeközben, bár természetesen nagyon büszke leleményes csemetéire, mégsem hagyja nyugodni a gondolat, hogy talán meg kellene megakadályozni, hogy (akkor öt és hét év körüli) gyermekei újból puszta kézzel essenek neki az áprilisi nagy esőzések által alaposan feláztatott föld feltúrásának a húsvéti nyuszi megtalálásának reményében. Az idilli jelenetnek pedig mi más is adhatna méltóbb aláfestést, mint a kifutó sonkalé sercegésétől kísért hangos csengőszó, ami a másfél órával későbbre várt vendégek megérkezését jelenti.

...a kifutó sonkalé sercegésétől kísért hangos csengőszó, ami a másfél órával **későbbre várt vendégek** megérkezését jelenti.

Bár még mindig fenntartom, hogy a családi ünnepeink komplex és nehezen szavakba önthető események, most mégis eszembe jut egy meglepően jól alliteráló szókapcsolat eme jeles alkalom leírására – és ez nem a *nyugalmas nyuszivárás*.

Kaotikus készülődés. Azt hiszem, ez nagyszerűen leírja, hogy hogyan is teltek nálunk az ünnepek délelőttjei. Anyukám, bár minden évben megfogadta, hogy legközelebb nem lesz nagy felhajtás, de valahogy az esetek többségében sikerült túlvállalnia magát. A két rohangáló kisgyerek jelenléte pedig – bármennyire is igyekeztek segíteni a liszt vagy a kakaópor kimérésében – nem tett hozzá sokat az általános stressz-szint csökkentéséhez.

Tulajdonképpen ez a fajta (lehető legpozitívabb értelemben vett) fejetlenség nem a húsvét különlegessége volt. Azt hiszem, így telt életem első tizenkét évének minden – a mi családunkban nem is olyan szürke – hétköznapoktól eltérő esemény: nyaralásokat, szülinapokat, karácsonyt, baráti összejöveteleket megelőző néhány nap vagy legalábbis óra. Én sosem gondoltam erre negatívumként, bár feltehetőleg ebben az is közrejátszott, hogy egy kisiskolás ritkán áll meg két kör fogócska között, hogy elmélke-

désekbe kezdjen a dolgok megszokott rendje mögött megbúvó okok mélységein. Azonban ennyi év után, nagykorúságom küszöbén én továbbra is fenntartom, hogy ez nem szükségképpen egy rossz dolog. Ez csupán egy sajátosság, a családunk sajátossága, ami néha talán vezethet vitákhoz vagy felfordulásokhoz, de izgalmak nélkül mi értelme is az életnek? Ez egy nagyon találó jelmondata lehetne a hétköznapjainknak.

Tehát akkor milyenek is voltak az elmúlt évek húsvétjai? Néhány évvel ezelőtt elterjedtek bizonyos városi legendák arról, hogy kiterjedt családunk X generációja, szeretett elsőszülöttjeik világrajövetele előtt minden évben közös családi sütögetést, esetleg bográcsozást tartottak a nagyszüleim bájos (és hatalmas) tapolcai telkén, gondtalanul beszélgetve, nevetve társasjátékozva és úgy általánosságban kiélvezve húszas éveik virágkorát. Sok rokon a város túlsó felén lakott, éppen ezért – a zéró tolerancia elvének megfelelve – rendszerint már nem tudtak hazajutni aznap. Egy-egy szállóigévé vált családi történetből visszafejthetjük, hogy nagybátyám elméjében ekkor fogantak meg a legkiválóbb ötletek, így ezek a vidám családi események gyakran azzal zárultak, hogy a napsütéses délután kellemes melegén felbuzdulva néhány a pincéből felhozott, *„ne dobd ki, Erzsi, valamire csak jó lesz még”*-típusú sátor kényelmében élvezték a kora áprilisi éjszakák 3-7 fokos hőmérsékletét. Eddigi életem során egy olyan rokont sem hallottam, aki ne nosztalgikus mosollyal az arcán idézte volna fel ezeket az eseményeket.

...egy olyan rokont sem hallottam, aki ne nosztalgikus mosollyal az arcán idézte volna fel ezeket az eseményeket.

Arról, hogy milyenek voltak az ezt követő évek húsvétjai, nem tudok túl sok információval szolgálni. Bár kétségkívül jelen voltam a családi eseményeknél (a 0–3 éves gyerekeket ugyanis már akkor sem volt divat otthon hagyni egyedül). Állandó tejmámorban úszva valahogy mégsem sok minden ragadt meg az emlékezetemben. Az biztos, hogy az első baba megérkezése nagyon sok mindent megváltoztat egy család életében, beleértve a társasági eseményeket is – sőt, talán legfőképp azokat. Az igaz, hogy az ünneplés helyszíne nem változott, viszont – a szőlőtőke palackba zárt erjesz-

tett nedűje vagy éppen az árpa és a maláta fémdobozolt kesernyés párlata helyett – innentől kezdve csomagos törlőkendők, sterilizált cumisüvegek és felhúzható nyunyókák tömkelege borította be a napszítta flair asztalokat a nagypapámék telkén. A rokonságot azonban – na jó, talán egy-két, az építőiparban edződött tagot kivéve – ez nem is zavarhatta volna kevésbé.

A friss szülőpárok – természetesen az esetlegesen leeső cumik fertőtlenítésére mindig készen – végre hátradőlhettek egy kicsit, míg a család legkisebb tagjai a szerető nagynénik-nagyszülők végeláthatatlannak tűnő sorának arccsipkedős gügyögését élvezték. Néha elgondolkozom, milyen jelentős vagyonra is tehettek szert a környék boltjai a szüleim által felvásárolt VHS-kazettamennyiségen, amire a meglehetősen kínos babavideókat rögzítették. Azóta is elmaradhatatlan részét képezik családi összejöveteleknek az akkoriban készült felvételek végtelenített újrajátszása. Többek között olyan borzongatóan érdekfeszítő darabokat lehet fellelni közöttük, mint a húgom röpke hét és fél perc szó nélküli „kókuszgolyó” gyúrása nedves homokból, vagy amikor az iker unokatesóim véghez viszik azt a rendkívül ravasz és alaposan kidolgozott tervüket, hogy a (teljesen egyforma) ruháik megcserélésével megtréfálják a szülőket.

A következő néhány év során megint csak jelentősen formálódott az ünnephez való viszonyunk. A tündéri pici babákból örökmozgó kisiskolások lettek, a szülők emlékezetében pedig úgy távolodott a lustálkodós-hassüttetős húsvéti délutánok emléke, mint egy békés sziget körvonalai a nyílt víz felé sodródó óceánjárók nyüzsgő fedélzetéről szemlélve. De persze sosem panaszkodtak emiatt. (Hogyan is tehették volna, mikor eleve idejük sem volt rá?) Ha a gyerekseregnek nagy ritkán sikerült lekötnie magát néhány percre nagynénémék kertjének flórájának és faunájának tanulmányozásával (vagy éppen csak úgy egymás cél nélküli, ám annál szórakozta-

több püfölésével), akkor a felnőtteknek eszébe sem jutott a régi szép idők elmúlásán merengeni – inkább kihasználva az időt, gyorsan belemerültek valami szaftos kis családi pletykába.

A társasjátékozás hagyománya azonban néhány év elteltével feléledt. Talán a játékok stílusa megváltozott, de nekem ne mondja senki, hogy akármilyen felnőtt kvíz szórakoztatóbb lehet, mint a hetvenegy éves nagymamám, aki az „ördögfajzatot" félreolvasva egy „ökörfajzatot" próbál nagy buzgalommal lerajzolni az 5+-os korosztálynak szánt Activityben. A nagy nevetések közepette csak jóval később vettük észre, hogy a hagyományteremtő szándékkal, bográcsban fövő gulyás alap rendesen odakozmált. Bár a nagybátyám halántékán a kidagadó erek száma a főfogásban lévő égett húsdarabokéval vetekedett, én azt mondom, jó volt ez úgy, ahogy. Talán egy kicsit fekete volt, talán egy kicsit rákkeltő, de a miénk – bár a húsvét délutáni bográcsozások szokása érthetetlen módon azóta sem honosodott meg.

Életem első tizenhárom évének húsvétjai, bár, ahogy mondtam, nem volt két egyforma, de azért lényegi vonásaikban megegyeztek. Kezdetben közös családi telkünkön, később nagybátyámék tágas udvarán zajlottak a húsvétvasárnapok. Eleinte gyermekgyömöszölés, kis idő elteltével az utánuk való futkosás volt a program. Az első alkalmakkor volt étel-ital bővel, azt követően szegény asztalok már alig bírták megtartani a különböző sütemények krémes kánaánját. Fokozatosan alakultak a dolgok, viszont az igazi változást 2015 hozta. Ebben az évben történt ugyanis, hogy a nagyszüleim feljebb léptek a családi ranglétrán: unokatestvérem kislányának a megszületésével immáron dédszülőkké avanzsáltak.

...szegény asztalok már alig bírták megtartani a különböző sütemények krémes kánaánját.

Melyik is lehetne megfelelőbb nap a világrajövetelre, mint – cirka 2000 év csúszással – Jézus Krisztus Jeruzsálembe való bevonulásának a napja? A teológiában jártasak valószínűleg már kikalkulálták, hogy a kis jövevény éppen nagypénteket választotta a megszületésre.

Valószínűleg senkit nem ér meglepetésként a hír, hogy a gyermekáldás két héttel korábbi érkezése meglehetősen át tudja írni a programot, és nem, ebben az esetben nem volt elég egy plusz terítéket feltenni az ünnepi asztalra. Bár a húgom és én két nap leforgása alatt tántoríthatatlan rátermettséggel vetettünk be jobbnál jobb technikákat, hogy rábírjuk szüleinket a háromnapos apróság meglátogatására, de nagyon úgy tűnt, hogy egyesek szerint akár illetlenségnek is tűnhet más emberek kisbabájának első otthon töltött napját hosszan tartó húsvéti vendégeskedéssel feldobni. Így hát az azévi húsvétot otthon töltöttük. A szokásos locsolók (főként az oviból-iskolából ismert környékbéli kisfiúk) azért persze nem maradtak el, a nap fénypontja mégis az volt, amikor a modern technika csodáinak köszönhetően élő képet kaptunk arról, ahogy egy újszülött bágyadtan kinyitja kis szemeit, majd alapos vizsgálódás után, tudomásul véve édesanyja jelenlétét, elégedetten merül újra álomba. Így esett, hogy bár az a húsvét talán egy kicsit csendesebb volt az előzőekhez képest, de kétségkívül az hozta a legnagyobb változást családunk életébe.

Köszönhetően a tavaszi nap-éj egyenlőség utáni első holdtöltét követő vasárnap vándorlásának, legfiatalabb unokatestvérünk születésnapja azóta sem esett a húsvéti ünnepkör napjainak valamelyikére. Ez természetesen nem gátolta meg az ünnepelt szüleit abban, hogy egyszerre letudják egy születésnapi buli felhajtását és a nagy húsvéti sürgés-forgást – legalábbis egy ideig. Néhány év elteltével azonban kislányukban egyre inkább kezdett testet ölteni a felismerés, hogy valami turpisság van abban, ha az ember nem hívhatja meg a barátait az óvodából a születésnapi bulijára, mert hát tulajdonképen nincs is neki. Az egyik ovistársa fenomenális születésnapja hatására rájött, hogy ő – a családi szokások miatt – meg van fosztva a játszóházi születésnapo-

zás előjogától, így megeskette a szüleit, hogy többé nem szerveznek családi összejövetelt erre a jeles napra – és ezt azóta is szigorúan betartatja. Ezek után becsülje le valaki a kisgyerekek értelmi képességeit!

Sajnos azonban, hiába a nagy ravaszság, szegény kis unokatestvérünknek eddig még egyetlen alkalommal sem volt lehetősége kiélvezni agyafúrtsága előnyeit, ugyanis 2020-ban a nagy ünneplésnek gátat vetett egy bizonyos világ méretű pandémia. Furcsamód nagyon kis korom óta először ebben az évben éreztem igazán, hogy az emberek foggal-körömmel próbálnak kitartani a húsvéti hagyományok mellett. Ennek okait keresve két elméletet állítottam fel magamban. Az első, ha megtiltanak valamit az embernek – ősi ösztönnek megfelelően – annál jobban vágyakozik utána. Így aztán amikor arra kértek mindenkit, hogy ne tartsanak nagy családi összejöveteleket, sokakban feléledt a késztetés, hogy a kilenc és fél éve nem látott dédkeresztanyu féltestvérét is meghívja a „szigorúan titkos húsvéti mulatságra". (Itt igyekeznék kihangsúlyozni, hogy természetesen nem személyes tapasztalatból beszélek.)

A másik ok – amit egyébként valószínűbbnek is tartok – pedig az, hogy a hagyományokba, mint utolsó szalmaszálba próbáltak sokan kapaszkodni, hogy elhitessék magukkal, az életük nem is változott meg annyira. Úgy gondolom, a sok feszültséggel teli hónap után sokan határozták el, hogy

még ha csak néhány napra is, de „megfeledkeznek” a járványról és a vele járó rengeteg problémáról.

A rokonok között is akadt erre példa, így aztán mint 2009-ben Miskolcot a Hejő, úgy árasztották el a színes tojásfákról, közös sütögetésekről, húsvéti gyerekrajzokról és az izgalmas tojásvadászatokról készült képek a Facebook-oldalamat. Természetesen a virtuális locsolások és a cserébe kapott (nem biztos, hogy csak) virtuális felesek sem maradtak el.

Rendhagyó volt tehát az elmúlt két év húsvétja. Volt sok finom étel-ital, szép idő, húsvéti díszek, az elmaradhatatlan tojás-sonka-torma szentháromság. Ahogy azt átlagos hétköznapokon is tesszük, beszéltünk a rokonokkal, barátokkal vezetékes-, mobil-, vagy videóhívásban (ki-ki a saját korosztálya sajátosságainak megfelelően), sőt a közeli barátok meg is látogattak minket, de kétségkívül mégis más volt. Üresebb. Sivárabb.

Tulajdonképen ennek a helyzetnek köszönhetően (vagy talán pontosabb lenne úgy fogalmazni: emiatt) mint valószínűleg oly sok más ember, én is ráébredtem, mi is teszi az ünnepet azzá, ami. A család, természetesen. A barátok. Az együtt töltött idő, a hangos nevetés, az önfeledt játék, a kínos gyermekkori fényképek, a belsős poénokkal teli, már-már kompromittáló családi történetek, az odaégett kalács illata, az emiatti bosszankodás (a szakács részéről), majd a sok-sok dicséret (a vendégekéről), a várva várt kikapcsolódás, az együttlét. A szeretet.

A húsvét csak egy átlagos nap. Mint a karácsony vagy a születésnapok is. Egyetlen vonása teszi különlegessé: az együtt töltött idő a legidegesítőbb és legimádnivalóbb emberek közösségével, a családdal.

Generációk

Székely Edit

Húsvéti emlékek

Kelemen Bata Mária

Életem naptára őszi lapjain járok. Egyre többször lapozok vissza, előjönnek a régi emlékek. Most a tavasznál időzök. Épp húsvét van. Eszembe jutott, gyermekkoromban hogyan készültünk és ünnepeltünk húsvét napjain.

Nagypénteken böjtöltünk. Húst semmilyen formában nem fogyasztottunk. Anyukám elmagyarázta, mit ünneplünk. Nagypénteken Jézus keresztre feszítésére emlékezünk, húsvétkor pedig Jézus feltámadását ünnepeljük. Mi, gyerekek, nem nagyon értettük. Szót fogadtunk, és böjtöltünk, mint a felnőttek.

> Szót fogadtunk, és böjtöltünk, **mint a felnőttek.**

Leves sok zöldséggel, főzelék, tetején üvegesre párolt vöröshagyma pirospaprikával, méz, lekvár, aszalt gyümölcsök álltak az „étlapon." Ezen a napon zajlott a nagytakarítás.

A húsvéti asztal főfogása az igazi parasztsonka sok főtt tojással. Ezt nagyszombaton főzte meg anyukám. Közben a búboskemencében sültek a sütemények. A fonott kalács és a hókifli sohasem maradt el. Már hajnalban feltette a sparheltra főni a kocsonyát, előző nap megtisztította a bele való füstölt húsokat. Lassan és szinte egész nap főzte. Vasárnap reggelire fogyasztottuk el az első tányérral.

Asztalhoz ültünk, apukám azt mondta:

– Na, lássuk, hogy sikerült a kocsonya?

A tányér alját felfelé fordította, ha nem esett le, viccesen hozzáfűzte:

– Ez igen! Olyan, mint az a híres miskolci kocsonya!

Ezen mindig jót kacagtunk. Bevallom, én izgultam, mi van, ha leesik? De szerencsére sohasem fordult elő. Kiváló, saját készítésű alapanyagokat használt anyukám. Vasárnap házi tyúkhúslevest és egy nagy fazék töltött káposztát készített. Nagyszüleimnek is vittünk belőle. Nagymama nem fő-

zött, bár imádta, de az epéje „nem ápolt vele barátságot”! Egyszeri alkalommal kockáztatott, nem bírt ellenállni.

Húsvétvasárnap vagy elmentünk a templomba, vagy a rádióban meghallgattuk az istentiszteletet. Mi a Nagy-Alföld tanyavilágában laktunk, így nem volt egyszerű eljutni a templomba. A városi 16-17 kilométerre, a falusi 6-7 kilométerre állt. Ha az útviszonyok megengedték, elkerékpároztunk. Szenteltettünk barkát, csak úgy lehetett bevinni a lakásba.

Vasárnap délután tojást festettünk több színben. Amikor kész lett és megszáradt, pici zsírt tettünk a markunkba, azzal dörzsöltük át őket, ettől szép fényt kaptak. Végül matricát ragasztottunk rájuk. Nagymama vöröshagyma-héjból főzött színező levet, abba rakta bele a főtt tojásokat. Kissé barnás színt kaptak. Erre jött a fényezés és a matrica, amit nyuszi, virág, csibe ékesített.

Húsvéthétfőn korán keltünk, vártuk a locsolkodókat. Akkor még divat volt. A tanyánk udvaráról lehetett látni a gyerekeket, felnőtteket, úgy nyüzsögtek a határban, mint a hangyák. Tanyáról-tanyára jártak, illatos kölnivel a zsebükben. Meglocsolták a lányokat, hölgyeket, nehogy elhervadjanak. Cserébe a gyerekek hímes tojást, süteményt, némi pénzt, szörpből készült üdítőt kaptak. A „nagyobb” sihedereknek a pénz helyett virágot illett adni. A kertből szedett jácint, nárcisz tökéletesen megfelelt a célnak. De akinek udvarlója volt, az szegfűvel várta szerelmét. A felnőtt férfiaknak egy pohár ital, sütemény és természetesen hímes tojás járt a locsolásért cserébe.

...akinek udvarlója volt, az **szegfűvel** várta szerelmét.

Délig lezajlott a jövés-menés. Délután összejöttek a rokonok, szomszédok, jó idő esetén kiültek az udvarra, gangra; vidám csevegés, kártyázás következett egészen sötétedésig.

Utána elvégezték a munkát az állatok körül. Estére egyedül maradt a család. Ilyenkor a petróleumlámpa fényénél megbeszélték a napi eseményeket.

Szép emlékeket őrzök a régi húsvétokról.

Mára sok minden megváltozott. A főtt sonka, főtt tojás maradt meg a hagyományos ételekből. Locsolkodni sem járnak. Csak a legszűkebb családtagokat öntözik meg: anya, testvér, nagymama. Hímes tojást is egyre kevesebben festenek. Megveszik a csoki „nyuszitojást". Lehet, finom, de nincsen varázsa.

Lányom a kertben dugta el a nyuszika ajándékát unokáimnak, ők boldogan keresgéltek. Hatalmas öröm volt számukra, ha ráakadtak egy-egy „nyuszifészekre"! Mindhárman felnőttek mára. De kérik anyukájuktól, dugja el az udvaron ajándékukat. Olyan aranyosak, amikor kutatnak, mint kiskorukban.

Mai szokás: a lakást különböző nyuszifigurás díszekkel, tojásokkal ékesítik, tojásfát készítenek. Ezt a szokást én is átvettem.

Tojásfa, 2021. húsvét

Gyermekkoromban amit a „nyuszi tojt", kiraktuk az ablakba. Anyukám azt mondta:

– Hadd lássák az erre járók, itt milyen jó gyerekek laknak!

Mi büszkék voltunk rá! Szép volt, jó volt, igaz volt!

Nyuszi

Radics Richárd

Szeretném megosztani
a Múzeummal a 2020-as
Húsvéti ajándékom,
egyben a történetet is.

Ricsi unokám
a nyuszis rajzot
egyedül festette ki.
Nagyon meghatódtam,
amikor e-mailben
megérkezett.

Idén (2021-ben)
szerencsésebb
helyzetben voltunk,
mert a meglepetését
ő adta át nekünk,
és nem maradt el
a nálunk megszokott
tojáskeresés sem.
A locsóleversét is
aranyosan elmondta,
és a kölni sem maradt el.

Az anyukája beleegyezésével
küldöm a festményét,
fogadják szeretettel.

Üdvözlettel: Panka mami

Radics Richárd
(3 éves)

Múlt és jelen húsvétjai a családunkban

Pálovics János

Lassan negyvenéves leszek, és azt veszem észre, hogy egyre többet mondom a lányomnak, hogy *„amikor én gyerek voltam”* vagy *„bezzeg az én időmben”*. Pedig annak idején hányszor tettünk megjegyzéseket az idősebbekre, hogy csak a régi időkről tudnak beszélni. Most, hogy közeledik a húsvét, ismét eszembe jutottak a gyerekkori emlékek, akkor hogyan is nézett ki a családunkban ez az ünnep.

Ehhez vissza kell ugranunk 25-30 évet, a helyszín pedig Ózd. A húsvéti program a családban mindig ugyanaz volt. Édesanyám már két nappal előtte takarított, és elkezdte megsütni a kedvenc süteményeinket. Jellemző volt, hogy többfélét csinált, a mennyiség sokszor az egész lépcsőháznak elég lett volna. Az én személyes kedvencem a reszelt túrós volt, de aki az édesért nem igazán rajongott, megkóstolhatta a sajtos perecet. De ugyanúgy elmaradhatatlan étel volt a sonka tormával, tojással, savanyú uborkával.

> ...a mennyiség sokszor az egész **lépcsőháznak** elég lett volna.

Reggel hét órakor már az asztalon volt minden finomság, édesanyám és a húgom pedig szépen felöltözve várták a vendégeket. Fél nyolc körül már meg is érkezett anya öccse és apukája. Ők ott laktak a közelünkben, körülbelül tízpercnyi járásra. Azért jöttek ilyen korán, mert nagyapám mindene a kert volt, locsolkodás után oda sietett. A házunk háta mögötti dombok között volt egy telke, ahová – bármilyen idő is volt – mindennap kijárt. Azt mondta, ez élteti.

Mire ők megérkeztek, már én is indulásra készen álltam, és elindultam hozzájuk. Nagymamám csinálta a legfinomabb diós és mákos kalácsot, így ez is mindig kívánság volt húsvétra. Mivel a locsolkodás első állomásán voltam, figyelnem kellett arra, hogy ne egyem túl magam, mert a többi helyen nem jut hely a finomságoknak.

Nagyjából mindenhol fél órát töltöttem, így nyolc óra után értem mindig oda az apai nagyszüleimhez. Ózd nem nagy város, gyalog elég hamar eljutni bárhová. A locsolkodás innentől más lett, ugyanis nagyapámmal kö-

zösen folytattam utamat. Ő mindig frissen borotválkozva, arcszesztől illatozva és elegánsan felöltözve várt. Elmentünk nagynénémékhez, majd keresztanyámékhoz vettük az irányt, ahol a legfinomabb rigójancsi várt, amit életemben ettem. Nagyapám sosem mondott verset, az az én részem volt. Akkor még nem volt internet, hogy újak után nézzünk, így a bevált két-három verset dobtam be mindig. Ő vers helyett csak annyit mondott: *„Krisztus feltámadt”*, és már locsolt is. Ezen jókat derültünk. A kölniválaszték sem volt akkora, mint manapság, így kapták a lányok azt a jó kis pacsulit, hogy aztán nap végére mindenféle illatban pompázhassanak.

> ...a bevált két-három verset dobtam be mindig.

A húsvétolást papám nálunk zárta, így együtt mentünk haza. Ilyenkor mindig megszámoltam, mennyi nyuszit, tojást sikerült gyűjtenem, ami mellé még egy kis pénzt is sikerült sokszor szereznem. Egyre népszerűbb lett a kindertojás, aminek nagyon örültem a benne lévő figurák miatt. Általában tíz óra után már otthon is voltam, sokan pedig még csak akkor kezdték a napot.

Abban az időben nagy divatok voltak a különböző színű öltönyök, ilyenekben lehetett látni fiúkat és férfiakat. Nekem igazán sosem tetszett, bár nekem is volt egy bordó színű belőle. Sokan még a lépcsőházat is végigjárták egy kis édesség reményében, de én nem tartoztam ebbe a táborba.

A nap itt még azonban nem ért véget. Délután a család minden tagja összegyűlt a nagyszüleimnél, és itt folytatódott az ünneplés. Szívesen emlékszem vissza ezekre az időkre, jól éreztük magunkat minden alkalommal. A család férfi tagjainak ekkorra már sokszor olyan jókedve volt, hogy előkerült nagyapám citerája is, és magyar nótákat kezdtek énekelni. Papámnak jó hangja volt, és a hangszeren is jól játszott. Volt olyan alkalom, hogy hárman háromfélét énekeltek, ő pedig egy negyedikfélét játszott, de olyan is, hogy az ital hatására már úgy megcifrázta a dalt, hogy a könny folyt a szemünkből a nevetéstől.

De mindez már elmúlt. Ahogy teltek az évek, a család sajnos elkezdett fogyatkozni. Elveszítettem mindkét részről a nagyszüleimet és a keresztszüleimet is. Unokatestvéreim is családot alapítottak, az ország különböző pontjaira költöztek. Velük már csak telefonon tartjuk a kapcsolatot, de minden jelentős alkalomkor üzenünk egymásnak.

Én is elkerültem a szülővárosomból Tiszalúcra, és családom lett. Most már velük megyek haza minden húsvétvasárnapra, és általában másnapig maradunk. Édesanyámnál továbbra is finom sütemények, sós perec vár minket, mint régen. A mennyiség még mindig sok, ez sem változott azóta. A sonka, főtt tojás, savanyú uborka pedig szintén állandó szereplők ilyenkor.

A lakást nemcsak ő, hanem mi is ki szoktuk díszíteni, manapság rengetegféle dekorkiegészítőt lehet kapni, ami gyerekkoromban még nem volt elérhető. Az ünnepi ruhába való kiöltözés a lányok részéről már elmarad, de én sem veszek feltétlenül inget és sötét nadrágot a locsoláshoz. Úgy gondoljuk, kiöltözés nélkül is húsvét a húsvét.

A vers még mindig elvárás, már csak azért is, mert néhány éve én írom őket, belefoglalva az éppen aktuális dolgokat, történéseket vicces formában. Az öntözést mindig a lányommal kezdem, mióta megszületett, ez így van. Nála egy kis vizet használok, nem szereti, ha mindenféle kölnitől illatozik a ruhája. A pacsulikat felváltották az illatos parfümök, a többieknél ezeket használom a ruhára fújva.

> A vers még mindig elvárás, már csak azért is, mert né**hány éve én írom őket...**

Ami újdonság a régi szokásokhoz képest, hogy a lányomnak elrejtünk mindenfelé csokinyuszikat és csokitojásokat, és ő azokat felkutatja. Nyolcéves, de még mindig nagyon élvezi. Pár éve ezt még a kertben csináltuk, de mivel anyáék a családi házból panelba költöztek, ez már csak a lakáson belül történik.

Munkám gyümölcseként kindertojás helyett festett tojást szoktam kapni, erről Luca lányom gondoskodik minden évben. Kisebb korában festés helyett még húsvéti matricákat ragasztgatott a tojásokra, ezzel örvendeztetve meg a család férfi tagjait. Ha az időjárás engedi, ki is szoktunk mozdulni valahová a környéken, szeretünk túrázni, a levegőn lenni.

Az idő repül, a dolgok változnak, így az ünnep is más lett. Tudom, hogy olyan már nem lesz, mint régen, ezt el kell fogadni. Hiányoznak az unokatestvéreim is; szeretném, ha a kapcsolatunkat sikerülne szorosabbá tennünk, hogy gyermekeink ismerjék egymást és később ők is együtt ünnepelhessenek. Amikor a családomra nézek, eszembe jut, hogy bármi változott is az évek alatt, a lényeg az, hogy ők itt vannak nekem. S bár szűkebb körben, de ugyanúgy együtt tudjuk tölteni a húsvét ünnepét. És azt hiszem, ez a legfontosabb.

Patkolt tojás a Herman Ottó Múzeum gyűjteményéből (HOM_NT_72.33.1.)

Gyűjtés helye: *Járdánháza*

Leírás: *Patkolt tojás. Tyúktojás, rézből készített köröm, kovácsszerszámokkal és ötágú csillaggal. Kerek formájú talpba állított tojás, felületén apró kovácsszerszámok és kovácsolással készült eszközök. Elől egy fémlapon vésett felirat: „K1971”, mely a készítés időpontjára utal. A kerek talp alján szintén vésett felirat: „K / K G” mely a készítőre utal. Tetején egy hatágú virág formájú talpba állított ötágú csillag.*

Anyag: *tojás*

Technika: *patkolt*

Méretek: *átmérő: 9,5 cm, magasság: 12 cm*

Tojásfestés

Thurn Eszter

A képeken egyik kedvenc húsvéti készülődésünket, a tojásfestést örökítettem meg (kisfiam festi a tojást).

A húsvéti készülődés, dekoráció-készítés minden évben izgalmas, családi program. Kedvencünk a tojáskifúvás, majd a tojásfestés. Kisfiaim vannak, így nem a locsolókat várjuk a csodaszép festett tojásokkal, hanem a húsvéti barka és tojásfa csodás díszéül és a nagyszülőknek ajándékul szolgálnak.

Húsvéti családi szokások régen és ma Gaál-Répássyéknál

Répássy Olívia

2021. április 5. hétfő

Egy-két héttel húsvét előtt elővesszem a dekorációkat tartalmazó csomagokat a gardróbból. Ezekben azok a kis ajándékok vannak, amik évek alatt gyűltek össze a gyerekektől. Az óvodában és az iskolában is készíttettek a nevelők a kicsikkel egy-egy díszt, amin különböző technikákat próbáltattak ki velük. Ezek neveit nem tudom, de jócskán volt közöttük nyuszi, bárányka, tojás és egyéb húsvéti vagy akár tavaszi dekoráció. A csomagokat tehát elővesszem, a ma már 17 és 13 éves fiam pedig feldíszíti velük a lakást: szekrénygombokra, kilincsekre, polcokra kerülnek a figurák, hogy emlékeztessenek minket a közelgő ünnepre. A díszekhez hozzátartozik egy vázányi aranyeső, amit édesanyám kertjéből hozok el, és az erkélyajtó elé teszem, ahova besüt a nap.

> ...jócskán volt közöttük nyuszi, bárányka, tojás...

Pár éve hagytuk abba a tojásfestést, mert a fiúk részéről nem merült fel igény, munkájukon inkább a gyorsaság látszott, nem az élvezet; nekem pedig lezárult egy életszakaszom, ami a világ újrafelfedezését jelentette. Kiéltük magunkat mindhárman a kreatív foglalkozások során.

Megvolt a bevált technikám a tojások kifújására: hústűvel egy luk a tetején, majd az alján kiszedni az enyhén nagyobb háromszögben fúrt lukak közötti tojáshéjat. Ilyenkor már keletkezett akkora rész, amin kifújható a belseje, bár a sárgája mindig szétfolyt. A tálkákban lévő tojások sorsa mindig a mikróban főzés lett pár napon belül. A héjakat belülről vízzel kimostam, többször beleengedve, majd újra kifújkálva belőlük a vizet, hogy később már ne tisztogassuk mindenhonnan a nyúlós fehérjét, főleg a fa lágytojás-tartóból, amibe tettük díszítéskor.

Legtöbbször tojásfestékkel vagy körömlakkal alapoztuk le a készülő produktumokat. Ezután ki-ki saját kreativitásának megfelelően rajzolt vagy írt rá vékony ecsettel. Azt sem bántam, ha a mintát előre megterveztük egy papíron. Ezek legtöbbször azok a játékok, témák voltak, amik a fiúkat fog-

lalkoztatták. Született így minecraftos, de magyar zászlós tojás is. Az egésznek a lényege úgyis az alkotás öröme volt. Szerettük még a matricákat, mert azokkal gyorsan lehetett díszíteni. De emlékszem olyanra is, amikor betűtésztát ragasztottunk rá, majd kifestettük a 3-dimenziós díszítőelemeket.

Született így minecraftos, de magyar zászlós tojás is.

Ha tettünk is cérnát a tojásba, hogy fel lehessen akasztani, ez a művelet már rám maradt. Nehéz is volt, veszélyes is, nehogy összetörjön a tojás, a fiúknak már nem volt türelme ehhez. Úgy csináltam, hogy előre megkötöttem a csomót a madzagon, ami legtöbbször cérna volt, és a másik felét tunkoltam bele a tojásba a nagyobbik lukon, tehát alulról, aztán a hústűvel próbáltam beletalálni a kisebbik lukba belülről úgy, hogy közben a madzagot is rajta tartottam a tűn. Ha végre sikerült átfűznöm, akkor egy csepp ragasztóval rögzítettem a tojás tetején a zsinórt.

A pénteki böjtöt hol tartottuk, hol nem, attól függően, eszembe jutott-e. Családunk Istenhívő, de nem nevezném vallásosnak. Bár fiaim és magam is voltam elsőáldozó, de anyám hatására. Volt férjem konfirmált, de azt meg a nagypapa szorgalmazta annak idején. A gyerekek 10 és 6 évesek voltak, mikor elváltunk, azóta barátság köt össze bennünket, és ha külön is, de egységes gondolkodással neveljük gyermekeinket. Templomba évente egyszer-kétszer megyünk, misére egyszer sem, de én naponta tartom a kapcsolatot az Istennel, s fiaimat is biztatom az esti imára, amit sokszor együtt mondunk el.

Míg együtt voltunk férjemmel, húsvétvasárnap adtuk át ajándékainkat a gyerekeknek. Ma már ez a nap mindig a láthatásába tartozik, mert úgy logikus, hogy húsvéthétfőn Anyát, vagyis engem locsolnak meg utoljára, s akkor már itthon is maradnak. Ezért az ajándékozást, amit „nyuszizásnak” hívunk, valamelyik korábbi napon, például pénteken tartjuk meg. Ezen a napon arra is figyelünk, hogy legalább ne pizsamában ünnepeljünk. Már reggel új abroszt kap az asztal, a fiúk választanak az üdítők közül, ami azt jelenti, különleges alkalom van. A sokszor húsmentes reggeli után pedig jöhet a játék.

A „nyuszizás” ugyanis az ajándékok megkeresését jelenti az ismert hideg-meleg instruálások közben. Mindenki választ egy helyiséget a lakásban, ahol csak az ő ajándékait dugom el. Nagyon fontos, hogy tudjam, hány darab van, mert bizony volt, hogy még karácsonyi nagytakarításkor került elő egy-egy csoki a kanapé alól vagy az egyetemi korsók egyikéből.

A fiúknak ugyanolyan finomságokat veszek, csak más-más ízesítéssel. Egyszer próbáltam teljesen mást adni nekik az individuumuknak megfelelően, de irigykedés lett belőle, így csak ízekben térek el a választásnál. Ők azonban éppen ezért tudják, hogy mit kap majd a másodszorra kereső, hiszen látják, miket talált az első „játékos”. Sosincs vita abból, hogy ki keressen először, szívesen átengedik az elsőbbséget egymásnak.

A gyerekek annyira bíznak a felnőttekben, hogy még azt is elhitték hétéves korukig – amíg hittek a mesében –, hogy láttam, a nyúl hova rejtette az ajándékaikat, hiszen ő hozta, nem én. Óriási felelősség ez! Ma már ők is vásárolnak nekem néhány csokit, aminek a rejtekhelyét maguk találják ki. Kreativitásuk érezhető, mikor a fotel ülésének aljához ragasztva vagy egyikük zsebében találom meg az ajándékomat.

Mivel nem szeretek főzni, mindig kapóra jöttek a nagymamák meghívásai, amikre már alig emlékszem két év pandémia után. A fiúk Apánál esznek szombaton és vasárnap, én ezeken a napokon nem figyelek az étkezésemre. Húsvéthétfőn azonban már reggel 8 órára elkészülök, hiszen akkor bárki megérkezhet vendégségbe. Természetesen a legtöbb rituáléra az előző napokban elő kell készülni. A hidegtálra olyan különleges sonkát veszek, aminek kilója 3.000 Ft feletti, tehát amit máskor nem szoktam megvenni. Aztán főtt tojást, zöldségeket teszek rá felvágva (saláta, paprika, paradicsom nyersen) és trappista sajtot. Ritkán kukoricakonzerv, mozarella, esetleg más zöldség vagy sajt kerül rá. Sütemény nem mindig van, főként valami édességet vásárolok, kekszet vagy nápolyit a chips, az üdítők és az alkohol mellé. Ez utóbbinál fontos, hogy legyen rövid és jó fajta sör

Mivel nem szeretek **főzni,** mindig kapóra jöttek a nagymamák meghívásai...

is. Házi pálinkát és Staroprament szerzek be előző héten. Kipakolok poharakat, tányérokat a dohányzó asztalra. Friss, mélyhűtőből kiolvasztott kenyeret teszek ki egy fémtálba, amire egy „textiltyúkot” húzok. Ezt még évtizedekkel ezelőtt kaptam, és jópofának találom, hogy a szárnyát felemelve lehet kivenni belőle a kenyérszeletet.

A vendégváráshoz ünnepi ruhát veszek fel, még a körmömet is tojásminta vagy barka rajza díszíti. Kifestem magam, és így várom a vendégeket: sógorom, volt apósom, néha bátyámék és természetesen a fiúk jönnek a volt férjemmel. Arra tanítottuk őket, hogy ezen a napon öltönyben legyenek, ezzel még ma sincs problémája a 17 évesnek sem. Mindig mondanak verset, remélhetőleg újat tanulnak minden évben. Eleinte Apa feladata volt, hogy megtanítsa nekik külön-külön, de ma már maguk is használják a netet, végre erre is. A locsolás hagyományosan kölnivel történik, és főleg hajra.

...még a körmömet is tojásminta vagy barka rajza díszíti.

Tőlem nyuszit vagy valami nagyobb csokitojást kapnak, a többi rokon bőven ellátja őket pénzzel. Jövőre már nekem is ki kell nyitnom a pénztárcámat az ötéves unokaöcsémnek, mert idén már élvezte a pénzgyűjtést.

A fiaim egyik legfőbb bevétele az évben a húsvét, valószínűsítem, ez motiválja őket újra és újra, hogy kiöltözve nekiinduljanak az egész napos rokonlátogatásnak. Persze találkozni egyébként is nagyon szeretnek más családokkal. Szóval szeretjük az ünnepeket, de a tanult hagyományokból a legjobban tetsző elemeket tartottuk meg, kiegészítve azokat saját kreativitásunk és kedvünk szerint.

Kavalkád

Kovács Mercédesz

Húsvét régen és ma a Szabó családnál

Szabó Levente

A húsvéti ünnepkör kezdetével általában beköszönt a jó idő is, így a húsvét nálunk egy kiadós nagytakarítással kezdődik. Lehet szelektálni, kivinni a téli eszközöket, elővenni a nyári holmikat, tisztasági festés, teraszbútorok, grill, nyári konyha, kerti munkák stb. Ez így van, mióta az eszemet tudom.

Nálunk a nagyböjti időszak már nincs betartva, de nagymamám amíg élt, megtanította, hogy a bűnbánati időszakban nem szabad húst enni. Kivéve persze vasárnaponként. Ezzel a kiskapuval ők még szigorúan betartották a böjtöt, de édesanyáméktól ezt már nem várták el. Ők sem tőlünk. Mindenesetre én – amennyire tudom – betartom, és ilyenkor sok zöldségételt, halat eszek.

Nagymamáéknál ebben az időszakban már a padláson lógott a finom füstölt sonka is, ami éppen a böjti idő végére, húsvétra szikkadt meg kellőképpen. Nagyapám vágta, formázta és persze füstölte az udvari füstölőben, szigorúan bükkfán. Mikor megszikkadt, kis létrán másztak fel érte a padlásra, levágták a rúdról, beáztatták, jól megmosták, majd jó sokáig főzték húsvétra lassú tűzön a kályhán. Saját levében hagyták kihűlni egész éjszakán át, majd így vették ki a tálra. Így könnyen lehetett szelni, nem száradt ki, szaftos, ízletes maradt. Édesanyám is mindig így csinálta, de már bolti sonkából. Bérházban nőttünk fel, ott mások voltak a körülmények, de mindenre megtanított.

> ...a finom füstölt sonka éppen **a böjti idő végére, hús**vétra szikkadt meg...

Én már családos ember vagyok, két pici fiú apukája; a nagyszüleim, szüleim már nem élnek, de én ezt a mai napig így csinálom. Magam készítem a sonkát: pácolom, sóba teszem, füstölöm, szikkasztom – pontosan ahogyan a nagyapámtól lestem el. Ha ez idő hiányában nem sikerül, akkor is van kitől venni. Szerencsére vannak barátaim, akik ilyen hagyományos módon készítik a házi sonkát, nem pedig a manapság elterjedt gépsonkát szeretik.

Nálunk a nyári konyhában szikkad a sonka, de csak pár hetet. Körülbelül 2 héttel húsvét hétfő előtt veszem le a füstről, ekkor akasztom ki.

Nagypénteken a feleségem mindig készít valamilyen finom süteményt. Nálunk az a szokás alakult ki, hogy húsvéti mézeskalácsot, répatortát, aprósüteményeket készít – ma már a gyerekekkel. Napközben pedig feldíszítjük a frissen vágott vagy a piacon vett barkaágakat mindenféle húsvéti dísszel. Van egy doboznyi, minden évben elővesszük. Van benne saját készítésű, kapott, vett és örökölt – mindegyik egy külön történet.

Nagyszombaton főzőcskézünk: korán reggel kiszedjük a tojást a tyúkok alól, és feltesszük főni. A reggelihez már ezt esszük, persze boltival is pótoljuk. A maradékot kifestjük.

Régen a nagyszüleim hagymahéjjal színezték a főzővizet, így festették a tojást. Édesanyám erre sokkal több időt fordított. Apró virágokat, leveleket szedett az utcán, ezt szorosan rákötözte a tojásra harisnyával, és így tette a színes vízbe. Előtte minden tojást kifújt, és csak az üres héját festette ily módon. Ha a víz megfestette a tojáshéjat, levette róla a harisnyát és a virágot. Így gyönyörű, színes, virágmintás tojásokat kapott, amiken átfűtött egy cérnát, és ezt akasztottuk fel a barkaágakra. Persze előtte áttörölte szalonnával, hogy mindegyik csillogjon. Gyönyörű volt.

> ...apró virágokat, leveleket szedett az utcán...

Mi már egészen máshogy festjük a tojást. Megfőzzük, majd egyszerűen kifestjük filctollal. Rajzolunk rá mindenfélét, amit csak a gyerkőcök akarnak. Nyulat, futódíszeket, zsiráfot, autót. Jó színesre színezzük mindet. Így megmaradt a tojásfestés igazi öröme, az együttlét nevetés, kacagás.

Mi soha nem készítettünk például sárgatúrót; szendvicstálat, kaszinótojást viszont igen. Én ezt azért tartom fontosnak, mert az ember csak előkapja a tálat a hűtőből, és már falatozik is. Ha vendég jön, meg lehet kínálni.

A feleségem pedig elkészíti az ebédet. Jól megebédelünk, azután pihenünk, és játszunk.

Bár mindannyian keresztények vagyunk, templomba már nem megyünk. Otthon elmeséljük a húsvét vallási történetét a gyerekeknek, beszélgetünk jókat, és kérjük a Jó Isten áldását.

Húsvét vasárnapján a sonkát a nyári konyhában szoktam főzni. Levágom a rúdról, jól megmosom, de nem áztatom be. Hideg főzőlébe teszem egy jó nagy kuktába: babérlevél, fokhagyma, zöldségpor és ennyi. Lezárom és alágyújtok. Mikor a kukta sziszegni kezd, vagyis forr a víz, onnantól kezdve fél órát főzöm. Ha letelt, félrehúzom, és hagyom hűlni. Nem nyitom ki egészen másnap reggelig.

Közben a feleségem elkészíti a vasárnapi ebédet.

Nekünk van egy családi hagyományunk, amit a feleségem hozott. Vasárnap délután, miután jót pihentünk, kimegyünk a gyerekekkel, és friss fűből fészkeket építünk a kertben a nyuszinak (bokor alá, fa tövébe stb.). Imádják a gyerekek. Répát tesznek minden fészekbe, hogy ha jön a nyúl reggelre, jót ehessen és sok csokitojást hagyjon itt nekünk, mielőtt továbbmegy.

...friss fűből fészkeket építünk a kertben a nyuszinak.

Húsvéthétfő reggelén már nagyon várják, hogy megnézhessék a fészkeket. Kipattannak az ágyból, gyorsan megreggeliznek. Reggeli előtt szépen felöltözünk. Na persze nem fehér ingbe és fekete mellénybe, de szép ruhába. Persze én már addigra kivettem a sonkát a vízből és felszeleteltem. Tojással eszik meg ketchuppal, ők így szeretik. Én pedig a tejszínes torma mellé chilit is eszek a finom húshoz. Nincs sárgatúró, krumplisaláta meg egyebek, csak friss kenyér. Mi így szeretjük.

Reggeli után mondunk a kicsikkel egy szép verset anyának, mamának, és megöntözzük őket kölnivel. Mindig gyöngyvirág illatúval, mert az a kedvencem.

Kapunk kindertojást és csokit; ezt tesszük a kosárkánkba, merthogy nekünk az is van. Irány a kert. Természetesen a nyúl már járt ott: a fészkekben a répába valaki beleharapott jó nagyot. Mindegyikbe! És sok-sok csokitojást meg gumicukrot hagyott cserébe. Mindet összeszedjük, és leülünk a kerti lócára bontogatni, eszegetni. Ha rossz idő van, bemegyünk a házba. Persze ilyenkor a cukortól nem bír magával senki, zeng az egész ház. Imádom. Fantasztikus.

Ebéd általában a sok csoki miatt kimarad, de azért leül mindenki az asztalhoz. Én ilyenkor szoktam beáztatni a babot, hiszen a sonka főzőlevéből babgulyás készül majd másnap.

Ebéd után néhány szomszéddal és az ő gyerekeikkel találkozunk vagy nálunk, vagy náluk, és meglátogatjuk az utcabeli lányokat, asszonyokat. Koccintunk, megkóstoljuk a húsvéti menüket és desszerteket. Ilyenkor mi, férfiak, eléggé megfáradva, tele hassal, a gyerekek pedig egy reklámszatyornyi édességgel térnek haza. Kidőlünk. Nem kell senkit altatni.

> ...a gyerekek egy reklámszatyornyi édességgel térnek haza.

Persze ezek a találkozások most elmaradtak a világjárvány miatt, de így is sikerült pár koccintás és csokitojás, csak éppen óvatosan, a kapun keresztül.

Mikor kicsik voltunk, édesapám elvitt minket locsolkodni minden rokonhoz, akit csak ismert. Az öreg Skodával bejárta az egész várost velünk. Szépen, ünneplőruhában látogattunk meg mindenkit, gyűjtöttük a csokitojást. Mikor pedig hazaértünk, megmondtuk édesanyámnak, hogy sehol olyan finom sonkát és sütiket nem ettünk, mint amilyet ő csinált itthon. Neki is láttunk enni még egy kicsit belőle, és elmeséltük, mi mindent láttunk apával locsolkodás közben a városban.

Tojások

Tóth Nóra

Ezen a képen az általunk készített tojások láthatóak. Mindig igyekszünk apát, keresztapát és nagyapát meglepni valami különleges tojással.

A lányaim a nagypapájuk segítségével keresik az udvaron eldugott tojásokat, csokinyuszikat.

A község vezetése idén tojásfát állított a gyerekeknek, ami ebben a karanténnal teli időszakban nagy öröm volt számukra. Gyakran sétáltunk arra a gyermekeimmel, és minden alkalommal vittünk mi is tojást a fára.

Húsvéti szokásaink két generáció szemével

Révész Ágnes

Ágnes vagyok, az ötvenes éveimben járok. Ez a visszaemlékezés szüleim gyermekkoráig tekint a múltba, azaz hetven évet ölel fel. Három idő: szüleim fiatalkora, az én gyermekkorom és a jelen idő alkot egy egységet. Ezt az időutazást haikuim díszítik.

Emléket őrzök:
boldog pillanatokat
örökül hagyom

1960. Nagypéntek: Dunaföldváron Keresztútjárás a csonka mise után a stációkhoz a Kálvárián. Szomorú nap ez a katolikus hívők számára. A Nagyheti böjt legszigorúbban vett napja: háromszor enni, egyszer jóllakni. Mindezt természetesen hús nélkül.

Másnap, Nagyszombat este tűzszentelés a templom előtt, majd szentmise. A szentmisén ételszentelés, az itt megáldott ételeket hazavitték a körmenet után. A nagyszombati feltámadási körmenet után véget ért a böjt. Ilyenkor általában főtt sonkát vacsoráztak.

Húsvétvasárnap a leggyönyörűbb ünnep. Mintha minden nyomasztó dolog megszűnt volna: bőséges reggeli került az asztalra: az esti sonka mellé főtt tojás, zöldhagyma, piros retek és húsvéti kalács. Minden étel az új életet szimbolizálta. A nagymise után gondtalan pihenés kezdődött.

Hagymahéjjal festett tojások
(Forrás: magyar-iskola.sk)

Délután a lányok tojást festettek másnapra. Hagymahéjból főzéssel festéket készítettek, majd a tojásokra zöld növénydarabkákat rögzítettek, és harisnyába burkolták. Az ebben a lében főtt tojások szép barna színűek lettek, világos zöldségmintákkal. Mintha batikolták volna. A végén pici zsírral megfényesítették. A tojásfestésnek ez a módja megmaradt, én is így készítem a locsolóknak kínált tojásokat.

Húsvéthétfőn a locsolkodásé volt a főszerep. A locsolásnak megtisztító és termékenységet hozó szerepe volt/van. Édesapámék még kútvízzel locsoltak az udvaron. Később aztán a kölnivízzel locsolkodtak a fiúk és férfiak.

A vendégvárás kora reggel kezdődött, és pontosan délig tartott. Délután már nem fogadtak locsolókat. Húsvétra természetesen patyolattiszta volt a ház, az udvar és a ház környéke is. Ebbe a nagy tisztaságba érkeztek a locsolók öltönyben, ünnepi ruhában. A locsolóvers elmondása után elhangzott a *„szabad-e locsolni?”* kérdés, amire mindig igen volt a válasz.

A locsolásért hímes tojást, a gyerekek csokoládét, kis „locsolópénzt”, a felnőttek a tojás mellé egy szál virágot kaptak. A virágot (jácintot, nárciszt, csillagvirágot) az öltöny hajtókájára feltűzték. Természetesen a megvendégelés sem maradt el: az ismertetett húsvéti reggelivel, házi süteményekkel, pogácsával, pálinkával, likőrrel, borral és feketekávéval kínálták a vendéget.

Kislánykoromban, negyven éve, épp ötven locsolóm volt. Nagyon boldog voltam, hogy ennyien meglocsoltak. Biztos voltam benne, hogy nem hervadok el. A hajamból folyt a kölnivíz, a nap ragyogott – ezt a pillanatot mai napig őrzöm.

Most, 2021 tavaszán virtuális locsolás volt. Így is szép pillanat volt – most ennyi lehetett – de a régmúlt idők emlékei még mindig megmelengetik a szívemet. Húsvét számomra a Feltámadás ünnepe, melyre igyekszem rendet tenni az életemben minden síkon.

Emberöltőnyi
utam kezedben, bízom
rendületlenül

A hagyományokat természetesen tartom, hiszen addig maradnak meg múltbéli értékeink, amíg van, aki továbbadja.

Diófa alatt
útjaink összeérnek
bölcsőt ringatok

Hímes tojás, virágtojás

Orr Emma Ida

Orr Emma Ida
(6 éves)

Mindennapi Húsvétunkat add meg nekünk ma...

Lugosi BaBett

Római Katolikus családunk a Kereszténység legnagyobb ünnepére ugyanolyan lázasan készült, akárcsak a falu egész népe. Az ünnepeket megelőző hetekre volt időzítve a tavaszi nagytakarítás, meszeléssel egybekötve. Szükség is volt rá, mert egész télen fával, koksszal fűtöttünk, óhatatlan, hogy a kályhából, sparheltból kicsapott a füst időnként, és a fehér falak bekormozódtak.

Számtalan háztartásban még télvíz idején megültették a kotlósokat, természetesen bent a házban. Hetekig ült a tyúkanyó a fészkén, Ő is, de a háziak is szorgalmasan forgatták a szalmával kibélelt vesszőkosarakban a tojást, amíg csak ki nem keltek. Ilyenkor eleinte egy szakajtóban, később a szoba egy zugában elhelyezett igazi, nagy úgynevezett szabolcsi almásládában tartották a sárga pihe-puha pelyhecskés kicsinyeket. Ők is kellőképpen koszoltak, szaglottak, így duplán indokolt volt a tavaszi frissítő meszelés.

Általában a Húsvét előtti időkig lakták a meleg légteret, aztán kikerültek egy istállószögletbe vagy egy bélelt góré alá, míg az idő miatt szabadabban nem maradhattak. Szóval a házaknál a tavasz első jelére és a Húsvét közeledtére mindenki lázas nagytakarításba, meszelésbe kezdett. Egy ilyen nagy előkészület láttán, amikor mindenki sertepertélt, és nem figyeltünk rá, Mamukában különös gondolat fogalmazódott meg: *„Úgy csináltok, rohangáltok, mintha szarvával jönne az a Húsvéti Ünnep!”*

Hát ha nem is szarvával jött, de a Húsvét mégis eljött, minden ház külső és belső része egyaránt megfrissült, kivilágosodott, minden zugot finom tisztaságillat lengett be. Természetesen én foly-

ton magyarázatot követeltem Édesapámtól az ünneppel kapcsolatos eseményekre. Amikor a délutáni szertartásra mentünk a templomba, szokatlan hang ütötte meg a fülem. Kelepelnek, mondta Édesapám, merthogy a harangok Rómába mentek. Én a szertartás közben eloldalogtam mellőle, felszöktem a kórushoz vezető lépcsőn, onnan láthatóvá vált a torony, és benne ott a harang! Még hogy Rómába mentek! Édesapám tévedett, és ezt nekem azonnal ki kellett kiabálnom teli torokból. Leguggoltam a kórus robosztus oszlopait átölelve, és lekiabáltam: *„Láttam, láttam a harangot, itt van, mégsem ment Rómába, mert nincs is lába...”* Többen csitítottak, én pedig fennhangon bizonygattam igazam, mert hogy most láttam, és OTT VAN! – nézzék csak meg. Próbálták nekem a jelképesség fogalmát megmagyarázni, de értelmem ezt még nem volt képes befogadni...

Évről évre egyre többet tudtam és értettem a Húsvétról, az Ünnepekről, várva várt eseménnyé lépett elő, főleg, hogy feladatot is kaptam. Minden évben szép ruhácskát hoztak nekem Debrecenből, hogy majd azt felöltve vihetem a templomba a szentelőkosaramat. Volt olyan család, aki tehetősségét azzal is bizonyítani akarta, hogy hatalmas, mózeskosárszerű fonatosukat rakták tele eleséggel, ketten cipelve majd megszakadtak. Mi inkább „jelképes” mennyiséget vittünk mindenből.

Nemcsak sonkát, pászkát, festett és főtt tojásokat, de pici üveg italt, sót és TORMÁT is tettünk a kosárkába. Szép fehér terítővel takartuk le a kosárkát. Tetejére a kiskert első tavaszi virágát is rábiggyesztettük, a fülén pedig nemzetiszín szalagot tekertünk körbe, elvégre MAGYAROK VAGYUNK!

Szerettünk a korai 9 órás misére odaérkezni, mert akkor mielőbb ehettük a szentelt finomságokat. Aztán jöttek a vendégek, mi is mentünk látogatóba, csinos, szép ruhát öltve illegethettük magunkat egész vasárnap. Számos finomságtól roskadoztak az asztalok, évközben egyszerűbb kelt tészták, piskóták, fánkok voltak, ám ünnepnapokon mézes krémes hatlapos finomságok, kókuszos sütik, minyonféleségek és egyéb úri nyalánkságok kerültek az asztalra. Másnap micsoda izgalmas nap, jöttek a locsolkodók.

Amint nagyobbacska lány lettem, egyre több legény vette számításba a házunkat. Rokonok, osztálytársak, utcabéli fiúk, Édesapám barátai, kollégái és azok fiai, leendő udvarlójelöltek. Nagy község voltunk, nagy lélekszámmal (2004-ben Nyírlugos várossá lett); volt olyan év, hogy 100 színes tojást készítettünk, és estefelére kevésnek bizonyult. Nem beszélve a heteken át gyűjtött aprópénzről, amit egy csuporban gyűjtöttünk, hogy legyen mit a tojás mellé odanyújtani a locsolóknak.

Apám utasítására nem fukarkodhattunk a fémpénzekkel, ne mondják, hogy koldusok vagyunk! A locsoló csapatok megvitatták az utcán egymással, hogy hol mit és mennyit kaptak. A sóherebb házakat elkerülték, hozzánk azonban évről évre egyre többen jöttek... Én már nagyon untam őket, mert ezek állandóan csapatostul jöttek, kirángattak a lépcső tetejére, spricceltek szódavízzel, szappanos rázókeverékkel, kúthoz vittek, vödörrel zúdították rám a vizet. És ami utána jött, az sem volt leányálom!

Amikor megszabadultam, elengedtek átöltözni, addig ők falatoztak. Mikor ismét száraz ruha volt rajtam, jött az igazi haddelhadd. Mindenki előkapta csecsebecsés üvegét, amikben a kor néhány márkáját rejtették, és már lódították is felém. Ha nem voltam elég gyors, hogy becsukjam a szemem, már visíthattam is, ahogy csípett. Ha tiltakozni próbáltam, a számba is jutott. Jobbnak, bölcsebbnek látszott eltűrni a megtiszteltetést. Micsoda iszonyat illatok hullottak felém, rám, hajamra, ruhámra és ahol értek. Opera kölni, Krasznaja Moszkva, Ibolya kölni és Rózsavíz, mindegyiktől émelygett a gyomrom...

Egyenként is pocsék, erőteljes, orrfacsaró illatok voltak, de ezek elegyétől kifejezetten bűzlött a lányok feje, úgyhogy amennyire lehet, karjaimmal próbáltam takarni arcomat és hajamat. Ennek az lett a következménye, hogy a sok gagyi kölni a vadonatúj szép, elegáns, jó minőségű pulcsikáimra szóródott, amiken pocsék, elsárgult, vagy éppen kivilágosodott, eltávolíthatatlan foltok éktelenkedtek a ráhullott cseppek helyén. Amikor kiosztottam a szakajtóból a színes tojásokat, Papus odaadta a nagy címletnek számító pénzeket, még ki sem mentek a kapun, már jött is a következő csapat.

Egy idő után látta Apám, hogy legszívesebben világgá mennék ezen a napon, hát inkább kiokosított. Amikor a legények újabb hada előadta, hogy ők milyen messziről jöttek, milyen finom falatokat ettek a másik háznál és hogy megszomjaztak, kérnének pár liter vizet, mert porzik a veséjük... Én szó nélkül adtam nekik a nagy kancsót, elvégre már tudtam, hogy ebből nem sok jut majd nekem az új tudományom jóvoltából.

Tudni kell, hogy a legények az edényeiket megtöltve vízzel a kezükben felszólítják a leányt, hogy milyen piszkos a keze, ugyan már mossa meg, mielőtt bemennénk a házba... A leány tartja a két markát, a fiúk vizet csurgatnak bele. A leánynak úgy kell tennie, mintha erőteljesen mosná. A fiú azt mondja: *„Feltámadt Krisztus!”* – és önt, a leány válaszol: *„Valóban feltámadt!”* Ezt kétszer-háromszor, esetleg tízszer is megismétli, de amikor már a leány számára monotóniába ér a párbeszéd, egy óvatlan pillanatban a fiú rázúdítja az egész vizet. Ez az általános forgatókönyv, de én ezt jelentősen megrövidítettem Apám tanácsára. Amikor a legény öntött először, dörzsöltem a kezem, átcsurgott a teljes vízmennyiség. A második *„Feltámadt Krisztus”* után adagolt vízből már csak módjával csurgattam, és ügyesen markomba rejtettem a fele vízmennyiséget.

Amikor a harmadik adag csurgott a tenyerembe, nem voltam rest. A megspórolt vízhez az újólag csurgatottal már elegendő volt ahhoz, hogy a mit sem sejtő legényt alaposan szembecsapjam, és már iszkiri, le a lépcsőn, át az addigra kinyitott kiskapun, amit Apám a jelre szélesre tárt, majd áthaladtamkor ismét becsukott, én már a hátsó udvarból adtam meg a választ, vagyis inkább kérdeztem nevetve: *„Valóban Feltámadt?”* Igazán nagy kár, hogy akkoriban még nem voltak videokamerák, mert tüneményes, rögzítésre alkalmas tátott szájak kerülhettek volna a felvételekre.

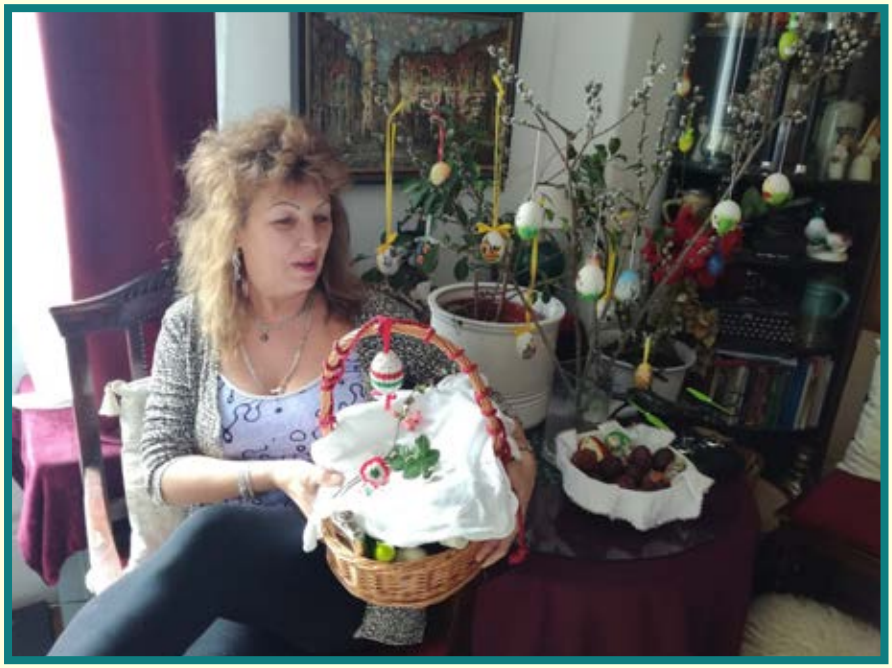

No de a Húsvét eme rítusait bizonyára mindenki ismeri, de azt kevesen, hogy régen a torma, főleg vidéken, kifejezetten Húsvéti kiegészítőként volt ismeretes. Nem úgy nálunk, mert nemcsak Édes-

apám, de a család többi tagjai is nagyon szerettük. A kertünkben több helyen lengedező tormaszigetek voltak, mert mi nemcsak a gyökereit, de a leveleket is gyakorta felhasználtuk. Van egy ősi tormalevélből készült főzelék, aminek *PADLUTKA* a neve. Spenóthoz, sóskához hasonlóan készül.

De a levelek felhasználhatók az ínyencek káposztájaként is. Olyan, mint a töltött káposzta, csak éppen kívül és belül egy-egy adalék megváltozik. A külső változás az, hogy a káposztalevél helyett tormalevélbe csavarják a tölteléket, a belső pedig abban nyilvánul meg, hogy rizs helyett közepes méretű kukoricaőrleményt használnak. Igazán nagyon finom eleség; minden ugyanúgy készül, mint a töltött káposzta, csak ez a két adalék változik. Aki elég kíváncsi eme gasztronómiai érdekesség iránt és lehetősége van, jó szívvel ajánlom, próbálja ki, bizonyosan megszereti. Nekem személy szerint első számú kedvencem mindkettő.

Húsvéti hagyma

A torma gyökere pedig nálunk nemcsak Húsvétkor került kiásásra, hanem adott esetben hetente kétszer-háromszor is kaptunk utasítást: *„Menjetek, hozzatok a kertből két vagy három tormát, reszeljétek le, mindjárt vacsorázunk.”* Ilyenkor a feladat első részét még csak-csak teljesítettük. A nyírségi homokon elég volt egy fél ásónyommal rásegíteni, máris kiugrott a torma, olyan erős volt...

De amikor a hámozásra, reszelésre került a sor, nyomban prüszköltünk, sírtunk és leginkább megpróbáltuk átruházni a feladatot. Apám megunta a folytonos vitát, hogy mikor ki reszeli le a családi kedvencet, mert Ő leg-

szívesebben minden másnap vitt volna a munkahelyére, a kieső napokon pedig idehaza akart fogyasztani belőle. Vagyis mindennap! Nagy állatállományunk volt; hol a családnak, hol kimérésre vágtunk, saját füstölővel rendelkeztünk. A füstölt sonkák és kolbászok nemcsak ünnepen sorakoztak asztalunkon, saját előállításból ez volt a mindennapi étek, ami jól eltartható.

Egy ilyen, *„ma ki reszeli a tormát”* alkalommal Apám végérvényesen véget akart vetni ennek a vitának, kiment az aktuális kedvenc motorjához, a felemelhető ülésből kiemelte a színes műanyaglencsés motorosszemüvegét, amire addig rá se nézhettünk, úgy féltette a karcolástól. Meglengette előttünk, kijelentette, hogy aki hajlandó lereszelni a tormát, az tíz percig viselheti, mert ebben aztán nem csípi majd a szemünket a friss reszelék.

Volt tolongás, naná, hogy mindenki reszelni akart, szemüveg meg csak egy volt. Egymás után sorszámot húzva, ész nélkül szedtük ki a kertből a tormát, és reszeltük, ha kellett, ha nem, csak hogy a szemüveget viselhessük. Mire észbe kaptak körülöttünk, tekintélyes mennyiség halmozódott fel. Apám boldogan tette üvegbe és rakta be a tarisznyájába, mondván, hogy ebből még a munkatársainak is jut bőven. Már rég az üvegben volt a tormahegy, de a konyha légköre még mindig telített volt, csak pislogtunk, könnyeztünk. Előállt az az eset, hogy egyen szemüveg, a többi meg könnyezik... Ekkor nyílt az ajtó, megjött Marcsa Nénénk, alig hogy belépett, Ő is törölgetni kezdte a szemeit, és rákezdett szokásos észrevételeinek, rendreutasításainak kinyilvánítására: *„Meg vagytok ti bolondulva, tán azt hiszitek, hogy Húsvét van? Mi ez a nagy tormaszag?”*

...meg voltak győződve, hogy tormát enni csak és kizárólag húsvétkor szabad...

Mi valamennyien fetrengtünk a nevetéstől, mert a maradi Marcsuka is azok közé tartozott, akik meg voltak győződve, hogy tormát enni csak és kizárólag Húsvétkor szabad... Ilyen történetek és más egyéb Apámtól származó számtalan frappáns és jól működő ötletek után egyáltalán nem meglepő a következő történet:

Gyakorlott háziasszonyként sok praktikát hoztam magammal, adtam át gyermekemnek, környezetemnek. Illés fiam hatosikos-hetedikes korában elég sok szakkörre jelentkezett, ezért délutánonként később ért haza, mint a házunkban lakó osztálytársa. Én a családi hagyományok szerint éppen a nyitott konyhaablak közelében végeztem rutinfeladatom, amikor láttam elsietni gyermekem osztálytársát, aki vitte le a szemetet éppen. Gondoltam, ha Ő már itthon van, hamarosan jön Illés is, tényked tem tovább.

Kiderült, hogy a fiúk a lépcsőházban találkoztak, köszöntek egymásnak, és továbbmentek, ki-ki a maga által választott irányba. Egyszer csak a lépcső aljáról az osztálytárs utána kiáltott fiamnak: *„Te Illés, az anyukád mit csinál a konyhában búvárszemüvegben?”* Mire Illés gondolkodás nélkül, csípőből visszatüzelt a várakozással teli legény felé a lépcső tetejéről: *„Hát mit, hát mit, HÁT ÚSZIK!!!”*

Hazaérve Illés a hasát fogva mesélte el a történetet, és hozzátette: „Anyu, ha láttad volna az osztálytársam arcát, aki tátott szájjal nemcsak megjátszotta az értetlent, de fejét vakarva biztos jelét adta, hogy nem érti az egészet.” Illés kajánul tudtomra adta: *„Tudod, Anyu, én rögtön tudtam, hogy tormát reszelsz...”*

Régi szép idők, amikor minálunk MINDENNAP HÚSVÉT VOLT, még ha csak szimbolikus értelemben, ha másért nem is, csak a mindennapi torma miatt...

Húsvéti reggeli

Szabó Henrietta

Tessék harapni!

Szabó Veronika

Az alábbi novellámban az 1936. évből mutatom be apai nagyszüleim, Cziránku Márta és Szabó András családjának húsvétját igaz történet alapján. (Édesapám mesélte el nekem.)

Azt követően leírom, hogy miként ünnepeltünk, milyen szokások éltek gyermek-és ifjúkoromban. Írásomat az utóbbi évek húsvéti tapasztalataival fejezem be.

Örömtáncot lejtve érkezett meg a sorára váró tavasz. Már a lustább hófoltok is világgá mentek, semmi sem mutatta a tél nyomát. Eltette magát jövőre a szerényen fejet hajtó fehér hóvirág, hogy átadja helyét az álmukból magukhoz térő fák dús rügyeinek és a sokféle színes virágnak. Az itthon telelő madarak víg nótákra keltek, s hosszú, kimerítő útjuk után végre hazatértek a költöző szárnyasok is. Családalapításon törték fejüket a közeli erdő lakói, jókedvet árasztott a kikeleti szél.

A párutcás falucska hideg, szürke hétköznapokat élt polgárai felszabadultan vették tudomásul, hogy nem kell sokat fagyoskodniuk a tüzelő hiánya miatt a gyerekzsivajtól hangos parányi házban. Elég lesz már egy kis száraz gally meg a földből kicibált kukorica- vagy napraforgótő a spóron való főzéshez. Levethetik kopott télikabátjukat, amit az ezután hordásra szánt ujjas és szvetter helyett a fejük alá tehetnek párnaként. Cipőjükből kikerülhet a sokszor átnedvesedett szalma és kapca, s rövidesen mezítláb járhatnak gyerekek, felnőttek a szekérkerék-nyomos, poros, akáccal szegélyezett utakon.

Izgatottan készültek a jeles ünnepre. Szigorúan betartották a hamvazószerdától húsvét vasárnapjáig tartó, meghatározott szabályokra kötelező nagyböjtöt: nem ettek húst, nem tartottak lakodalmat, nem nevetgéltek, csúnya szót véletlenül sem ejtettek ki a szájukon. Mérhetetlenül fontos volt számukra lelkük megtisztulása a bűneiket bevalló gyónás, majd a tisztelendő atya vétkeik alóli feloldozása, a szentáldoztatás által.

...nem nevetgéltek, csúnya szót véletlenül sem ejtettek ki a szájukon.

Az asszonyok sárból, szalmatörekből s – lehetőség szerint – elpottyantott tehénürülékből kevert masszával mázolták, frissítették fel házaik földjét, melyre száradás után, seprés előtt félkör alakú mintákat locsoltak egy bögrényi vízzel. Kikormozták a tűzhely füstelvezető csövét és a kéményt, vasporral megtisztították a vályogspór vasból készült felületét. Fehérre meszelték a házat, kívül a tornácot, s ragyogóra pucolták a kicsiny ablakokat. A férfiak a télen fűtés céljából foghíjassá tett kerítésekbe serényen pótolták a napraforgókórót. Rendet tettek az udvaron, az ólban és az istállóban.

...ragyogóra pucolták a kicsiny ablakokat.

András gyalog járt be naponta Királytelekről a nyíregyházi Városi Kertészetbe, ahol megkereste családja számára a kevéske betevőre valót. Hangyaszorgalommal ültette a fákat, virágokkal szépítgette a település parkjait. Barátságos ember lévén munka közben el-elbeszélgetett munkatársaival, köztük a főnökével, Denk úrral is.

Az utóbbi esztendőkben egy-egy vágásra való disznót nevelt, melynek húsát nagy becsben tartotta a család. Hétköznap nem igazán ehettek belőle, azt a kis padláson tartott, hosszú időre szánt füstölt élelmet hamar el lehetett volna fogyasztani, ha nem vigyáznak rá.

A háziasszony óriási gonddal és féltéssel csomagolta be nemrég egy kiürült cukros szütyőbe a kolbászt, majd többszörösen áttekerte rongyokkal, átkötötte madzaggal, s úgy akasztotta fel a padláson lévő tartórúdra, hogy az ünnepre szánt csemegéhez a gyerekek véletlenül se férjenek hozzá, nehogy megdézsmálja valamelyikük.

– Ez húsvétra kell! Ne egyetek belőle, mert akkor nem fogok tudni nektek mit adni! – magyarázta sóvárgó tekintetű apróságainak.

Minden héten sütött kenyeret a pitvarban elhelyezkedő boglyas kemencében. Mielőtt megszegték volna a friss, puhára sütött, jó illatot árasztó ennivalót, hátoldalára késsel keresztet vetettek. Egyetlen étkezés sem múlhatott el ima és Isten áldásának kérése nélkül.

A családfő igyekezett kimaradni ezekből, hitt a Mindenhatóban, de nem szeretett fohászkodni.

– Legalább egy imádságot mondjál el, András! – noszogatta az asszony.

A férfi csendben, ökölbe szorított kézzel háromszor megérintette mellkasát a szíve fölött, mintha csak a misén látott *„én vétkem, én vétkem, én igen nagy vétkem”* bűnbánati imát mondaná.

– Na, jól van már, adjad! – sürgette aztán kényszerű kötelességét letudva feleségét.

Márta megvető pillantást vetett rá, fejét csóválta, nem tudott hites urával mit kezdeni.

A húsvét előtti napon tisztességgel beáztatta a sonkát, hogy a só és a füst ízét ne lehessen nagyon érezni, ha megfő a belőle készített leves, amibe kevéske zöldség is került. A kolbászt külön főzte meg, majd egy biztos helyre téve alaposan betakarta. Cifra pászkát és puha, foszlós kalácsot készített. Lányával együtt hagymahéj főzetébe mártva színezte a hímes tojást a locsolkodók számára.

A nagyhét napjain minden Istentiszteletre ellátogatott. Különösen fontosnak tartotta a pénteket, amikor az Atya felolvasta a Megváltó szenvedésével kapcsolatos írásokat, a passiót, leleplezte a gyászlepellel bevont keresztet, majd stációjárás során felidézte Jézus szenvedésének állomásait.

...már kora reggel előkészítette a kis kosárkába rakott ételeket és egy butellányi bort.

A vasárnap felcsendülő, faluszerte hallható harangszó a feltámadás megünneplésére szólította a jámbor hívőket. Márta asszony már kora reggel előkészítette a kis kosárkába rakott ételeket és egy butellányi bort.

Kendőjét csinosan előre kötötte, megigazította magán és csemetéin az egyetlen ünneplőruhát, emberén is végignézett, s útnak indult családjával. A templom teljesen megtelt. Az asszonyok és a gyermekek a padsorokban, a férfiak a kóruson foglaltak helyet, a nagyobb lányok a padok szélénél, az egyházi lobogók mellett álltak. Mielőtt beléptek, mindannyian belemártották kezüket a szenteltvízbe, majd az oltárral szembeállva keresztet vetettek. Az ünnepi szertartás alatt szebbnél szebb énekek hangzottak el. Meghatottan, mély átéléssel énekelték: *„A keresztfához megyek, mert máshol nem lelhetek nyugodalmat lelkemnek.”*

Meghatottan, mély átéléssel énekelték...

A mise végét követően a résztvevők az udvaron egymás mellett vártak türelemmel a maguk elé rakott kosarakkal ételeik, italaik szentelésére. Megindító látványt nyújtottak.

Nyugodt, megtisztult lélekkel tértek haza. Az anya megterítette az asztalt. Tálra helyezte a megáldott, kisebb darabokra szeletelt kolbászt, sonkát, kalácsot. Megpucolt, s karikákra vágott két főtt tojást, s kitette kosarából a bort is. A szokásos imádkozás után kezdődhetett az evés. Márta mindenkinek a kezébe adta a neki járó falatokat, s felhívta figyelmüket, hogy a többihez ne nyúljanak, mert azokat későbbre és másnapra kell meghagyniuk, na meg hátha eljön valamelyik rokon vagy locsolkodó, aki enne, bár ők általában nem szoktak fogyasztani semmit.

András bizonyára imponálni akart azzal, hogy néhány nappal az ünnep előtt neje tudta nélkül meghívta magukhoz főnökét. Rövid időre letették a kapát és a gereblyét, s pihenésük közben a húsvétról váltottak néhány szót.

– Jöjjön el hozzánk! Egy kis étel és bor mellett legalább elbeszélgetünk.

– Szívesen elmegyek. Csak jó idő lenne, ne fújna a szél meg ne esne az eső!

– Úgy bizony! Ránk férne a jó idő. Akkor várom! – hangzott el a kettőjük közötti párbeszéd.

A városban élő Denk úr nagyokat nyelve képzelte maga elé a jókora zsíros falusi falatokat, s örömmel fogadta el a meghívást. A családfő csak az ünnep második napján, a locsolkodásból fiaival hazatérve közölte feleségével, hogy délután vendégük lesz. Másnál nem ettek, csupán a hímeseket fogadták el a megöntözött leánykáktól. Éhesek voltak. Vágyakozva néztek az asztal irányába.

– Jaj, minek hívtad ide? Most mit csináljak? Nem tudom odaadni nektek ezt a kis ételt, mert akkor mivel kínálom meg a főnököd? – sopánkodott Márta.

Feszengve járkált fel-alá. Kezeit tördelve reménykedve nézegette a faliórát.

– Már 3 óra van. Hátha nem jön!

Lassúnak érezte az idő múlását. A gyerekek szeme egyre gyakrabban akadt meg az ennivalót mutató tálon.

Denk úr eközben a városban biciklire pattant, s a napsütötte időben, a madarak csicsergését háta mögött hagyva vidáman tekert a falu felé. Magában elhatározta, hogy most alaposan belakmározik.

– Alig várom, hogy odaérjek! Az a jó kis kolbász, sonka, sütemény, rántott hús! Lehet, hogy még töltött hús is lesz! Talán még otthonra is kapok belőle! – elmélkedett.

– Na, már 4 óra! Már biztos nem fog jönni! – örvendezett Márta. Most már szétosztom ezt a kis ételt, hál' Istennek végre nyugodtan ehetünk!

A család tagjai mohón küldték le kiéhezett gyomrukba az edény tartalmát.

Fél szelet kalácson kívül semmi nem maradt a tálon. Éppen csak leért a torkukon az utolsó falat, mikor kerékpárját a kerítéshez támasztva megérkezett Denk úr. Kalapját leemelve lépett be a házba.

– Feltámadt Krisztus!

– Valóban feltámadt! – hangzottak el a húsvéthoz illő köszönések.

– Üljön le nálunk! – mutatott a székre meglepetten Márta.

Ő maga kis ideig állva maradt. Zavartan nézett az asztalra, forgolódott, verejtékezett, elpirult. Ura lehajtott fejjel ült a karos lócán. Nem tudott szólni. Végül a csendet az asszony törte meg:

– Tessék harapni! – kínálta Denk urat a csöppnyi maradékra mutatva, s iszonyúan restellte, hogy azon a kalácsdarabkán kívül nincs a tálon semmi.

– Köszönöm, nem vagyok éhes! – válaszolta illedelmesen, de csalódottan a vendég. Gondolta: *„Na, ebbe a harapnivalóba biztos nem fog beletörni a fogam!”*

Ültek ott egy ideig, nehézkesen ment a beszélgetés. Látszott, érződött, hogy mindannyian ugyanarra gondolnak, csak másképp. A család szomorú szemében a nincstelenség szégyene, Denk úrában a sajnálat tükröződött. A vendég maradt még egy keveset. Nem akart rögtön elindulni, nehogy azt feltételezzék róla, hogy azért megy el olyan hamar, mert nem kapott enni. Végül útnak eredt.

Márta szótlanul üldögélt, a gyerekek társalogtak.

András egész este a meggondolatlanságán bánkódott. Lefekvés előtt párjának ösztökélése nélkül, két kezét összekulcsolva, tekintetét az ég felé emelve magától mondott el egy Jézushoz szóló imát.

***

Gyermekkoromban mindig izgatottan készültünk a húsvétra. Édesanyám már csütörtökön elkezdte a 3-4 féle sütemény és a pászka elkészítését. A decemberi disznóölésből származó füstölt sonkát és kolbászt megfőzte. Voltak tyúkjaink, így tojást nem kellett máshonnan beszereznünk. Színezés nélkül asztalra valónak, tojásfestékkel vagy hagymahéjjal színezve pedig hímes tojásnak főztük meg azokat. Apánknak és a felnőtt férfiakból álló locsolóknak mindig ott áll az asztalon a saját borunk. Nagycsütörtökön gyónni mentünk. Nagypénteken böjtöltünk. Húsvétkor áldoztunk.

...már csütörtökön elkezdte a 3-4 féle sütemény és a pászka elkészítését.

Az előkészületekhez tartozott a nagytakarítás, udvarseprés, gereblyézés.

Vasárnap mindig húslevest ettünk, nem volt ez másként húsvétkor sem. A mama sütött rántott húst, volt főtt hús, rizs vagy főtt krumpli körettel, és elmaradhatatlan volt a töltött káposzta. Egyik tányérra kirakta a sonkát, kolbászt, felkarikázott tojást és tölteléket, a másikra a süteményeket. Egymásra pakolva rakta fel, úgy mondta, hogy *„kiteszek egy tetős tányérral”*. Ha fogyott a tányérokról, akkor volt mivel pótolni.

Reggel a szép ünneplőruhánkba öltözve vittük a nyírteleki Szent József templomba a szentelni valót egy fehér kendővel leterített kosárban. Egymás mellett álltunk a templom udvarán. Akik szentelni vittek, azok csak másnap mentek be a misére, a többi családtag húsvét első napján.

Nekünk, gyereknek a második nap volt igazán érdekes. Mindig nagyon vártuk a locsolókat. Én magam is festettem tojást, eleinte festékbe téve, később különböző ábrákat, virágokat, fákat, nyuszikat rajzoltam, majd ki is festettem azokat. Ezek a tojások mindig nagy tetszést arattak. Anya néhány tojás két végét kilyukasztotta, majd a héjból kifújta a tojást, amit sütéshez használt fel. Mi harmonikaszerűen papírt hajtogattunk, majd azt óvatosan belefűztük a tojáshéjba, vagyis a *kukóba*.

Nyolcan voltunk testvérek: öt lány és három fiú. A fiúk és apánk szép locsolóverseket tanultak be. A locsolkódást velünk kezdték, majd rokonokhoz, szomszédokhoz, barátokhoz látogattak el. A locsolók általában kölnit használtak, verset mondtak, de volt olyan felnőtt rokonunk, aki kivonszolt bennünket az udvarra, s a kerekes kútból felhúzott vízből merített egy nagy pohárral, azt öntötte ránk. Nem szerettük, de nem is haragudtunk. A kapu és a lakás ajtaja minden háznál nyitva állt, senki sem csukta olyankor.

A kapu és a lakás ajtaja minden háznál nyitva állt...

Némelyik fiú megelégelte a sok tojást, a „többletet" a póznafákhoz csapva dobták el.

Gyakori volt a rokonlátogatás, főleg délután, mindkét napon. Olyankor szépen elbeszélgettek a felnőttek, mi meg hallgattuk őket.

Később a főtt tojást a csokifigurák váltották fel, illetve elkezdődött a pénzadás, ami mai napig szokásban van – persze, ha van kinek adni.

Felnőttkoromban, mikor már önállósodtam, még elég sokan meglocsoltak, de aztán ahogy teltek az évek, egyre kevesebben jöttek el. Legtöbben kirándulni mennek, már nem tartják a hagyományokat. Húsvétra az olyankor szokásos ételeket szoktam főzni, a süteményt vásárolom.

A templombajárás a családunkban elmaradt, a húsvét általában szűk családi körben vagy kirándulással telik el. A testvéreimet meglátogatják a gyerekeik, unokáik (akiknek már van). Én tavaly még édesapámmal töltöttem az ünnepet, de ő az idei húsvétot sajnos már nem élte meg. Édesanyám 14 éve, éppen húsvétkor halt meg. Nekem sajnos nincs gyermekem, de azért nem voltam teljesen egyedül. Hárman is meglocsoltak, egyikük egy négyéves, rokon kisfiú volt. :)

Ételszentelés

Héjja Árpád

Ételszentelés

Már jön a pap bácsi

Biztonságban

Húsvéti határkerülés Nyárádremetén

Fodor Flóra

A húsvéti határkerülés szokásvilága a magyar népesség körében az egész Kárpát-medencében fellelhető mind a mai időkig, de továbbgondolván a témát, a Közép-Európai népeknél is megfigyelhetünk hasonló megnyilvánulásokat. Kisebb pátriánkban, az erdélyi Nyárádmentén több évszázados múltra tekint vissza e szokásrend eredete.

Míg a Nyárádmente középső falvaiban a húsvéti határkerülésnek inkább a profán, a határmegőrző, a legényeket megvesszőző rítusa ismert, addig a Szentföldnek is nevezett Nyárádremetén ennek szokásnak a szakrális, a processziós jellege figyelhető meg. Magyarázata abban rejlik, hogy a Felső-Nyárádmente falvai színtiszta római katolikus települések. Érdemes megemlítenem a nyárádremeteiek kitartó hűségességét e szokásrend megtartásában. A kommunizmus éveiben, bár kisebb létszámban ugyan, de minden évben összegyűltek a katolikus hívek az ősi hagyomány gyakorlására.

Manapság igazi népünnepély a húsvéti határkerülés, 400-500 résztvevő is megjelenik ezen az eseményen. Az elszármazott remeteiek is igyekeznek hazatérni erre a jeles, vallásos és egyben családi ünneplésre. Őseink a falu határát a négyes vetésforgó szerint négy részre osztották, és minden esztendőben egy határrész bejárására kerítettek sort azzal a szent céllal, hogy bő termésért és természeti csapásoktól mentes időjárásért imádkozzanak Jézus feltámadásának ünnepén.

A falu népe húsvét hajnalán a templom előtt gyülekezik, amint meghallja a csengettyűs hívó hang-

ját, aki ritmikusan a négy égtáj fele irányítja a csengő mozgását. A határkerülők zászlókkal és a feszülettel menetbe szerveződve indulnak útnak. A menet élen a plébános, a kántor, a zászlóvivők, a feszületet hordozók és a csengettyűs állnak. Utánuk a férfiak, legények sorakoznak, majd a nők, elöl az idősebbek, utánuk a fiatalok és a gyermekek mennek. Említésre méltó, hogy egészen az 1990-es évekig a plébános nem vett részt a hajnali határkerülésen, azonban mostanában egyre inkább fontosnak tartják, hogy mint egyházi elöljárók, ők is együtt imádkozzanak a hívekkel.

A határkerülésen elhangzó imádságok és katolikus népénekek rendjére egy-egy köztiszteletnek örvendő előimádkozó, idősebb férfi és nő vigyáz. A szolgálatot végző kántor azt az éneket kezdi el elsőnek, amely az egykori határkerülőktől maradt fenn és apáról fiúra szállt tovább. Úgy tudják, hogy ez az introitus ének nincs meg egyetlen katolikus népénekes könyvben sem:

„Midőn felébredek,
E szókra gerjedek:
Dicsértessék Jézus Krisztus.”

Az első utcai keresztig éneklik ezt a többszakaszos szent éneket, a továbbiakban pedig a *Szent Magdolna elmene ama reggel sírva, Feltámadt Krisztus e napon, Örvendetes napunk támadt, Apostolok királynéja, Mennynek királyné asszonya* kezdetű énekek kerültek sorra, miközben minden útba eső keresztnél imádkoznak is. A határhoz közeledvén egy előimádkozó férfi a következőképpen fohászkodik:

„Adjunk hálát a mindenható felséges teremtő Istenünknek, hogy megadta érnünk a mai dicsőséges szent napot, a mi megváltó Jézusunk feltámadása napját, hogy irgalmas szemeit rajtunk tartván megőrzött, oltalmazott sokféle szomorú változásokban. Mégis kérjük alázatosan ő szent felségét, hogy továbbra is kegyes atyai szemeivel reánk vigyázzon, őrizzen, oltalmazzon mindennemű szomorú változásoktól, reánk jöhető testi, lelki romlásoktól és károktól. Minthogy sok rendbeli szükség alá vagyunk vettetve, könyörgünk azért, hogy mezeinkben levő és leendő veteményeinket, melyek látogatására a mai szent napon szép isteni dicséretekkel kijöttünk, Isten őfelsége jégesőtől, ragyától, szélvészektől, záportól, mindennemű égi háborútól megőrizze és megtartsa, bő terméssel megáldván kezünkbe adja Isten dicsőségére, romlandó testünk táplálására, szűkölködő atyánkfiai fölsegítésére.”

Bár régebben búzaföldek mellett haladt el a határkerülők serege, ma már jobbára legelő az egész határ. Alkalmas helyre érkezvén pihenőt tart az ünneplő közösség. A reggeli imádság után a férfiak és legények tüzet gyújtanak a szalonnasütéshez és a melegedéshez. Előkerülnek a tarisznyákból a húsvéti étkek, a bátrabb férfinép pedig pohárköszöntőt is mond a feltámadásra. Az étkek közül nem hiányzik a sonka és a hagymahéjjal festett húsvéti tojás, valamint sokaknál az ünnepi kalács sem.

Míg a pihenő tart, a fiatalok fűzfa- és mogyoróágakat vágnak, tavaszi tőzikét, mezei virágokat szednek. A csokrokat a hosszú ágak végére kötözik cérnával, így indul hazafelé a hívek menete. A feldíszített ágakat a templomba viszik, megszentelte-

tik, majd otthon a tornácra vagy az istállóra szegezik azzal a szándékkal, hogy a háztájat megóvja az Úr mindenféle rossztól, ártó szellemektől. A falu tényleges határában a menet esetenként összetalálkozik a köszvényesi vagy a vármezei határkerülőkkel is. Ilyenkor meghajtják egymás előtt a zászlókat, kezet fognak, üdvözlik egymást. Hazafelé, a templomhoz közeledve a *Nagyasszonyunk, hazánk reménye* kezdetű ismert népéneket énekelik a hívek. A határkerülő menetet a templom előtt az otthon maradottak fogadják ünneplőben. A plébános köszönetet mond híveinek, hogy évről-évre megtartják az ősi hagyományt, majd közösen megkerülik a templomot, eléneklik a székely himnuszt, és következik az ünnepi mise.

Mint a faluközösségben szolgálatot végző pedagógus, többször is részt vettem családommal a határkerülés szokásrendjében, és valahányszor felemelő, szakrális élményben volt részem. Mindannyiszor tanúja lehettem a természet megújhodásának, a rügyfakadásnak, a minket körülvevő élővilág megmozdulásának és kibomlásának a feltámadt Krisztusban.

Hölgy • Húsvét • Sok tojás

Seres Zsuzsanna

Hölgy

Elindultam kora reggel,
kölnivel a kezemben,
találkoztam az életem
leggyönyörűbb hölgyével.

Elszavaltam hát néki
kedves locsolóversem,
fogadja el szeretettel
gyöngyvirágos kölnimet!

Elfogadta a kölnimet,
megköszönte versemet,
csókot adott jutalmamul,
nem felejtem el sosem.

Húsvét

Szép galambom, szép virágszál,
Csodálatos gyöngyvirág,
Megengeded locsolásom?
Finom illatod lesz ám!

Piros tojást kérek érte,
Pirosat és hímeset,
Ha dalolni támad kedvem,
Éneklek én kedveset.

Sok tojás

Kora reggel felébredtem,
sok-sok szép lány volt a réten,
nem tudták, hogy hová megyek,
daloltam hát nekik egyet.

Én szívesen meglocsollak,
szép rózsám, szép virágszál,
forró csókot kérek érte,
sonkát, tormát, sok tojást.

Húsvét régen és ma

Bóka Dominika

Ajak város, ahonnan származom, egy vallásos kistelepülés, így az én családom életében is központi szerepet tölt be a hit. Nálunk a húsvét nemcsak a locsolkodásról és a finom ételekről szól, hanem elsősorban Jézus Krisztus feltámadását ünnepeljük.

Nagyszerdán a településen hagyomány a városi keresztút, ahol az egyes stációkat a felállított keresztek jelképezik. E napon mi is részt veszünk az ajaki hívekkel együtt ezen az eseményen, ahol együtt járjuk végig Jézus keresztútját, és imádkozunk.

Szent sír (Nagypéntek)

A szent három nap nagycsütörtökkel kezdődik, amikor az utolsó vacsora emléknapját ünnepeljük. A húsvéti nagytakarítást úgy végezzük, hogy el tudjunk menni a nagycsütörtöki szentmisére.

Nagypénteken Krisztus keresztre feszítésére emlékezünk. Ez az év legcsendesebb napja, és a hagyományokhoz hűen ezen a napon nem végzünk semmiféle házimunkát, valamint böjtölünk és nem eszünk húsételeket. Délután pedig részt veszünk a nagypénteki szertartáson.

Hagyományos húsvéti ételek

Nagyszombaton Jézus feltámadását ünnepeljük. Ezen a napon az édesanyámmal elkészítjük a hagyományos húsvéti ételeket: a sárgatúrót, sonkát és a kolbászt, majd együtt elmegyünk az esti szentmisére. Az elkészített ételek mellett még tradicionális húsvéti eledel a pászka és a tojás is, amit szenteltetni viszünk húsvét vasárnap a templomba. Ezen a településen olyannyira komolyan veszik ezt a hagyományt, hogy tavaly a vírus miatt egy platós autóval járt körbe a pap a városon. Mindenki kirakta a kapuba az összekészített ételeket egy kosárba, amit megszenteltek.

Húsvéthétfőn a legtöbben ilyenkor elmennek kirándulni, de a keresztény szokásokhoz hasonlóan a népi tradíciókat is tartjuk, ezért húsvét másnapja mindig a locsolkodásról szól. Édesapám és a bátyám előszeretettel kelt fel minket egy szép locsolóverssel, valamint egy pohár víz segítségével akadályozzák meg azt, hogy „elhervadjunk”. A nap további részében sem maradunk szárazon, ugyanis a rokonok, barátok és az ismerőseink is meglátogatnak minket illatosabbnál illatosabb kölnikkel. A locsolásért cserébe pedig egy-egy hímes tojást adunk a fiúknak.

Pászkaszentelés 2020, Ajak

A családunk mai napig tartja, őrzi és tiszteli a húsvéti hagyományokat, és ugyanúgy ünnepeljük, ahogyan azt a szüleink is tették az ő szüleikkel, nagyszüleikkel.

Húsvét

Sári Edina

(egymondatos retró mese)

Az lenne jó, ha ma egy negyven évvel ezelőtti

húsvéthétfő hajnalán ébrednék, amikor is óvatosan kimásznék az ágyból, lábujjhegyen az ajtóhoz settenkednék, örömmel nyugtáznám, hogy az öcsém még alszik és apu megnyugtató horkolása is hallatszik, tehát anyu egyedül tesz-vesz a konyhában, ezért kimennék, persze, felvenném a papucsot, különben rögtön a már *„kora hajnalban mezítláb rohangálsz a lakásban”* - kezdetű, és általában valami súlyos, például *„nem jöhetsz el a Várba”* - típusú fenyegetéssel zárulna a mondat, pedig ma mindennél és mindenkinél jobban szeretnék elmenni a nagymamáékhoz, egyrészt, mert szeretem őket, és mert nagymama sok, finom sütit süt ünnepekkor, másrészt, mert ott van a Terike néni meg a Martin bácsi, akinek meg lehet húzogatni a hózentrágerjét, és senki mást nem ismerek, akinek olyan van, és akik külföldön laknak, ők speciel a burzsoá Bécsben, bár nekem fogalmam sincs, mi az a burzsoá és külföld, de az jó lehet, mert mindig nagyon lágyan omló, lila, tehenes csokikat meg aranytallérokat hoz, és magyar pénzt is szokott adni, amire keresztapám bosszúsan mondja is, hogy Terikéék mindig nagy címletűt hoznak, pedig tudják, hogy hónap végén nem jó beváltani, lehetne több eszük, de én még csak nyolcéves vagyok, nekem nincs több eszem, a pénznek irtóra örülök, mert lehet, hogy abból lesz a fehér pántos szandálom, amilyen a Tóthnak is van, aki a legszebb lány az osztályban, és akkor mutogathatnám én is a Tőkés Gyuszinak, hogy nekem is van olyan, hátha belém is esne, nem csak a Tóthba, és akkor meghívna a szülinapjára, anyuék is büszkék lennének rám, mondogatnák, hogy *„lám, a mi lányunkat is meghívták a Tőke elvtársék a Rákóczi úti lakásukba”*, de még egyáltalán nem arrafelé járok, még csak ott tartok, hogy belebújnék a papucsba, és leheletnyi parketta nyikorgatással és ajtócsikorgással kimennék a szobából, be a konyhába, ahol ott állna anyu az asztalnál, éppen répát pucolna, mondaná, *„épp jókor jössz, segíthetnél kicsit, nem fő ez a tyúk, öreg volt, jól rám sózták a Széna téri piacon”*, és én a födőt megbillentve belefújnék a nagy fazékba, hogy gyorsabban főjön, mert minél előbb elkészül, annál előbb indulhatunk a Várba, de anyu mondaná, hogy ne gyerekeskedjek, inkább pucoljam a répát, amit utálok, mert olyan göcsörtös,

mindig megcsúszik rajta a kés, de közben kérdezgetném, hogy mikor jön már a Nyúl, hiszen számomra ez az izgalmas téma, nem a tyúk, mert az vajon hogy lehet, hogy a Nyúl tojja a tojást, amikor az a tyúk dolga, amit onnan tudok, hogy nyári szünetben, Tatabányán, a másik nagymamámnál már többször néztem a nyulakat, nem tojtak azok mást, mint fekete, édeskés, szénaszagú nyúlbogyót, de ha már itt tartunk, én még azt sem értem teljesen, hogy az öcsém hogyan született, ha az anyu hasában volt és nem vágták fel a hasát, amit tudok, mert mindig megnézem, jól emlékszem-e, hogy nincsen ott heg, és nincs, ezért nem értem, pedig még a *Gólya hozzát* is elolvastam töviről-hegyire, bár most inkább ez a nyúlkérdés izgat, jó-jó, persze a Télapó is, akiről a Tóth, aki nemcsak a legszebb lány, de a legjobb tanuló is, azt mondja, hogy nincs is, de anyuék azt mondják, hogy ne higgyek neki, mert van, én meg úgy veszem ki anyuék szavaiból, hogy a Tóthékhoz biztos nem küldi a párt meg a kisz a Nyulat, és tényleg, anyuéknál a nyomdába is szokott jönni a Télapó, mondjuk, kicsit hasonlít az ofszetes Béla szakibácsira, aki mindig megkérdezi, *„hogy ityeg a fityeg?”*, de nem tudom, mi az a fityeg, aminek ityegnie kéne, ez is titokzatos, mint általában a felnőttek dolgai, de a lényeg a Télapónál és a Nyúlnál is az általuk kapható csokimennyiség és az, hogy olyankor senki nem szól rám, hogy ne egyél már annyit, mert elromlanak a fogaid, bár nekem nincs is rossz fogam, mert félévente megyünk a Kukackához, aki egy fogorvos a Logodi utcában, és aki azt mondja, *„kukackám, nyisd ki a szád, nincs rossz fogad, megérdemled a jutalmat”*, és ad egy fogkefét, amit nem értek, mert miért nem csokit ad, ha nincsen rossz fogam, de anyuék értik, és mindig örülnek az új fogkefének, én meg annak, hogy nincs több répa, és teríthetünk, mert szeretem nézni, ahogy anyu szépen tálra rendezi a sonkát, a kolbászt, amiből az egyik a tatabányai nagymamám télen vágott disznajáé, így kell mondani, tanultuk, *zászlaja, disznaja,* és nagyon finom, nekem külön nem főzve teszi oda anyu, mert én nyersen szeretem, és körberakja tojásokkal, amit szombaton festettünk, ilyenkor mondogatják, *nagypéntek, nagyszombat,* de ezt nem értem, mert utánajártam, és azok a napok is ugyanúgy huszonnégy órából állnak, mint a többi nap, akkor vajon mitől nagy, de mondták, hogy ez olyan istenes dolog, és mi nem járunk templomba,

mert a munkahelyen rossz szemmel nézik, de azért volt az öcsémnek keresztelője is a Mátyás templomban, amit nem volt szabad elmondanom az iskolában, és Tamás sírt is a hideg víztől, anyuék nevetve mesélték, hogy én is sírtam, ezen csodálkoztam, mert minek bántani egy kisbabát, örüljünk, ha alszik és nem bőg, templom után a kerületi tanácson volt vállalati névadó is, azt sem értem, minek, hiszen Tamásnak már volt neve, anyu adta, amikor megszületett, de igazándiból az érdekelne, hogy a Nyúl hogyan tojja a csipketerítővel letakart kisasztalra a sok csokoládét és a könyveket, amiket kapok, meg honnan tudja egyáltalán, hogy én a *Pinokkió*t akarom meg az *Elvarázsolt kastély*t, erre anyu azt mondja, természetes, hogy tudja, mert a Nyúl is figyel, mint a Télapó, én meg kérdezem, hogy *„jó, de minden gyereket a világon?”,* mire azt mondja, *„igen”*, és ez már tényleg nem fér a fejembe, hogy van egy nyúl, aki az összes gyerek kívánságát lesi és fejben tartja, és miközben hitetlenkedve kérdezgetem és bizonyságul elmondatom századszor is, anyu körberakja a szép színes tojásokkal a kolbászdarabkákat, a kövér sonkaszeleteket, apunak a csülköt, egy másik tálra rakja a retket, uborkát, újhagymát, aminek szeretem a zöldjét rágni, zsibbad tőle a szám széle, és az olyan jó, kenyeret szel, a vajat is elővette már, ő megkeni a kenyeret, és arra teszi a sonkát, mert úgy szereti, a tálak mellett sorakozik a torma, a mustár, az erős paprika apunak, *„apukám, hogy bírod megenni azt a méregerőset?”*, kérdezi anyu minden étkezéskor, *„hogy nem fáj a gyomrod?”*, de apu még fiatal, jól bírja, nem fáj a gyomra, és most látom, hogy jó éreztem már a szobában, megfőtt és illatozik a kakaó, gőzölög a tea, ott áll a kis üvegkancsó is a pirinyó poharakkal, amiből a házi pálinkát isszák, biztos ettől bírja apu a hegyes erőset, mert nagymama azt mondja rá, hogy gyomorerősítő, amit anyu bevisz apunak, amitől végre felébrednek a hétalvók, lehet enni, de anyu azt mondja, még gyorsan szellőztet és beágyaz, mert a Nyúl a tisztaságot és a rendet szereti, úgy látszik, nem mindegy neki, hova tojik, vállat vonok, és nekiesem az ünnepi asztalnak, mindenből veszek egy falatot a számba, a szemem kicsit kidülled az erőlködéstől, apu azt mondja, olyan vagyok, mint egy hörcsög, erre mondani akarom, hogy szeretnék egy hörcsögöt, de a szám annyira tele van, hogy kipotyog egy-két falat, erre anyu rázendít a szokásos litániá-

ra, hogy *„nincs egy olyan étkezés, amikor az asztalterítő épen maradna”*, de szerencsémre az öcsém is akkor fúj buborékot a szívószállal a kakaóból, ami szintén a hófehér, keményített-vasalt, ünnepi abroszon landol, rólam ezzel elterelődik a figyelem, mert őt át is kell öltöztetni, és végre befejezzük a reggelit, és elmosogatunk, és rendet teszünk, és végre berontok a szobába, ahova időközben megjött a Nyúl, persze nagy csendben, úgy, hogy én sem hallottam, pedig reggeli közben fél füllel a szobába hallgatóztam, és meghozta a *Pinokkió*t, az *Elvarázsolt kastély*t, sőt a *Grant kapitány gyermekei*t is, és hozott egy hatalmas piros csokitojást, halványkék selyem masnival átkötve, amit majd kisimítok és később a hajamba köttetek anyuval, és sok kis csokifigurát, nyuszit, barikát, kiscsibét, amiket sorba állítok nagyság szerint, van egy nagy csokinyúl is, aminek rögtön leharapom a fülét, és rövid egyezkedés után az egész fejét megeszem a válláig, és hozott sok kis színes, tömör csokitojáskát is, amiket a fogammal apránként legyalulok, és úgy eszem, az ujjaim vége olvadt csokis lesz, azt lassan lenyalogatom, a papírjukat meg golyóvá gyúrom, és üveggolyó helyett azokat pöckölöm az asztalon, és látom ám, hogy a nyúl a felnőttekre is gondolt, mert nekik meg likőrrel töltöttet hozott, amiből titokban én is bekapok egyet, és nem ízlik, mert csíp, bár vidám leszek tőle, ezt is Martinék hozták, mondja anyu, amikor bekap egyet, majd közösen kivonulunk a konyhába megnézni az öreg tyúkot, mondja apu és nevet, én a fazékhoz megyek, de ő magához veszi a kis üveg kölnit, karjába kapja az öcsémet, és elmegy meglocsolni a ház női lakóit, anyu utána szól, *„ne igyál mindenhol Guszti, anyuékhoz megyünk ebéd után, aludni sem tudsz”*, de apu ezt ugyanúgy nem veszi komolyan, mint én a csokievési tilalmat, ezért harapok még egyet a nyúlból, szegény már csak a hasától lefelé van meg, nem is látszik, milyen figura volt eredetileg, amíg nézegetem, eltelek vele, a nap kezd besütni a szobába, aranypettyes porszemcsék színezik a levegőt, ahogy a nyitott ablakon beárad a friss, tavaszi langymeleg, az óra ketyegését hallom, tik-tak, az is mintha lassúbb lenne, minden békés, befészkelem magamat a fotelbe, és jóllakottan elkezdem olvasni a *Pinokkió*t, de anyu beszól, hogy menjek ki segíteni neki, ami a konyha és a spájz közötti mászkálást, a tojás- és lisztadogatást jelenti egy helyben állva, és azt nem szeretem, de köz-

ben lehet beszélgetni, barkochbázni meg rádiót hallgatni, ünnepi, délelőtti *kinyerma* van, *játék és muzsika tíz percben*, a szignál után anyu mond egy műsorvezető nevet meg én is, mondjuk, hogy *Czigány György*, aztán jön az, hogy aki válaszol, és itt egy általunk ismeretlen felel, az utca embere, mondja anyu, amit nem értek, mert mi az, hogy valaki az utcán lakik, de ezen a ponton elegánsan átlendülök, és megtippeljük, nő vagy férfi lesz-e, akinek drukkolunk, hogy nyerjen, egyszer már láttuk is a játékot, mert az Astoriából közvetítik, ami mellett lakunk, és jártunkban-keltünkben már többször belestünk a nagy üvegajtón, ami néha a műsorba is belecsikordul, és a műsor hallgatása közben már serceg a zsírban a rántott hús, mellette a krumpli, a tyúk végre megadja magát, ezzel a leves is kész, a borjúpaprikás az utolsókat forrja a habarás után, a nokedli már zsírban átforgatva a nagy fehér porcelántálon, a sütemények már tegnap elkészültek, most anyu a tortatálra rendezi azokat, aminek a látványától már olyan éhes vagyok, könyörgök, hogy *„csak egyet, ebéd előtt”*, *„nem lehet, nem tudsz ebédelni!”*, *„de igen, tudok!”*, és végre kisírok egy szelet foszlós kalácsot, persze vékony, ha az ablak felé tartom, lyukacsos, átlátszó, mint egy fátyol, mindig nézem, a felnőttek hogyan tudnak vékonyan szeletelni, nekem sose sikerül, közben én is átöltözöm, anyu cicafarokba teszi a hajamat, mert hozzánk is jönnek a locsolók, reménykedem, hogy a negyedikes Viktor a harmadikról lejön, de csak a viceházmester fia locsol meg, aminek nem örülök, mert ő is büdös meg a kölnije is, vehetne már egyszer egy rendeset, mondja anyu, ha már az összes lakót meglocsolja, telne rá, és délre már pacsuliszag terjeng az egész lakásban, és megterítünk, és hazaérnek apuék, a tesóm keze tele csokikkal, a zsebe pénzzel, *„ez nem ér”*, mondom, *„én is akarok”*, *„de te lány vagy”*, mondják apuék, és érzem, hogy ez a gender-dolog nem igazság, de gyorsan elfelejtem, mert anyu asztalhoz terel, és ebédelünk, a borjúpaprikáshoz, amit nem szeretek már csak a neve miatt sem, mert utálom a paprikát, meg zsírkarikák úsznak rajta, és a rántott csirkecombhoz van már zsenge uborkasaláta is, *„aranyáron volt”*, mondja anyu, *„ez még melegházi”*, *„nem baj, megérte”*, szuszog apu is, annyira, hogy ebéd után lefekszik az öcsémmel együtt, *„persze, sokat ittál”*, dohog anyu, *„hogy fogsz így feljönni a Várba”*, *„dehogy ittam”*, mondja apu, *„majd egy*

kávé rendbe hoz”, én meg már lesem az órát, mikor indulhatunk a nagymamához Terike néniéket megnézni, a külföldi ajándékokat megkapni, banán is lesz, mondja anyu, és tényleg, amikor végre odaérünk, van lila tehenes csoki meg aranytallér meg nagy címletű pénz és banán, abból egy egész fürt meg narancs, és meglepetésként meghívják az egész családot egy kávéra az Astoriába, ahol megszálltak, és amit még sose láttam belülről, pedig ott megyünk el minden nap előtte, mellette van az Úttörő Áruház is, aminek az előterében van egy kis tó szökőkúttal, amit annyira szeretek nézni, így életemben először, este megilletődve ülök a szálloda kávézójában, harangozok a lábammal, mert nem ér le a székről, ami besüpped alattam, és vörös színű, azt mondják, bársony, jó simogatni, mi kakaót kapunk, nagy fehér, édes tejszínfelhő remeg a tetején, a felnőttek kis, talpas poharakban színes italokat, a kávéscsészéket kistányéron hozzák, kecsesek, arany ragyogásúak a csillárok szórta fényben, kis babapohárnyi kiöntőkben szolgálják fel a tejszínt, *„én is akarok olyat”*, *„minek?”*, kérdi nevetve anyu, *„hát, abból innám a tejet, mert ez más mint otthon”*, ki is iszom mindet, ami megmarad, a felszolgálók mosolygósak, nem olyanok, mint a mogorva közértes bácsi, akinek gyomorbaja van, *„azért kell vele kedvesnek lenni, mert beteg”*, mondja anyu, kétségbeesésemben majdnem sírok, amikor indulnunk kell haza, itt kell hagynunk ezt a ragyogó, illatokkal, halk zsongással teli csodát, de kint már szürkül, otthon vár rám *Pinokkió*, hazafelé még kikönyörgök magamnak egy kis olvasásidőt, amíg az öcsémet fürdetik, hiszen holnaptól tavaszi szünet, nem kell korán kelni, de a szemeim előtt már folynak össze a sorok, félig látom csak a tévémaciban *Lolka és Bolka* kalandjait, *„látod, ők is jó testvérek”*, mondja anyu suttogva, mert az öcsém már alszik, és beterel az ágyba, jóéjt-puszit ad, és így érne véget a húsvét, ha ma egy negyven évvel ezelőtti napra ébredtem volna.

Húsvéti ünnepek emlékei

Szabó Ferencné Tóth Ildikó

(részletek a dolgozatból)

Emlékeim a gyermekkortól mostanáig

1952-ben születtem. Gyermekkoromban Bodroghalomban éltem, bár a sors úgy hozta, hogy az iskolai éveimet Sárospatakon, Szerencsen és Sátoraljaújhelyen töltöttem, de minden hétvégén és ünnepek, szünetek alkalmával a falunkban töltöttem az időt (Édesapa lebénult, Édesanya a MÁV-nál dolgozott, és ahol ő volt, mi is ott voltunk vele). Református családban nőttem fel, szüleim, nagyszüleim vallásosak voltak, így minket is így neveltek. Gyermekkoromban a református egyházban, Molnár Pali bácsi volt a lelkész, és minden vasárnap délután a gyerekeknek tartott „Vasárnapi Iskolát".

Vasárnapi iskola a templomkertben

A kép 1959-ben készült, jobbról balra a 4. kislány én vagyok. Nagyon szerettem ezeket a bibliai órákat: hallgattam a történeteket, tanultam az énekeket. Az imateremben még vetítés, filcképek, bábok is voltak, amivel a bibliai történeteket illusztrálták.

Már 6-7 éves kortól lehetett járni ide. Nagyon szerettem, mert mindig érdekes történeteket „mesélt". Húsvétkor vetített nekünk, vagy filcképekkel mutatta be az igaz történetet. A bibliából idézetet gépelt egy színes szalagra, képet festett rá, és aki legszebben és hibátlanul el tudta mondani az idézetet, az kapott egy ilyen szalagot. Igyekeztem nagyon figyelni és megjegyezni, amit mondott, mert szerettem ezeket összegyűjteni és nézegetni.

Nagypénteken legtöbbször csak krumplit vagy babot főztek a családunkban, és sokat imádkoztunk: *„Jézus Krisztus, légy vendégünk, áldd meg, amit adtál nékünk! Ámen."* Minden ételt megköszöntünk: *„Aki ételt, italt adott, annak neve legyen áldott! Ámen."*

Az ünnepek előtti héten nagyon nagy takarítást hajtottunk végre. Kimeszeltük az istállót, az egész udvart rendbe tettük, a kapu előtti szegélyt fehérre meszeltük, a virágokat megkapáltuk, barkát, aranyeső ágakat szed-

tünk, és vázába tettük. A tyúkoknak szedtünk zöld füvet, hogy húsvétra sok-sok tojást tojjanak. A régi időben szinte minden család vágott hízót, megfüstölték a kolbászt, szalonnát, csülköt sonkát, és a padláson tartották, amíg eljött a húsvét. (Néha felszöktünk, és egy-egy darabkát levágtunk belőle.)

Szerettem a húsvétot, már csak azért is, mert minden alkalomra kaptam szép, új ruhát, fehér térdzoknit, fekete lakkcipőt, a hosszú hajamba pedig szép, színes szalagot.

...minden alkalomra kaptam szép, új ruhát, fehér térdzoknit, fekete **lakkcipőt...**

4-5 éves lehettem, amikor az udvaron játszottam, és Jancsi bátyja azt mondta: *„Gyere csak ide, Ilike, mutatok neked valamit!”* – én odamentem, ő meg a vállóban lévő vízzel alaposan lelocsolt. Sírva szaladtam be, a Nagymama meg Édesanya nevetett, én meg nem értettem miért. Ekkor mesélték el, hogy húsvétkor ez a szokás. Régen nem volt kölnivíz, hanem a fiúk vízzel locsolkodtak. Minél több vizet kapott egy lány, annál jobban örült, mert az azt jelentette, hogy szeretik, tisztelik őt.

Már amikor nagyobbacska voltam, 8-10 éves, a kapuban vártam a locsolkodó fiúkat. A falunkban az volt a szokás, hogy a fiúk „bandába” verődve járták a falut, és ahol tudták, hogy van kislány, oda betértek, egyesével elmondták a versikéket, és meglocsolták a lányokat. Némely fiú egy kicsit szemtelen vagy másként rafinált volt. Ahogy lehajtottam a fejem, kölni helyett a zsebből előkerülő vízzel töltött furfangos eszközökkel is meglocsolt.

A kislányok tojással kínálták a fiúkat. Ezt Édesanya segítségével készítettük el. Tojásfestékünk nem volt, így már hetekkel korábban gyűjtöttük a vörös és lilahagyma héjakat, bodzabogyót, diólevelet, hogy minél többféle és szebb tojásokat tudjunk festeni. Ezeket a leveleket külön-külön leforráztuk, ecetet öntöttünk bele, majd beletettük a főtt tojásokat, és kanállal sokáig forgattuk a lében. Amikor kiszedtük, lecsorgattuk, kihűtöttük és szalonnabőrrel átdörzsöltük, hogy szép, fényes legyen.

Amikor már Sárospatakon tudtunk tojásfestéket venni, akkor már azzal festettük a tojásokat: pirosat, lilát, sárgát. Később már volt levonó is, csibés, nyuszis, virágmintás, azokkal díszítettük.

Amikor már középiskolás lettem, nagyobb fiúk jöttek locsolkodni, ők már nem szívesen vették el a hímeseket, hanem pénzt kértek a versekkel:

„Beléptem a szobába,
Fellöktem a lábast,
Megöntöm a lányukat,
Adjanak egy százast!”

Divatba jött a szódavizes locsolkodás is. Sokszor takarásban volt az a fiú, aki a szódavizet tartotta. Amikor jelt adott, a többiek odébb ugrottak, ő meg nyomta a vizet rám. A kisebb fiúkat süteménnyel, limonádéval, szörppel kináltuk, a nagyoknak már egy-egy pohár bor is jólesett.

Konfirmálásom után Édesanyával én is mentem húsvétvasárnap a templomba, az istentisztelet végén kezdődött az úrvacsora osztása. Előbb a férfiak járultak az Úrasztal köré, majd az asszonyok és végül a lányok. Ezután otthon az asztalon főtt sonka, kolbász, tojás, torma, kalács és töltelék várt. A családunkban ilyenkor mindenki magának szedett, annyit és azt evett, ami jólesett neki. Savanyúkáposzta vagy uborka volt hozzá.

Szinte **sértő** volt, ha valaki megfeledkezett arról, hogy eljöjjön...

A 70-es évekig szinte minden húsvétkor találkoztunk a távolabb lakó rokonainkkal, a szomszéd fiúkkal, férfiaikkal, ismerősökkel. Szinte sértő volt, ha valaki megfeledkezett arról, hogy eljöjjön és meglocsolja a nőket. Aztán lassan el-elmaradoztak, ha találkoztunk a faluban, szabadkoztak, valamire hivatkozva magyarázták meg, miért nem tudtak jönni. Később már valóban csak a nagyon közeli emberekkel találkoztunk húsvétkor. Az utóbbi 2 évben (járvány miatt) teljesen elmaradt a locsolkodás.

Egyre több család dönt úgy, hogy az ünnepeket családi körben tartja. Ilyenkor tud együtt lenni a család apraja-nagyja, hiszen hétköznap iskola, munka, szinte nincs is idő egymásra. A másik ok a távolmaradásra: az üdülések. A bevásárlások elkerülése, a sütés-főzés helyett a család összefog, és már korábban kiválasztja azt a kirándulóhelyet, ahol kellemesen eltölthetik az időt.

Ilyenkor tud együtt lenni a család apraja-nagyja...

Én is tagja vagyok két túracsoportnak is. A vezetőség igyekszik erre az alkalomra többnapos túrát tervezni, hogy az egyedülálló tagok is közösségben, társakkal tudják eltölteni az ünnepet. 2014-től, sajnos, én is idetartozom, így szeretem ezeket az összejöveteleket.

2017-ben Zalában voltunk 5 napra, Szántódon volt a szállásunk. Húsvéthétfőn vacsora után együtt ünnepelt a csapat. A férfiak kölnit hoztak, a nők édességet, tojásokat, süteményt, hogy megkínálhassuk férfi társainkat. Mivel a vezetőség tudta, hogy népszokások gyűjtésével foglalkozom, felkért, hogy röviden mondjam el a húsvét jelentőségét, a szokásokat, babonákat, és néhány kevésbé ismert húsvéti verssel is szórakoztassam a társaságot. Ekkor kezdtem kutatni a verseket, igyekeztem minél többet összegyűjteni. Csoportosítottam őket: népköltés, gyermekversek, és az öregedő uraknak is gyűjtöttem össze kissé vicces, „pikáns” verseket. Nagyon tetszett a társaságnak, így sok példányban sokszorosítottuk.

1974-ben költöztem Miskolcra, ekkor mentem férjhez. 1971-ben pedagógus lettem, majd vezető beosztású, KISZ-titkár, párttag, így számomra a templom látogatása elmaradt. Bár szerettem volna templomi esküvőt, de szüleink nem tudtak megegyezni a vallásban. Mi reformátusok, ők katolikusok, így hát mi döntöttünk: KISZ esküvőnk volt.

A férjem családja Bodroghalomból származik, anyósomék a Medve tanyán laktak, katolikus vallásúak voltak, (sajnos már nem élnek) nem igen jártak

templomba, de a nagy ünnepeken mindig részt vettek. A húsvéti ételeket addig nem lehetett meg se kóstolni, amíg azt a Mindszenti templomban meg nem szenteltettük. (Ide ekkor én is elmentem.) Egy kosárba bekészítettük a főtt sonkát, tojást, édestúrót (tojástúrót, bodrogközi étel), kalácsot, tölteléket, süteményt, tormát, egy kis üvegbe céklát, bort és pálinkát. Minden húsvét vasárnapján ez volt az ünnepi ebéd. Az ételeket felkockáztuk, vegyesen egy nagy tányérra tettük, mellé egy kisebb tálkába a céklát, és villával, közösen egy tálból ettünk. Most már a családunk is megörökölte ezt a szokást. Húsvéthétfőn a vendégek asztalán is ez volt, de a család már ebédre húslevest, rántott húst vagy töltött káposztát ebédelt.

A fiúk **évről évre** újabb verssel készültek.

Azt tapasztaltam, hogy a fiúk évről évre újabb verssel készültek a locsolkodásra, sőt volt olyan is, aki nekem is, a húgomnak is és Édesanyának is mást mondott, persze mindenkitől várta az ajándékot. Az sem volt mindegy, hogy kinek milyen verset adtak elő.

Az én fiammal 4 éves korában az édesapja a következő verset tanította:

„Zöld a moha, zöld a páfrány,
Meglocsollak, házi sárkány.”

De mindjárt hozzá is tette, hogy ezt csak anyának volt szabad elmondani, a többieknek sokkal szebbet fogok majd verselni – mondta Attila. Aztán elmondta, hogy kinek melyik versikét adja elő.

Amíg kicsi volt Attila, az apjával elmentek a szomszédokba (bérházban lakunk), Apósomékhoz, a férjem testvéréhez, a gyerek Keresztszüleihez, és ezzel le volt tudva. Nagy öröm volt a gyerek számára, hogy élő nyuszit is kapott, mindenhol kapott tojást is és még pénzt is. Számolgatta, tervezte, hogy mit fog venni rajta. Aztán mikor már nagyobb lett, ezek a látogatások is elmaradtak.

Felnőtt ember lett, munkahely miatt elköltözött, de az ünnepeket mindig együtt töltöttük 2014-ig, míg élt az apja; ma már csak kettesben, kicsit visszafogottan ünneplünk. A hagyományos ételek maradtak, mindig elkészítem.

Régen sokkal jobban várták az emberek az ünnepet. Ilyenkor nem dolgoztak, volt idő a szomszédokat, rokonokat, barátokat meglátogatni, elbeszélgetni velük. Délelőtt a kisfiúk járták a falut, délután pedig a legények, férfiak. Hozzánk is sokan eljöttek az ismerősök közül, de lassan el-elmaradoztak ezek a látogatások. Az 1975–85-ös időszakban szinte „feledésbe" ment a locsolkodás. Csak a közvetlen családtagok vették a fáradtságot, hogy felkeressék a rokonokat. Amikor Miskolcra kerültem, szinte nem is találkoztam locsolkodó emberekkel. Ilyenkor Apósomékkal együtt ünnepeltünk, mi sem mentünk sehová, máshová. A munkahelyen másnap a férfiak meglocsolták a női munkatársakat, engem meg a csoportomba járó kisfiúk.

Volt idő a szomszédokat, rokonokat, barátokat meglátogatni…

Változott az ajándékozási szokás is. Ma már szinte senki sem készít hímes tojást, hanem vásárolja: csokitojást, csokinyuszit, édességeket, és mellé pénzt is ad a szülő, nagyszülő.

Hogy mi változott meg az elmúlt 60 év alatt nálunk?

Összefoglalva azt mondanám:

- Gyermekként örültem a húsvéti ünnepnek. Készültünk az ünnepre: a házat csinosítottuk, sütöttünk, pogácsát, kalácsot, szalagárés süteményt, főztük a sonkát, tojást, kolbászt, készítettük az asztali díszeket,

festettük a tojást, virággal díszítettük a szobát, meszeltünk, ahol szükséges volt, hogy tisztán, szépen induljunk az ünnepnek. Húsvéthétfőn vártuk a vendégeket, terített asztal volt, hogy meg tudjuk kínálni őket. Főtt a töltött káposzta és a finom húsleves. Az asztalra rántott hús és apró szendvics is került, hogy az idelátogató embereket meg tudjuk kínálni. A falun megszólták azokat, ahol „nem volt megfelelő" ellátás.

- Ma már szerintem nincs meg az a nagy „vendégváró" sütés-főzés. A bérházakban nem is igazán ismerik a szomszédjaikat, vagy nincs meg az a közösségi szellem, ami volt 20-30 évvel ezelőtt, amikor még voltak „szocialista brigád" megmozdulások.

- Ma a húsvéti szokások nálunk megmaradtak, bár a vendégeskedés lassan el-elmaradt. Az elmúlt két évben a vírus miatt senki sem jött hozzánk, mi sem mentünk senkihez, így az ünnepi hangulat is elmaradt.

- Amíg 18 éves nem lettem, vasárnaponként a templomba mentünk, itt találkoztunk az ismerősökkel, istentisztelet után még kicsit elbeszélgettünk.

- A templomi látogatás végleg elmaradt, bár a fiam járt hittanra, elsőáldozó is volt, de a középiskola után ő is távol maradt még az ünnepek alatt is.

- Régen szerintem nagyobb volt a rokoni összetartozás, segítették egymást, ha kellett, ünnepek alkalmával összejött a rokonság. Azt hiszem, ebben is nagy változás történt: ma mindenki járja a saját útját, sokat dolgozik, és nincs idő egymásra.

Ha a mai húsvéti szokásokat összehasonlítom a régiekkel, elég sok különbséget találok:

- Legszembetűnőbb: az időjárás viszontagságai. Emlékszem, amikor még kislány voltam (55-60 évvel ezelőtt), fodros kis ruhácskába, lakkcipőbe és térdzokniba öltöztetett az édesanyám, és állandóan szaladgáltam a kapuhoz, hogy jönnek-e már a locsolkodók. Ebben az időben, ha vizesek is lettünk, hamar megszáradtunk, vagy átöltöztünk. Az elmúlt évek tapasztalata alapján nem venném szívesen, ha a válóhoz vonszolnának, és ott locsolnának meg. Sokkal hűvösebb az idő, mint régen volt.

- A tojásfestések egyre ritkábbak a lányos házaknál, divatosabb lett a csokitojás, csokinyuszi és -báránykа. Érdekességként esetleg néhány dísztojást vásárolnak a kedveseiknek a nagyobb lányok (a fiam is kapott ilyet), vagy műanyag és fa festett tojásokat szereznek be a kereskedelemből. Egyre nagyobb teret hódít a horgolt tojás, -csibe, -nyuszi. A mi időnkben nagyon sokat bíbelődtünk a tojások festésével.

  Édesanya már jóval korábban gyűjtötte a hagymahéjat, csipkebogyót, lilahagyma héját, petrezselyemzöldet, amit megfőzött, és annak a levében forgattuk a főtt tojásokat. Ahhoz, hogy mintát is kapjon, Édesanya a tojás egyik felét az egyik festékbe, a másikat a másikba is beletette, így voltak „foltos” tojásaink is. A befestett tojásokat egy tálcára tettük, és vártuk, amíg megszárad. Ezután szalonnabőrrel óvatosan kifényesítettük.

  Amikor már nagyobbacskák voltunk a Húgommal, mi festegettük. Gyertyát gyújtottunk, és a lecsöpögő *viasszal mintákat készítettünk* a tojásra, ezután tettük bele a festékbe. Száradás után lekapartuk a viaszt, és ott maradt a minta. A későbbiekben már mi is kész hímestojásfestéket vettünk, és ezzel készítettük a hímeseket. Egy időben nagyon divatos lett a *levonós* tojás.

Volt, amikor a piros színű tojásra *technokolt csepegtettünk*, és utána megforgattuk színes zsírkrétareszelékbe, vagy kókusz-, dióreszelékbe, néha apró gyöngyökbe. A ragasztó hatására rátapadt a reszelék, és pötytyös, vagy elfolyt mintás lett a hímesünk. A szomszéd lányokkal mindig versenyeztünk, hogy ki tud szebb tojásokat készíteni.

- A tojások ára is nagyon magas ebben az időszakban, és sokkal kevesebb is van belőle, mint régen. Egy tojás áráért (vagy kevesebbért) már csokitojást is lehet kapni, ami hosszabb ideig eláll, nem kell rögtön elfogyasztani, mint a főtt tojásokat.

- Egyre kevesebb család van, akik megengedhetik maguknak a nagy vendégeskedést. Ma már a falvakban is csak a közeli ismerősök térnek be locsolkodni, illendőségből.

- A hímes tojások helyett a fiúk inkább pénzt várnak, annak jobban örülnek. A versekben is több helyen szerepel, hogy *„Ide a százast!”* vagy *„Adjál egy ezrest!”*

- Háttérbe szorulnak a húsvéthoz tartozó köszönések: *„Feltámadt Krisztus”* – a válasz: *„Valóban feltámadt”*

- A díszítésben is sok változás történt: ma már az ajtókra kitett díszek is jelzik a húsvét közeledtét, valamint az asztaldíszek is jellemzőek.

Nagyon szeretném, ha ez a szokás még sokáig élne. Bízom abban, hogy a tojásfestő népművészeink, a gyermekintézményekben, játszóházakban festett és készített hímes tojások még sokáig felszínen tartják a húsvéti tojások készítését.

Tojásírás papírra

Szabó-Sári Anikó

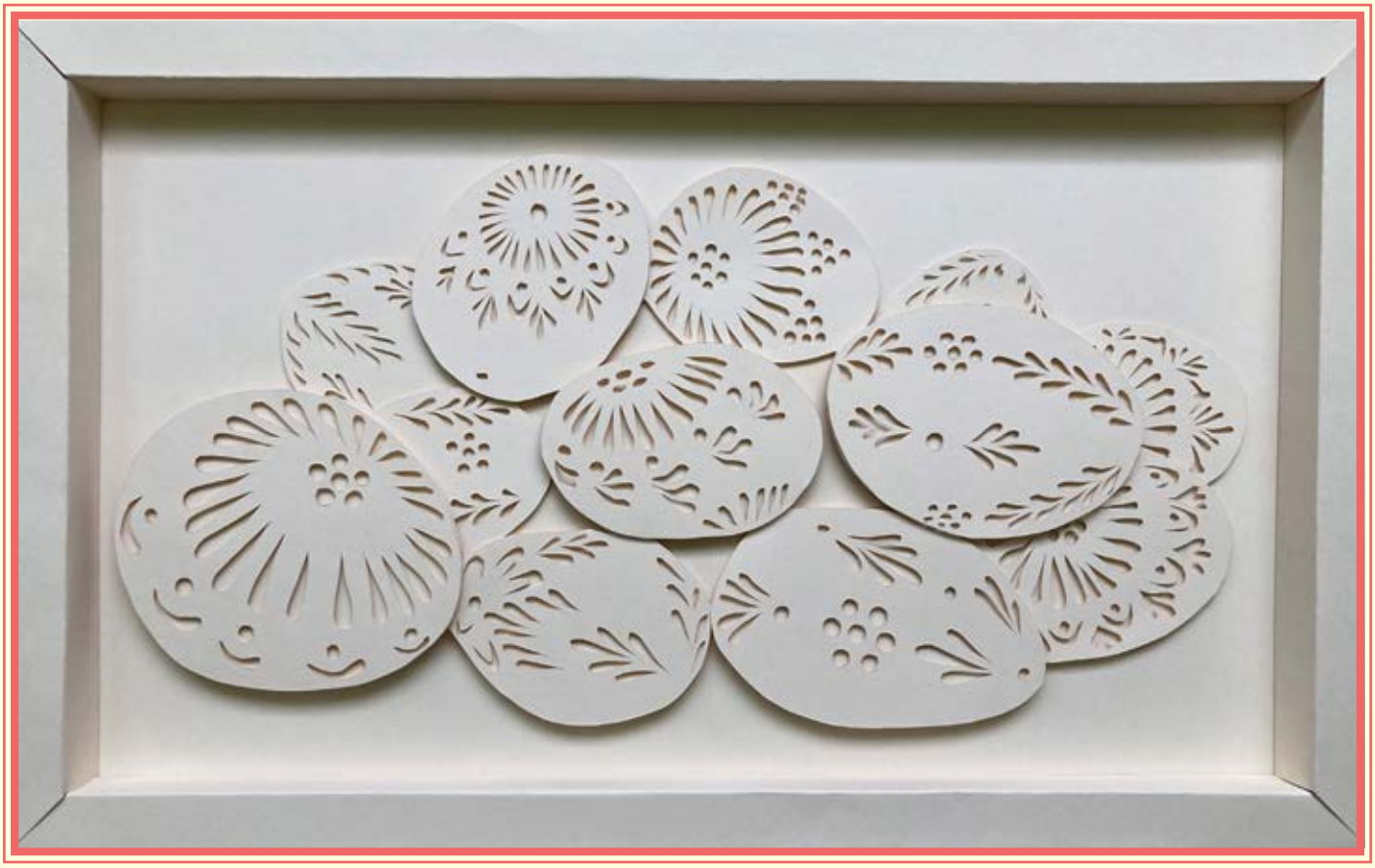

Tojásírás papírra – egy hagyományos díszítőtechnika mai feldolgozása

Régi fotókat nézegetek, valamikori húsvétok hangulatát idézve. Ezért még kicsit őrizgetem az idei ünnepet is. Azonban van valami, ami közvetlenül összeköt a több mint 40 éves fotókkal.

Az első kép talán 1975-ben készült húsvétkor, a második biztosan 1979-ben Fonyódon, a mama teraszán.

A mamám mindig dolgozott, akkor még nem volt divat a gyerekekkel játszani. Húsvét előtt is folyamatosan készülődött, főzött. Azt csak sejtettem, hogy mikor nyertek sárgásbarna vagy egészen sötétbarna színt a hagymahéjjal festett tojások, de látni sose láttam. Azonban az igazi varázslat valamikor nagyszombat estéjén, miután én már lefeküdtem, történt meg.

Nem tudom, hogyan csinálta, de húsvét reggelére mindig felkerült a lámpára egy tojásmadár. Ez még önmagában nem nagy dolog, de ez a madár repült! Minden alkalommal, amikor valaki ki- vagy bejött az ajtón, a madár le-fölröpült a lámpán. Teljesen elbűvölt a látvány. Képes voltam hosszú percekig lesni, hogy mikor fog le-, majd fölszállni a kismadár, amely pufók testét egy kifújt tojás adta, szárnyai és farka harmonikára hajtott újságpapírból volt, mint ahogyan büszke tartású feje is. A legizgalmasabb az volt, amikor megfeledkeztem a csodás tüneményről, és csak a perifériás látásommal, véletlenül vettem észre a repülést. Mindig újult örömmel feledkeztem rá.

...húsvét reggelére mindig felkerült a lámpára egy tojásmadár.

A sok megfigyelés eredménye, hogy a varázslat minden lépésére rájöttem. A madár testét négy helyen kell áttörni: két vízszintes hasadék az oldalán a szárnynak, amelyet teljesen át lehet fűzni, ha elég ügyes és türelmes az ember. Egy függőleges hasadék a tojás hegyesebbik végén, ide jön a nyak és a fej. Végül a tompábbik végre egy vízszintes vagy függőleges hasadék, aszerint, hogy pávás, vagy kakasos farkat szeretnénk hajtogatni. Aztán következik a repülés. Ehhez nincs másra szükség, csak egy jó hosszú cérnára, egy mennyezeti lámpára vagy kampóra és egy rajzszögre, amit egy nyitogatott ajtó sarkára tűz az ember. Igen, kérem szépen, attól fog a madár leszállni, hogy a kinyíló ajtó sarka közelít a lámpához, míg záródáskor távolodik, így a madár újra felfelé repül.

A mágia leleplezése azonban nálam semmiféle csalódást nem okozott. Sokkal inkább a megismételhetőség örömét. Némi gyakorlás után, egész könnyen ki lehet fújni a tojást, aztán egy hegyes késsel a kívánt hasadékok is oda kerülnek, ahova szánták. A legmacerásabb a harmonikára hajtogatott szárnyak átfűzése, de azzal is meg lehet birkózni.

Jó ideje készítem a húsvéti tojásmadarakat. Amíg otthon húsvétoztam, volt, hogy több ajtóhoz is kötöttem; így röpült egy, ha valaki bejött, egy másik, ha WC-re mentünk, de akkor is, ha este behajtottuk a konyhaajtót.

Raktam már a különböző munkahelyeim különböző irodáinak ajtajára. De tavaly húsvétkor, amikor először sokkolódtunk a karanténba helyezéstől, az élesztő mellett egy-egy tojásmadarat küldtem anyunak meg a húgomnak, hogy nekik is jusson a régi húsvétok hangulatából.

Idén ismét járványügyi ünnep jutott. Azaz nem mehettünk haza. Ez nemcsak a bővebb család utáni vágyakozást jelentette, hanem sokkal több munkát is, mert így a készülődés és a főzés összes terhe rám szállt. Este tizenegykor még helyzetjelentő, fényképes üziket váltottunk, hogy hogy fest a szentendrei, meg a pécsi nyúl (és ez most szó szerint). Nagyon fáradt voltam. Aztán eszembe jutott nagyanyám sóhaja, ahogyan egy-egy fárasztó nap után az ágy szélén ülve annyit mondott: *„na, Jézus nevibe' jóccakát"*. És elszégyelltem magamat, hogy az az asszony minden húsvétra elhozta a varázslatot békében-háborúban, szegénységben-bőségben, én meg itt sóhajtozok egy kis panel-házi-munkától.

Kifújtam egy tojást, kikopogtattam a réseket, és többszöri nekifutás után átfűztem a szárnyakat. A cérnát az asztal fölötti lámpán vetettem át, és a hűtő ajtajához rögzítettem. Így, ha kinyílt a hűtőajtó, a madárka az asztalunkra szállt. Reggelre a mi lakásunkban is itt volt a varázslat.

Egészen mostanig repkedett, de a héten egy óvatlan pillanatban a salátalében kötött ki. Így leszereltük szegényt, de vele és általa megint velünk volt ünnepelni a mamám és a gyerekkorom.

Húsvét volt

Bencsik Márta

Húsvét volt.

A tulipánok és nárciszok álmosan nyitották szirmaikat a napsugarak nyomán. Illatukat a hűvös reggel eltakarta. A kapuban a tavasz kopogtatott. Érezni lehetett a növények sóhaján éppúgy, mint a madarak énekén vagy a böjti szelek illatán.

Az esti eső hűvös lehelete a Lány arcába csapott, amint férjével kéz a kézben kilépett házuk ajtaján. A reggel hívogató volt, vízcseppek ültek a fák ágain, s a tócsák vizén a kék eget csak néhány habos felhő törte meg. A friss szélben harang szólt a nagytemplom felől, ők pedig mentek, hiszen Húsvét vasárnapja volt, amikor az emberek hirdetik Isten és Jézus dicsőségét, és templomba mennek.

A Lány évek óta csak ritkán járt templomba, most mégis csendben ballagott az úton. Hogy a szokás vitte vagy valami más, nem tudta volna megmondani. Aztán eszébe jutott három fiuk, akik még otthon aludtak, és melegség töltötte el. Bizonyára minden süteményes dobozt kinyitnak majd, és szétgurigatják a közösen festett tojásokat az asztalon, mire ők hazaérnek a miséről.

Hiszen Húsvét van.

A Lány egy ideje már nem kedvelte ezt az ünnepet. Nem is tudta, miért, hiszen szép gyermekkori emlékeket őrzött róla. Felidézte a régi Húsvétokat, amiknek megszokott rendje évről évre ugyanaz volt, s egyetlen mozzanatát sem hagyták volna ki testvéreivel. Talán csak a vasárnapot megelőző kapkodást, ami annyira jellemző volt rájuk, az éjszakai sütéseket, a hajnali tojásfőzéseket, az éjszakán át tartó töltöttkáposzta-főzéseket.

De vasárnap reggelre mindig minden készen volt. A Lány szinte látta nővérét, amint készíti a díszes tálakat, rajta a gombát, nyuszit, katicát formáló főtt tojásokat, a szeletelt házi sonkát. Az asztal roskadásig megtelt fasírttal, sült töltelékkel, salátával, retekkel és persze a kihagyhatatlan reszelt cék-

lával. Nagynénjük ajándéka minden húsvét vasárnap reggelre az ajtó előtt várta őket. Csendesen, szeretettel.

A hagyomány megkövetelte az elmaradhatatlan misét a helyi kápolnában, amit becsülettel végigültek. Hallgatták a csengőt, a húsvéti énekeket, édesanyjuk tiszta énekét, ami a templomba is az otthon melegét lopta be.

A közös reggeli után a húsvéti nyúl eldugott, édes kincseit keresték, minden évben más helyen: hol a kert végében, hol a ház mögött, hol pedig a szénakazal tövében, hárman háromfelé. Aztán megetették az állatokat: a malacokat, juhokat, kutyákat, tyúkokat. Csak a munka végeztével mentek ibolyázni vagy a közeli hegyre kirándulni, ahol avart túrtak, pocsolyát csapkodtak vagy csak feküdtek a napon felhőt olvasva. Mindennek rendje volt. És ha a rend rendben volt, megérkeztek a csodák is: a Húsvét reggelre született kisbárányok, kiscicák, a kosárban pihenő szürke nyuszi vagy az udvarukba tévedt fekete mén. Isteni csodának érezték, ahogy lelkük mélyén minden együtt töltött gondtalan percet, együtt szedett ibolyacsokrot. Az is volt. Csoda.

Húsvéti csoda.

Mára azonban hiányzott valami. Minden megváltozott. Az emberek. A szokások.

– Talán én is – gondolta a Lány. – Minden eltűnt. Egyedül maradtunk. Lehet, hogy ezért más a Húsvét is.

Mégis, ahogy belépett a templomba és leült a kopott padok közé, tudta, hogy itt a helye. A kántor mély, zengő hangja a karzatról érkezett hozzá, és érezte, ahogy lelke feltámad. A benne szunnyadó, gyermekkorából ismerős érzések kedvesen átszőtték, elringatták és a fülébe súgták:

– Sosem vagy egyedül… Mind veled vagyunk… Mindig veled vagyunk… Egyek vagyunk…

A hangok gyökeret vertek benne. Érezte, ahogy megtartják a talpalatnyi földön, ahol állt. Összekötötték mindennel és mindenkivel a múltból, a jelenből és a jövőből. A gyökerek aztán megerősödtek, törzzsé, ágakká nőtték ki magukat, és az élet új ereje áramlott bennük.

Víz éledt. A Lány érezte a testében áramló folyamot, a vizet a homlokán, amivel belépett, a sós cseppeket az arcán. Ez is élet volt.

Nézte a gyertya izzását, érezte a tüzet szívében. Az Élet volt.

Szél lebbentette a lángot. Egy későn érkező az ajtóból. Egy mély sóhaj a mélyből. Valódi élet volt.

Minden a helyére került.

Húsvét érkezett.

A Lányt a tavasz új illata járta át, amint kilépett az ódon falak közül. Minden az életről szólt. A nedves föld, a ragyogó nap, a melegedő szellő, a vízcseppek a fűszálon, a zsongó méhek a virágzó fákon. Öröm és mosoly járt nyomukban.

Hazaérve aztán csendesen elpakolta a fiúk megdézsmált süteményeit, majd együtt megkeresték a húsvéti nyúl ajándékait, amik mint mindig, most is jól elrejtőztek. Míg a fiúk a tojásokat bontogatták a fűben, a Lány visszament a házba. Elővette a szekrényből a húsvéti terítőt, szépen megterített. Ünnepi tányérokat tett, közöttük gondosan elrendezte a virágos szalvétákat, a festett tojásokat. Végül pedig kitette az asztalra a sonkát, a fasírtot, a sült tölteléket, a salátát, retket és a reszelt céklát.

Húsvét volt.

IMPRESSZUM

Húsvét régen és ma. A Herman Ottó Múzeum által 2021-ben meghirdetett pályázat pályamunkái [PDF]

ISBN 978-615-5525-39-1

KIADÓ: Herman Ottó Múzeum
FELELŐS KIADÓ: Dr. Szolyák Péter múzeumigazgató
SZERKESZTŐK: Dr. Bodnár Mónika – Szabó-Sári Anikó

Miskolc, 2022

HERMAN OTTÓ MÚZEUM